

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

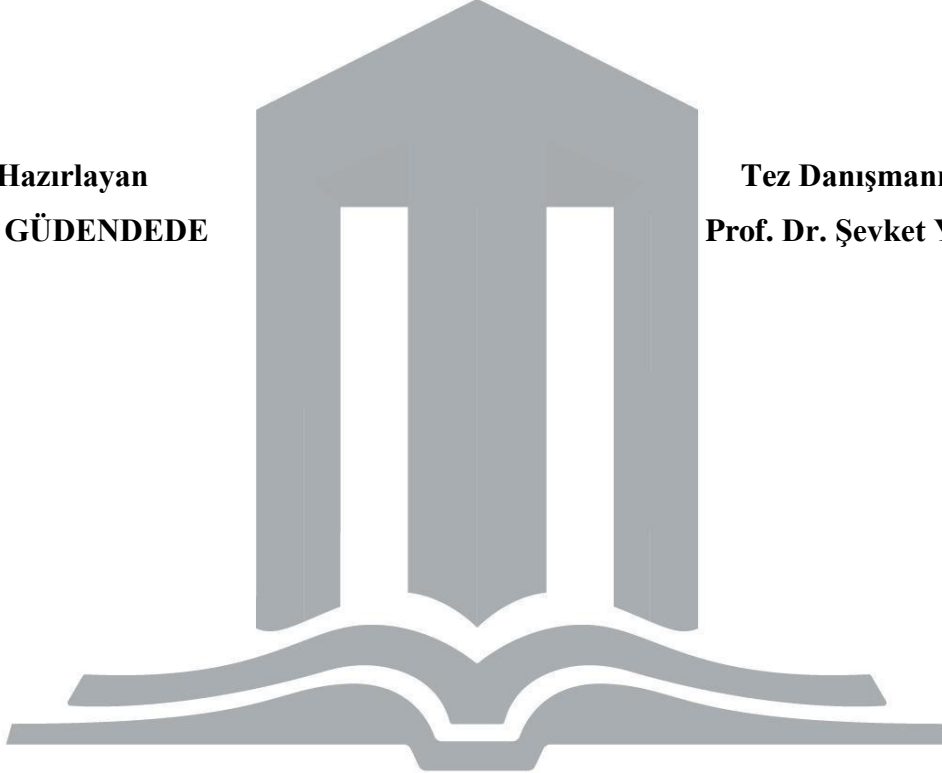
FELSEFE ve DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

HİNDUİZM'DE İBADET İNANÇ PANORAMASI

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Ali GÜDENDEDE

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Şevket YAVUZ

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Hinduizm’de İbadet İnanç Panoraması**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, özgünlüğünü ve bir başka mecraaya sunulmadığını, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu ve yararlandığım kaynak ve verilerde hiçbir çarpıtma yapmadığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

12 / 11/ 2018

Ali GÜDENDEDE

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Ali GÜDENDEDE'ye Ait "Hinduizm'de İbadet ve İnanç Panoraması" adlı çalışma,
jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ /
olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Üyeler

İmza

Prof.Dr.
Şevket YAVUZ
(Danışman)

Prof.Dr.
Nasuh GÜNAY

Dr. Öğr. Üyesi
Mehmet YILMAZ

Tez No : 10224398
Tez Savunma Tarihi : 09/11/2018

ONAY

Doç. Dr. Şerif KORKMAZ
Enstitü Müdürü
12./12/2018

ÖZET

HİNDUİZM'DE İBADET İNANÇ PANORAMASI

Araştırmanın konusu, “Hinduizm’de İbadet ve İnanç Panoraması”dır. Tezin amacı; Hinduizm’deki Tanrı/lar anlayışını, sosyal hayatı ve ilişkileri düzenleyen kast sistemini ve ibadetlerini (günlük, haftalık, yıllık-sezonluk, ömürlük [doğum, evlilik, kutsala yolculuk ve ölüm] bu dinde yeniden konumlandırmak ve hermenötik olarak anlamlandırmaktır. Tarihteki en eski dinlerden biri olarak kabul edilen bu dinin toplumsal yapı ve ilişkilerdeki değiştirici rolü bu bağlamda ele alınmıştır.

Çalışma, Dinler Tarihinin metodolojik perspektifinden yürütülmüş; dolayısıyla, araştırma esnasında bu bilim dalının kendine özgü yöntemleri kullanılmıştır. Kutsal metin incelemesi, basılmış kitap taraması, makale incelemesi, tezlerin taranması başta olmak üzere genel anlamda geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Ana kaynak olarak, Hindu kutsal metinleri olan *Vedalar*, *Upanişadlar*, *Destanlar* (*Bhagavadgita* ve *Mokşadharma*), *Dharmaşastralar* ve *Purânalar* kullanılmaya çalışılmıştır. Orijinalleri Sanskritçe, Pali, Prakrit veya Pencâbi dilinde olan bu eserlerin İngilizce çevirileri bulunmaktadır.

Tez araştırması sonucunda elde edilen bulgular şunlardır:

Mensubu açısından dünyada dördüncü sırada olan, din-felsefe-teoloji yapıları Hinduizm teolojik açıdan politeist; kutsal metinlere sahip, inanç köklü ama sosyo-kültürel ve politik uzamları olan kast sistemli bir dindir. Toplumsal tabakalaşmanın temelini oluşturan kast sistemi kutsal kabul edilen kitaplarda yer aldığı için sorgulanmaz ve varlığı ebedileştirilir. Kastın gereklilikleri de inancın gereklilikleri olarak kabul edilir. Tanrı’nın / tanrıların (eril ve/ya dişi) yeryüzüne inmesi ve çeşitli varlık formlarına bürünmesi (metamorfoz) inancı Hinduizm de öne çıkan önemli özelliklerdendir. Bu da Hindistan’ın pekçok yerinde yer alan mabut ve mabetlerin varlığının sebebini açıklar. Kutsal mekânlar hac fenomenini, hac da kutsallığı ve inancın döngüsel devamlılığını inşa eder.

Anahtar Kelimeler: Din, Dinler Tarihi, Hinduizm, Hint Dinleri, Kast Sistemi

ABSTRACT

THE PANORAMA OF CULT-WORSHIP CREED IN HINDUISM

The subject of the research is on the “Panorama of Cult-Worship and Creed in Hinduism”. The aim of the thesis is to explain and provide "hermeneutical orientation" to the concept of divinity/ divinities, the caste system that shapes social life and relations, and rituals (daily, weekly, yearly, seasonal, life-long [birth, marriage, pilgrimage to the sacred, and death) in the religion of Hinduism. In this context, the changing role of this religion in social structure and relations is also discussed.

The study was carried out from the methodological perspective of the History of Religions; therefore, in the course of the research, the unique methods of this discipline were used. A broad literature review has been done in general, especially in the study of holy texts of the religion, printed book review, article review, and thesis review. As the main source, Hindu holy texts *Vedas*, *Upanishads*, epics (*Bhagavadgita* and *Mokshadharma*), *Dharmashastras* and *Purânas* are, by and large, used during the study. The authentic languages of these sacred books are in Sanskrit, Pali, Prakrit, or Punjabi.

The findings of the thesis research are as follows:

As the fourth largest religious followers in the world, religion-philosophy-theology-constructed Hinduism is theologically politeist; of sacred texts, and of the caste system that is creedally deep-rooted; yet has reflections in socio-cultural and political spheres. The caste system, which forms the basis of social stratification, may not be questioned; and—as such—its existence is eternalized as it is included in the books upheld as sacred. Hence, the requirements of the caste system are also considered to be the requirements of faith. One of the most prominent features of Hinduism is the belief God / gods (masculine and feminine) descend on earth and take on various forms of existence (metamorphosis). This explains why there are many gods and temples in many parts of India. Thence, the sacred places moulds the pilgrimage phenomenon; and the pilgrimage, in turn, recreates the ethos of sacredness and the cyclical continuity of faith.

Key Words: Religions, History of Religions, Hinduism, Indic Religions, Caste System

ÖNSÖZ

Bu araştırma ile Hinduizm'in özellikleri incelenmiş inananların inanç ve ibadet ritüelleri araştırılmıştır.

Birinci bölümde, Hinduizm'de ibadet inanç panoramasını daha iyi anlamak için Hinduizm'in tarihinden bahsettim. Hinduizm dininin tarihi MÖ 2000'li yıllara dayanmaktadır. Özellikle bu dinin oluşmasında kendilerini üstün ırk olarak gören arilerin etkisi büyüktür. Doğu Avrupadan kopup gelen ariler Hindistanı fethetmiştir. Daha sonra yerli halk ve arilerin kültürlerinin sentezlenmesiyle Hinduizm'i oluşturmuştur.

İkinci bölümde, Hinduizm'in inanç panoramasından bahsettim. Bu bağlamda Tanrı inancı, Kutsal kitap anlayışı ve önemli kavramları açıkladım. Hinduizm'de özellikle Tanrı anlayışı araştırılması gereken bir konudur. Milyonlarca Tanrı inancı olmasına rağmen günümüzde üçlü Tanrı anlayışı ön plana çıkmıştır. Brahman evrendeki her şeyi yaratırken Şiva yok etmekle, Visnu ise dünyadaki düzeni korumakla görevlidir.

Bir dini iyi anlamak için kutsal kitaplarını iyi bilmek gerekir. Bu sebeple Hinduların Kutsal kitaplarından Vedalar'ın üzerine özellikle durdum. *Vedalar* en üstün bilgi anlamına gelir, varlığı asla tartışılmaz ve Tanrıdan geldiğine inanılır. Dört bölüme ayrılmıştır. Rig-Veda, Sama-Veda Yajur-Veda ve Atharva- Veda'dır.

Üçüncü bölümde ise Hinduizm'de ibadet panoramasından bahsettim. Hindular için ibadet ferdi olarak (puja) odasında yapılır. Bu sebeple mabede gitmek zorunluluğu yoktur. Dindar bir Hindu'nun evinin bir köşesinde ibadet odası ve bu odada inanmış olduğu Tanrının heykeli vardır. İbadet yapacak olan bir Hindu şafakla birlikte kalkar ve Ganj nehrinde yıkanır. Daha sonra Tanrı'nın heykelini süsler ve ona hediyeler takdim eder.

Din insanlık için en önemli olgudur. Hinduizm'de birçok çıkmaz söz konusudur. Özellikle kast sistemi, sosyal hayatın içinde insanların gelişmesinin önünde engeldir. Milyonlarca insanın bu sistem içinde varlıklarını sürdürmesinin ardında Hinduizm kaynaklı dini duygu ve düşüncelerinin olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın ortaya çıkmasında çok değerli katkıları ve her zaman bana destek olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Şevket YAVUZ'a tavsiyelerinden dolayı Prof. Dr. Nasuh GÜNAY ile Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YILMAZ Hocalarıma teşekkürü borç bilir, şükranlarımı sunarım.

Bu çalışmayı eğitimime devam etmemi isteyen ve bunu göremeyen canım Annem Yeter GÜDENDEDE, bu yolda bana her zaman destek veren eşim Hülya GÜDENDEDE ve Oğlum Oğuz Kağan GÜDENDEDE'ye armağan ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HİNDUİZM ORTAYA ÇIKIŞI ve TARİHSEL SÜREÇ

1.1.Hinduizm'in Soy Kütüğü Nedir?	6
1.2.Hinduizm'in Tarihçesi	6
1.2.1.Vedalar Dönemi.....	8
1.2.2.Upanişadlar Dönemi	9
1.2.3. Klasik Hinduizm Dönemi	10
1.2.4. Vedanta Dönemi	13
1.2.5.Modern Dönem.....	14
1.2.5.1.Kadim Mezhepleri	14
1.2.5.2.Modern Dini Akımları	17

İKİNCİ BÖLÜM

HİNDUİZM DİNİ VE İNANÇ PANORAMASI

2.1.Din ve İnanç Tasavvuru.....	19
2.2. Hinduizm ve “Öteki”si (Diğer Dinlere Bakışları)	21
2.3. Hinduizm'in Kavramsal Kodları.....	22
2.3.1.Hulul	22
2.3.2.Karma.....	22
2.3.3.Kast Siteminin Doğuşu	23
2.3.4.Tenasuh	25
2.3.5. Om Cümlesi	25
2.3.6.Rişi	26
2.4. Kutsal Mekân ve Nesne Tasavvuru	27
2.4.1. Kutsal Coğrafya	27
2.4.1.1.Dağlar	27

2.4.1.2. <i>Bitkiler</i>	28
2.4.1.3. <i>Su-Nehir Ganj</i>	29
2.4.1.4. <i>İnek Kültü</i>	30
2.5. Hinduzim’de Tanrı İnancı	33
2.5.1. Brahman	35
2.5.2. Vişnu	35
2.5.3. Şiva	41
2.5.4. Ganesa	43
2.5.5. Hanuman	43
2.5.6. Veda Tanrıları	44
2.5.6.1. <i>İndra</i>	44
2.5.6.2. <i>Surya</i>	45
2.5.6.3. <i>Agni</i>	46
2.5.6.4. <i>Varuna</i>	47
2.5.6.5. <i>Soma</i>	48
2.5.6.6. <i>Dyaus</i>	48
2.5.7. Günlük Tanrılar	48
2.6. Kutsal Kitapları	49
2.6.1. Şuriti	50
2.6.1.1. <i>Vedalar</i>	51
2.6.1.1.1. <i>Rig-Veda</i>	53
2.6.1.1.2. <i>Sama-Veda</i>	55
2.6.1.1.3. <i>Yacur-Veda</i>	55
2.6.1.1.4. <i>Atharva-Veda</i>	56
2.6.1.2. <i>Brahmanlar</i>	57
2.6.1.3. <i>Upanişadlar</i>	57
2.6.2. Smriti	58
2.6.2.1. <i>Purânalar</i>	59
2.6.2.2. <i>İltihasar Kutsal Metni</i>	61
2.6.2.2.1. <i>Ramayana Destanı</i>	61
2.6.2.2.2. <i>Mahabharata Destanı</i>	62
2.6.2.2.3. <i>Bhagavat- Gita</i>	63
2.6.2.2.4. <i>Dharmaşastralar</i>	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HİNDUİZM DE İBADET PANORAMASI

3.1. Hinduizm’de İbadetler, Ritüeller, Festivaller ve Uygulamalar	66
3.1.1. Kutsal Yolculuk.....	68
3.1.1.1.Hac	69
3.1.1.1.1.Dört Kutsal Hac Merkezi.....	71
3.1.1.1.1.1.Badrinat ve Kedarnat	71
3.1.1.1.1.2.Puri	72
3.1.1.1.1.3.Ramesva	72
3.1.1.1.1.4.Dvaraka	73
3.1.1.2. Yedi kutsal Şehir Saptapuri.....	73
3.1.2. İbadetlerin Dilimlenişi	76
3.1.2.1. Ömürlük İbadetler/ Geçiş Ritüelleri.....	76
3.1.2.1.1. Doğum Ritüelleri.....	76
3.1.2.1.2. Erinlik/ Ergenlik Ritüelleri.....	77
3.1.2.1.3. Evlilik Ritüelleri	78
3.1.2.1.4. Kutsal Adanma Ritüelleri	78
3.1.2.1.5. Ölüm Ritüelleri.....	79
3.1.3. Sezonluk İbadetler	80
3.1.4. Yıllık İbadetler / Bayramı	80
3.1.5. Haftalık/ Günlük İbadetler.....	84
3.1.6. Oruç ve Çeşitleri.....	85
3.1.7. Yoga.....	89
3.1.7.1. Tarihsel Arka Plan.....	90
3.1.7.2.Karma Yoga.....	92
3.1.7.3.Bhakti Yoga.....	93
3.1.7.4.Janana Bilgi Yoga	94
3.1.7.5.Hatha Yoga	95
3.1.7.6.Raja Yoga	95
3.1.7.7.Mantra Yoga	95
3.1.7.8.Kundalini Yoga	96
3.1.7.9.Tantrik yoga	96
SONUÇ	97

KAYNAKÇA	101
ÖZGEÇMİŞ.....	107

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
Böl.	: Bölüm
çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Edit.	: Editör
Md.	: Madde
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
No.	: Numara
P.	: Page
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
Thk.	: Tahkik
Ts.	: Tarihsiz
vb.	: ve benzeri
vs.	: vesaire
Vol.	: Volume
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

1. Problem Durumu

Din; temelde insan ile ilgili bir olgudur. İnsanlığın yeryüzünde var olduğu andan itibaren din her zaman ve her yerde varlığını göstermiştir. Bu konudaki araştırmalar göstermektedir ki; varlığını sürdürmekte olan ya da tarih sahnesinden çekilmiş her uygarlıkta bir inancın izlerine mutlaka rastlanılmaktadır. Diğer bir ifade ile; tarih boyunca inançsız insan olsa dahi, inançsız bir toplumdan bahsetmek imkânsızdır. Her toplumun çoğu zaman farklı tür ve özelliklerde kendine özgü bir inancı daima olmuştur.¹

Dünya nüfusunun %15'ni oluşturan Hinduizm, en çok mensubu olan dinlerin dördüncüsüdür.² Hinduizm müntesibi olan inananların hayatlarına doğrudan müdahale eden hayatın tüm alanında etkisi olan dinlerdendir. Kast sistemi, mesela, sosyal hayatın tüm alanlarına müdahale etmektedir.

Genel olarak Hinduizm'i iki açıdan değerlendirmek mümkündür:

(1). Bu din yoğun mitolojik unsurlar, gösteriş ve cemaatle ilgili pratiklere dayanan 'dışa dönük' bir inanç sistemidir. Örnek: Bhakti hareketi, ineğe aşırı saygı; hatta tapınma, hiçbir canlıya zarar vermeme (*ahimsa*) ilkesi, gibi.

(2). Bu gelenek oldukça 'içe dönük' bir din görünümündedir. Ruhsal gelişimin yollarını, kurtuluşun araştırılmasını; züht hayat eğilimini ve metafizik ile teolojik konularla ilgilenmesi, gibi.

Öte yandan Hinduizm, daha çok “bilginlerin dini” görünümündedir. Bu açıdan Hint düşüncesinin gerisinde yatan ve inancı ve kabulleri kodlayan sembolizm ortaya konulmadan bu kadim dinin anlaşılması oldukça zordur.³

¹Ali Erbaş, *Yaşayan Dünya Dinleri*, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 2010, s. 1.

² <http://www.pewforum.org/2015/04/02/religious-projections-2010-2050/> (2018.12.09).

³İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, *Dinler Tarihi Ansiklopedisi, İslamiyet, Hristiyanlık, Musevilik ve İlkel Dinler*, çev: Z. Akbay, Yaşar Anday, vd'leri (Tarih Yok) İstanbul, Gelişim Yayınları, c. 3, s. 642.

2. Amaç

Hindistan'daki farklı ve zengin inançlar, zaman içerisinde birbirinden etkilenmiş ve bir bütünün adeta ayrılmaz parçası olmuştur. Birbirlerine tepki olarak ortaya çıkan inanç sistemlerinde bile çok sayıda ortak nokta bulunmaktadır. Kısaca ifade edilecek olursa, Hint inanç sistemi *çelişkilerle beraber uyumu* içinde barındırır. Bu durum bu konudaki çalışmaları zorlaştırdığı gibi, büyük bir merakı da doğurmaktadır.

Genel olarak, araştırmanın amacı, Hinduizm'de Tanrı anlayışının, sosyal hayatı, ilişkileri ve sınırları düzenleyen kast sisteminin, ibadetlerin, festivallerin, geçiş ritüellerin (günlük, haftalık, yıllık-sezonluk ve ömürlük [doğum, evlilik, kutsala ada/n/ma, kutsala yolculuk ve ölüm]) Hinduizm'deki yerinin ve tarihteki anlamının yeniden okunmasını sağlamaktır. Tarihi olarak oldukça geri zamanlara kadar geri giden bu dinin toplum ve kültür alanındaki değişim süreçlerini de ortaya koymak bu çalışmanın amaçlarındandır.

3. Önem

Türkiye'de Dinler Tarihi disiplini çerçevesinde Batı dinleri ile ilgili birçok kaynak bulmak mümkün iken, Hint Havzası İnançlarından olan Hinduizm ile ilgili kaynaklar daha sınırlıdır. Hinduizm'in kutsal metni olan *Vedalar* ülkemizde yeterince incelenmediğinden bu alanda yapılan araştırmalar sınırlıdır. Genelde Hint medeniyetine, özelde Brahmanizm'e ait klasik metinler dilimize kazandırılmadan Hint dünyasının lâıykıyla tanınması pek de mümkün gözükmemektedir. Bu bağlamda, bu din ile ilgili araştırma yapmanın özel çaba gerektirdiği açıktır. Bu mütevazı tez ile bu sahada bir literatür oluşulmasına ve bir perspektif inşasına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

4. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmanın konusun Hinduizm'de İbadet İnanç panoramasıdır. Bu çalışmada sadece inanç ve ibadet konuları ele alınmış, detaylı bir şekilde sunulmayıp genel çerçevede ifade edilmiştir. Eğer bu kapsamda ayrıntılı bir tez hazırlanmış olsaydı sadece Tanrı tasavvurları hakkında bile en az birkaç tez ortaya çıkabilirdi.

Konu çok kapsamlı olduğu için ayrıntılı bir bilgiye ulaşmak zor oldu. Türkiyede Hinduizm'in kutsal kitapları pek bilinmemektedir, bu alanda yapılan araştırmalar sınırlıdır. Dolayısıyla bu konu hakkında pek fazla yazılı eser bulunmadığından, istediğim her bilgiye

rahatça ulaşamadım. Bu medeniyete ait klasik metinler dilimize kazandırılmadan Hint dünyasının lâıykıyla tanınması pek de mümkün gözükmemektedir. Bu bağlamda Hinduizm dinini anlamak ve konuyla ilgili araştırma yapmak özel çaba gerektiren zor bir iştir.

5. Kaynakça Analizi

Bu çalışmada temel başvuru kaynakları Hindu kutsal metinleridir. Hinduizm’de kutsal kitaplar Vedalar, Upanişadlar, Destanlar (Bhagavadgita ve Mokşadharma), Dharmaşastralar ve Purânalar’dır. Bu kutsal metinler çalışmalarda temel kaynakları oluşturmaktadır. Orijinalleri Sanskritçe, Pali, Prakrit veya Pencâbi dilinde olan bu eserlerin İngilizce çevirileri bulunmaktadır. Bu kaynaklar temel alınarak yazılmış dinler tarihi kitapları, yapılmış araştırmalar ve makaleler bu araştırmaya temel teşkil eden kaynaklar olmuştur. Bu araştırmalardan öne çıkanlar şunlardır:

Korhan Kaya’nın yazmış olduğu ‘‘Hinduizm’’ kitabıdır. Bu kitap Hinduizm’i anlamak isteyenler için ana bir klavuzdur. Hinduizm’e gönül vermiş insanların inanç ve ibadetlerini detaylı ve akıcı bir şekilde anlatmıştır.

Araştırmada yararlandığım diğer bir kitap; Cemil Kutlutürk’ün yazmış olduğu Hindu Kutsal Metinleri Upanişadlar kitabıdır. Bu kitap Hinduizm’in Upanişadlar dönemine vurgu yapmaktadır. Ayrıca Hindu kutsal metinlerini detaylı bir şekilde açıklamıştır.

Araştırmada yararlandığım diğer bir kitap; İsmail Taşpınar’ın yazmış olduğu Doğu Dinlerinde Hac İbadeti- Hinduizm ve Budizm kitabıdır. Bu kitapda Hindular için önemli ibadetlerden kutsal yerleri ziyaret etmeyi detaylı bir şekilde anlatmıştır.

Araştırmada yararlandığım diğer bir kitap; Kürşat Demirci’nin yazmış olduğu Hinduizm Kutsal Kitapları Vedalar kitabıdır. Vedalar Hindu kutsal kitap anlayışının temelini oluşturmaktadır. Hinduizm denildiğinde Vedalar kitabından yararlanmak elbette önemlidir. Bu kitapta Hinduizm için önemli kutsal kitap olan yeryüzünde en eski kutsal kitaplardan ve ülkemizde yeterince araştırma konusu olmayan Vedaları hem tarihi açıdan hem de felsefi açıdan incelenmiştir.

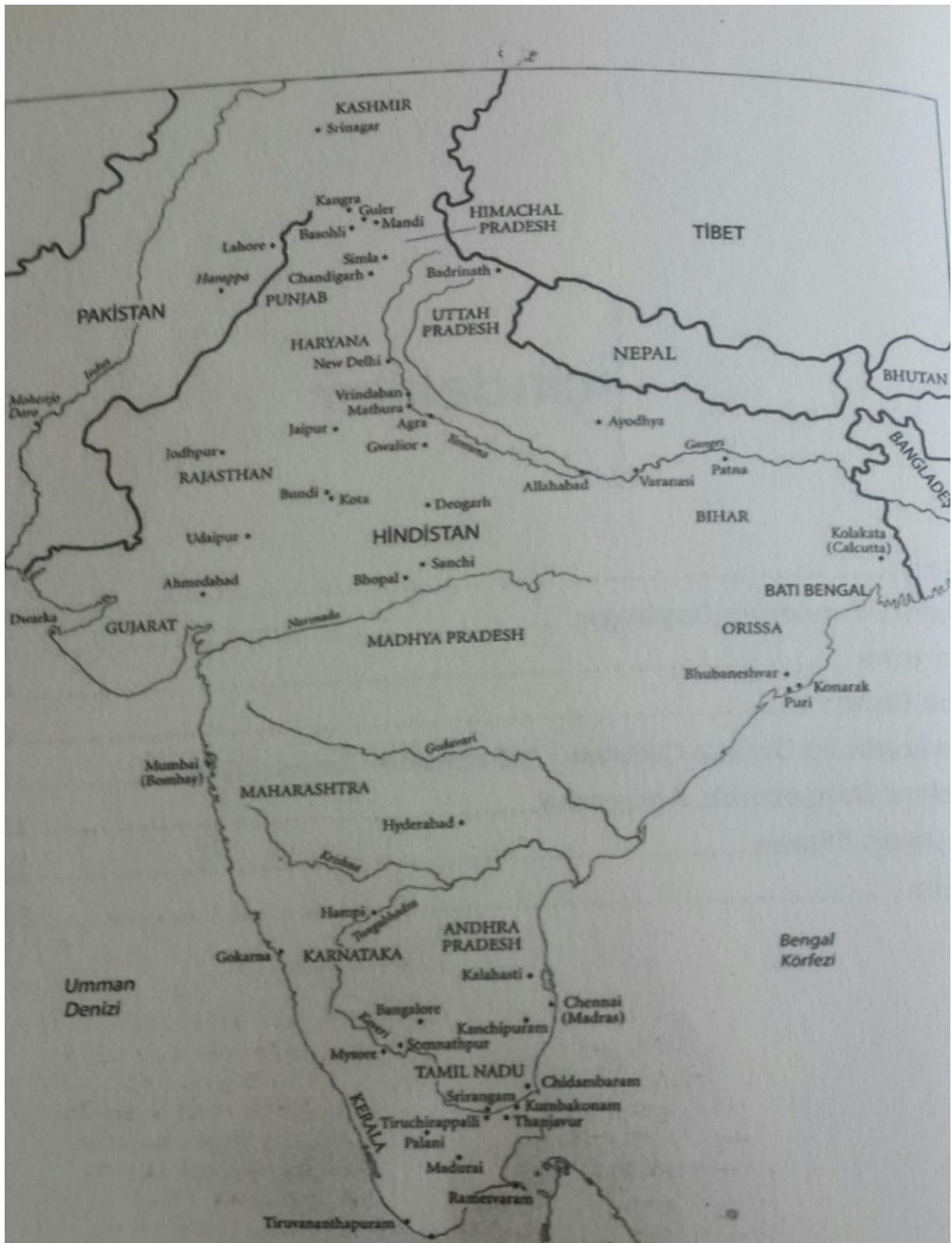
Bu çalışma da konu açısından temel esasları itibarı ile Hinduizm’deki ‘‘inanç ve ibadetler’’ hususunda daha detaylı ve analitik bir perspektif ortaya koymaya çalışmaktadır.

6. Kılavuz: Metodolojik Çerçeve

Bu çalışmanın metodolojik çerçevesi iki aks üzerine oturur: (1) Tarihsel—sosyal tarih vurgulu— analitik metot; (2) Fenomenolojik hermenötik metot.

İlki; tarihî olay, olgu, kurum ve tezâhürleri sosyal olanın kurucu ve yenileyici rolü ve fonksiyonunu merkeze alarak, analitik bir yaklaşımla ele almayı amaçlar. Her dinî fenomen ve yapının her şeyden önce tarihî bir fenomen ve yapı olduğu gerçeğini veri olarak alarak historyagrafya gerçekleştirmeyi hedefler. Hinduizm'deki inançlar ve bu inançların “devamlılaştırıcı rolü”nü gerçekleştiren ibadetler “tarihsel veri havuzu”nun bir unsuru olarak ele alınıp, analitik bir inşa metodu ile bu tez oluşturulmaya çalışılmıştır.

Diğeri; her tarihî olay, olgu, kurum ve tezâhürler “biricik ve yegâne” olduğu gerçeğine yaslanarak, tarihteki dinî teori ve pratiğin, iman ve amelin, doktrin ve uygulamanın ve bunlara bağlı ortaya çıkan diğer tezâhürlerin kendi doğuş, ortaya çıkış ve ifade ediliş mahallinin, kaynağının, yatağının “kendine has ve kendi hâletinde” ele alınması gerektiği (*epoché*: “askıya alma”) ilkesini prensipleştirir. Bu ilkeyi baz alarak mevzubahis konuyu “yorumlama” ve “anlamlandırma” çabasında bulunmak fenomenolojik hermenötiğin temel başlangıç noktasını belirler. Olay, olgu, kurum, yapı ve tezâhürleri “olduğu gibi” ve “kendi potasında” “yorumlama” metodik yaklaşımı bu çalışmanın metodolojik çerçevesini belirler.

BİRİNCİ BÖLÜM

HİNDUİZM ORTAYA ÇIKIŞI ve TARİHSEL SÜREÇ

1.1.Hinduizm'in Soy Kütüğü Nedir?

“Varlık ve insan bulunduğu yere göre temekkün eder” ilkesini esas alarak konu ele alınacak olursa, Hindistan’daki inançların ve doktrinlerin “doğum matrisi”ni incelemek bir gereklilik olarak karşımıza çıkar. Hint coğrafyasını ve topografyasını ana hatlarıyla ortaya koymak hem insanların tarihinin hem de insanların inandıklarının tarihsel devrelerinin daha doğru anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Hindistan günümüzde Atlas Okyanusun’dan Ural Dağların’a kadar uzanmış Hindistan yarımadasında yer alan ve eski tarihe dayalı bir kültürdür. Birbirinden farklı dil, din kültürlerine ev sahipliği yapan bir bölgedir. (Ek.1; Hindistan’ın Coğrafi Bölgesi)⁴

Yerli halkın gelenek ve inançları ile farklı kültürlerin—başta Ariler’in— etkisiyle yeni-ama-melez inanç sistemi ortaya çıkar. Batı-merkezli bir isimlendirme olan Hinduizm; Hint Yarımadası’nda yaşayan halkın çoğunluğunun dini inançlarını ve geleneklerini ifade etmek üzere kullanılan bir kelimedir. Hindular kendi dinlerine *Sanatana Dharma* (“Ezeli-Ebedi Yol”) adını vermişlerdir.⁵

Hinduizm, şüphesiz bugün dünyada varlığını devam ettiren en eski dinlerden biridir. Hinduizm Hindistan’ın nüfusunun yaklaşık yüzde 80’ni oluşturgu, Batı ülkeleri de dâhil olmak üzere Hindistan dışında da 45 milyondan fazla mensubu bulunur. Hindistan dışındaki 45 milyon Hindu’dan 18 milyonu, Hinduizm’i devlet dini ilan eden tek ülke olan Nepal’de yaşamaktadır.⁶

1.2.Hinduizim'in Tarihçesi

Hinduizm MÖ 2500-MÖ 1500 yılları arasında Doğu Avrupa / Kafkas bölgesinden kopup gelen Ariler, Hindistan’ı istila ederler. Hindistan dendiğinde, öncelikle “Ari”lerden söz etmek gerekmektedir. Beyaz tenli olan Ariler, Hindistan’a kuzeybatıdan girmişler ve

⁴A.L. Dallapiccola, (çev) Bilgesu Savcı, *Hint Mitleri*, Phoenix Yayınevi, Ankara 2013, s. 7.

⁵Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Arslan Mehmet, *Dinler Tarihi*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2014, s. 199.

⁶Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, Açık öğretim Fakültesi Yayınları, No:1087, Eskişehir 2010, s. 21.

ilk olarak İndus Vadisi'ni ve havzasına yerleşmişlerdir. Ariler ve Hindistan'da yaşayan yerli halkın kültürlerinin sentezlenmesiyle Hinduizm dini oluşmuştur.⁷

Bu toprakların yöneticisi olarak kalmak için, ten rengine göre belirlenen "kast sistemini kurmuşlardır.⁸ Daha sonraki yüzyıllarda ise, güçlerini devam ettirebilmek için ruhban olan "Brahman" sınıfını oluşturmuşlardır. Böylece toplumu yöneten ve yönlendiren olmuşlardır.

Hinduizm'in belirli bir kurucusu olmadığı için kendine özgü inanç sistemi de yoktur.⁹ Hinduizm dünyanın en eski dinsel inançlardan birisi olarak nitelendirilebilir. Günümüzde yaklaşık 650-700 milyon civarında Hinduizm dinine inanan insan vardır.¹⁰

Hint dinlerindeki gelişmeler sonucunda Hinduizm adını almıştır. Brahmanlar'ın hâkimiyet sağladıkları dönemlerde ise *Brahmanizm* olarak isimlendirilmiştir. Günümüzde ise bu din için "Hinduizm ve Brahmanizm" kavramları kullanılır.

Hinduizm'i, Hindistan toprakları ile sınırlamak, bu dinin geçmişteki başka coğrafyalara yayılmak için yapılan misyonerlik faaliyetlerini niteliğini yok saymak olur. Güneydoğu Asya'nın Hindulaştırılmasında Hintli dinsel etkilerin yansısı, yerli unsurlar da karışmış giderek, bunlar Budizm, İslam gibi dinler tarafından özümsemiştir. Seylan'da, Nepal'de; Pakistan'da ve dünyanın her yanına dağılmış Hintlilerin yerleşme bölgelerinde de (örneğin, Afrika'da) Hindular bulunmaktadır.¹¹

Hinduizm tarih boyunca beş döneme ayrılır.

- Vedalar Dönemi
- Upanişadlar Dönemi
- Klasik Dönem
- Vedanta Dönemi
- Modern Dönem

⁷Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Arslan Mehmet, *Dinler Tarihi*, s. 199.

⁸Kemal Çağdaş, *Hint Eski Çağ Kültür Tarihine Giriş*, Ankara, 1974, s. 74.

⁹Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 199.

¹⁰Mahmut Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, Ensar Yayınları, 5. Baskı İstanbul 2015, s. 94.

¹¹İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, *a.g.e.*, s. 641.

1.2.1.Vedalar Dönemi

Tahminen MÖ 2000-MÖ 1500 tarih arasındaki zaman dilimini kapsayan dönemdir. Bu dönemde Vedalar, Brahmanlar, Aranyakalar ve Upanişadlar gibi Hinduizm'in kutsal metinleri toplanmış ve yazıya geçirilmiştir. Kutsal kitap ve kutsal metinlerinin oluşmasından sonra dini inanç ve ibadet esasları kutsal metinlere göre şekillenmiştir.¹²

Veda inancı için, Hinduizm'in en ilkel biçimi olduğu söylenebilir. Vedalar'ın-Hinduizm'e büyük ölçüde katkısı olmuştur ki Hinduizm Veda'nın bir devamıdır da denilebilir.¹³ Veda dini tarihsel Hinduizm için bir ara dönemdir. Onun oluşumunda genellikle kabul edildiği gibi, önemli ve hayati bir rol oynamıştır.¹⁴

Veda'lar deyince, genellikle Samhita'lar akla gelirse de, gerçekte Veda'lar üçe ayrılır: Samhita'lar, Brahman'lar ve Upanişad'lar. Samhita'lar dört bölümdür: Rig-Veda, Sama-Veda Yajur-Veda, Atharva-Veda. Hinduizm'in vahiy ürünü kabul edilen (şruti) en eski ve en kutsal metnidir.¹⁵

Veda inancı, insan yaşamını üstün tutardı. Bu dünyada ve ölümden sonrası rahat etmek için bazı ibadetler yaparlardı. Bunların başında kurbanlar kesmek, törenler yapmak gelirdi. Aryanlar arasında katı bir sınıflaşma olmadığı için dinsel törenlere, Hindistanda yaşayan yerli halkın dışında, herkes katılabilirdi. Aryanların en ilkel öğretim alanları bu tören yerleriydi. Törenlerde tarihi masallar, şiirler, aşk masalları anlatılır; oyunlar oynanır, şarkılar söylenirdi. Yerli halk ise kutsal suların kenarında toplanır, yıkanırldı. Hinduizm'deki nefsi yenmek çilecilik, kendi kendine dalıp kalmak (meditation) bu felsefenin etkilerine bağlanır. İneği kutsal sayıp etini yememek, vejetariyenlik ise şiddet aleyhtarlığına (Ahimsa) dayanır. Bu da Aryan kaynaklı değildir; Aryanlar et yerlerdi; varlıklı kişilerin konukları için ineğini kesmesi olağandı.¹⁶

Aryanlar ve yerli halk arasındaki ayrılık, Upanişadlar'ın başlamasına kadar sürmüştür. Upanişadlar'dan sonra kültürlerin ve dinsel inançların birleştiği, kaynaştığı görülür.¹⁷

¹²Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 200.

¹³İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, a.g.e, s. 645.

¹⁴Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 23.

¹⁵İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, a.g.e, s. 645.

¹⁶İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, a.g.e, s. 646.

¹⁷İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, a.g.e, 646.

1.2.2.Upanişadlar Dönemi

Hindistan'ın Arileşmesi ve Hindulaşması hem Upanişadlar çağı çilecilerinin hem de özellikle Gotama Budha'nın tebliğinin kanıtladığı derin krizler sırasında gerçekteşmiştir. Gerçektende Upanişadlar'dan sonra dinsel seçkinlerin ufku kökten değişmişti.¹⁸

Eski Upanişadlar dışındaki bütün dinsel ve felsefi metinler, Budha'nın tebliğinden sonra yazılmıştı. Kimi zaman bu metinlerde tamamen Budizm'e özgü bazı düşüncelerin etkisi fark edilmektedir. Milattan sonraki ilk yüzyıllarda kaleme alınmış birçok eser, Budizm'in eleştirisini de devam ettirir. Ancak zaman dizinin öneminin abartmamak gerek. Genelde her Hint felsefe incelemesi, yazıldığı tarihten önceye, çoğunlukla da çok daha eski dönemlere uzanan anlayışları içerir.¹⁹

Upanişad sözcüğü, “yakınına oturmak” anlamındaki “Sad” kökünden türemiştir. Bu kök kelimeye “yakın” anlamındaki “Upa” ve “uygun ve aşağıda bir yer” anlamındaki ön ekleri eklenmiştir. Bu açıdan *Upanişad*, “hocanın dizinin dibine oturup, dikkatli bir şekilde ona kulak vererek gizemli bilgiyi öğrenme” anlamına gelir. Yani öğrenci (sişya/şıkşa) gizemli veya mistik bilgileri Guru'nun dizinin dibine oturarak öğrenebilir. İşitilerek (şruti) oluşturulan Hindu kutsal literatürü içerisinde yer alan Upanişadlar, Hintli bilgelerin ve azizlerin çağlar boyunca diyalog veya söylev tarzında ortaya koydukları felsefi metinlerdir. Tahmini olarak MÖ 800–400 arasında kompoze edilmiştir. Bu yüzden, Budizm'den daha önce yazıldıkları ve Budist öğretilerin ilk Upanişadlara göre formüle edildiği söylenir. Bu metinlere “Vedalar'ın sonu” anlamında, Vedanta da denir. Arilerin, Hindistan'ı isgal ettikleri dönemde burada bulunan yerli kabilelerin *animizm*²⁰ ve *totemizm*²¹ yakın çok çeşitli dinlere sahip oldukları ifade edilmektedir. Bölgeyi ele geçiren Ariler, yerli kabileleri hâkimiyetleri altına alıp dinlerini üstün tutmaya çalışırken kaçınılmaz olarak bölgenin yerli inançlarından etkilenmiştir.

Hint düşüncesinde Veda azizlerinden *Upanişad* bilgelerine kadar bütün din adamları, insanı acı ve ıstıraptan kurtarıp kurtuluşa ve aydınlanmaya ulaştıracak yol üzerinde düşünmüşler ve bunun için farklı uygulamalar geliştirmişlerdir. Nitekim Hindu

¹⁸Mircea Eliade (2003) *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi Gotama Budha'dan Hristiyanlığın Doğuşuna* (Çev. Ali Berktaş) İstanbul: Kabalcı Yayınevi Cilt II, s. 58.

¹⁹ Mircea Eliade (2003) *a.g.e.*, s. 61.

²⁰Animizm; Her Fiziki Organizmaya Bir Ruhun Nüfuz Edip Onu Kontrol Ettici Fikrini İfade Eder. Yani Canlı, Cansız Bütün Varlıklarda Bir Ruh Vardır.

²¹Totemizm; Bir Kısım İnsanlar Grubunu Bazı Kutsal Yaratıklara Ya da Bazı Kutsal Nesnelere Bağlayan Dindir (Felicien Challaye, Dinler Tarihi, Çev. Semih Tiryakioğlu, Varlık Yayınları, İstanbul 1960, s. 9.

kutsal metinlerinden olan *Vedalar* ve *Upanişadlarda* ölümsüzlüğe ulaşma arzusunu dile getiren bazı ifadeler rastlanmaktadır.

1.2.3. Klasik Hinduizm Dönemi

Bilinen en eski Hint uygarlığı Indus vadisi uygarlığıdır. Hindu kelimesi, Sindhu'dan (İndus) gelir. Persler, Hindistan'a Sindhu nehrin'in ötesindeki ülke derlerdi. İndus vadisi uygarlığı MÖ 2500 yıllarında oldukça ileri bir uygarlıktı: kentleşme başlamıştı; halk altın, bakır, gümüş, kalay, kurşun gibi madenleri işliyor, pamuk yetiştirip dokuyor, boyuyordu. Buğday, arpa, et, balık yiyecekleri arasına girmişti. Toprakta yaptıkları Tanrı heykelleri ağaç, hayvan, yılan biçimindeydi. Birçok Hindu Tanrısı, biçimini bu uygarlıktan almıştır. Birçok Hindu din akımlarının kaynağını da bu uygarlıkta aramak gerekir. MÖ 1800 yıllarında Aryan saldırısı ile silindiler.²²

Klasik dönemde yoga büyük önem kazanmıştır. Birçok baskıdan dolayı *Brahmanlar* dinleri değiştirmek zorunda kalmış böylece kanlı kurbanlar terkedilerek Tanrı Şiva ön plana çıkmıştır. Bu dönemde tenasüh inancı canlılığını koruyarak mabed yapılmaya başlanmıştır.²³

Aryanlar konusunda Vedalarda bilgi vardır. Veda'lar en eski dinsel deyişlerin toplandığı dört kitaptır. Aryanlar Hint-Avrupa ailesindendi. Sanskritçe, sonradan bunların dilinden doğmuştur. Aryan dini çok Tanrılı bir dindi. Veda mitolojisi o çağın Avrupa mitolojisi ile büyük bir benzerlik gösterir. Veda'lardaki gökyüzü Tanrısı Dyanus, Yunan mitolojisindeki Zeus ile Norveçli Tyr ve Töton Tanrısı Ziu'dan başkası değildir. Masallardaki benzerliklerden başka yaşam, ölüm, cennet ve evren üzerine görüşlerinde de ortak yanlar vardır. Aryanlar çalışkan, fazla din düşkünü olmayan insanlardı. Açık havada ateşin çevresinde kurbanlar keserek tapınırlardı. Akıllarını kurcalayan en büyük sorun doğa olduğu için, Tanrıların da güneş, ay, fırtına gibi doğa olgularından almışlardı. Giderek, Aryan ve İndus vadisi uygarlığının mitolojisi birleşmiş ve ortak bir mitoloji doğmuştur. MÖ 1000 yıllarında bu iki dinin tören ve töreleri arasında da belirli bir yakınlaşma görülür; felsefeleri, yaşam üzerine görüşleri birbirini etkilemiş, ikisinin 'ortası' bir felsefe doğmuş, bunun sonucunda da Veda dinine katı bir sofuluk egemen olmaya başlamıştır.²⁴

²²Mircea Eliade, *Dinsel inançlar ve Düşünceler Tarihi*, Çev. Ali Berkay, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2003, C. I, s. 241.

²³Galip Atasağun, *Dinler Tarihi*, Sebat Ofset Yayınları, Konya 2012, s. 59.

²⁴İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, *a.g.e.*, s. 645.

Klasik dönem: MÖ 2000- MS 1000 arasında geçen zaman zarfında kapsamaktadır.²⁵ Bu dönemde Hinduizm dini Budizm ve Caynizmin gibi dini inançlarla hem mücadele etmek hem de paralel gelişmek zorunda kalmıştır. Bu dönem kendi içerisinde beş bölüme ayrılır.²⁶

Vedalar Dönemi: Tahminen MÖ. 2000 ile 1500 yılları arasını kapsamaktadır. Bu dönemde Hindu kutsal kitaplarından Vedalar, Upanişadlar, Aranyakalar, Brahmanlar toplanıp yazıya geçirilmiştir.²⁷

Hinducada sentez olarak da adlandırılacak olan bu dönem, bugün hala geçerliliğini muhafaza eden temel kavramların yerleştiği bir dönemdir. Altı darşana (altı görüş) ya da felsefi ekollerin, kast (varna) düşüncesinin, her bir Hindunun hayatının altı safhaya ayrılması, kutsal metinler arasında şrutı (vahiy) ve smrti (gelenek) şeklindeki ayırımların ortaya çıktığı dönemdir. Veda döneminin sonunda rahipler olarak etkilerinin çoğunu kaybetmekle birlikte, yegâne eğitilmiş elit ve dolayısıyla da Sanskrit ve yazılı geleneğin tek koruyucusu olarak Brahminler öne çıktılar. Yeni sınıfların, halkların ve kültürlerin içinde eriyebileceği yeteri derecede elastiki bir din ve toplum yapısı oluşmasında temel aracı oldular. Onların ana güç ve işlevlerinden birisi, meşrulaştırma gücüydü. Vedalara bağlılığı ortodoksinin ölçütü kabul ettiler; dolayısıyla onları bir otorite olarak kabul etmeyenleri, yani Cayinist ve Budistleri heterodoks olarak ilan ettiler. Bu ölçüt, Cayinist ve Budizm'in yollarına ayrı bir din olarak devam etmelerine yol açtı.²⁸

Vedalar döneminde nispeten önemsiz iki Tanrı olan Şiva ve Vişnu önemli hale geldiler. Vişnu birçok Tanrıyla özdeşleşti. Bu özdeşleşmenin bir sonucu olarak Vişnu'ya cömert ve dünyanın refahıyla ilgilenen Tanrı niteliği verildi. Bu özellikleriyle Vişnu, dünyada bozulan ahlaki ve tabii düzeni yeniden düzeltmek amacıyla on farklı bedende (avatar) olmak üzere dünyaya inmeye başladı. Vişnuculuk ve Şivacılık ile birlikte Şaktacılık da müstakil kitapları olan mezhepler haline geldiler. Bunların yanı sıra, kendileri aşağı kastlardan olan ve bütün kast ayırımlarını ve dinin zahiri şekillerini reddeden, Müslüman ve Hindu dininden olan Kebir, Raidas ve Dadu (on altıncı ve on yedinci yüzyıl)

²⁵Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 200.

²⁶Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 200.

²⁷Ali İhsan Yitik, *Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi*, Bilyay Vakfı Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, Ekim 1996, s. 20.

²⁸Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 24.

gibi kişiler tarafından, sıfatları olmayan aşkın bir Tanrıya yönelik aşka dayanan deruni bir din şekli geliştirildi.²⁹

Dönem hakkındaki iki önemli kaynak Mahabharata ve Ramayan'a destanları ve bunlardan daha meşhur olan ise, Mahabharata'da yer alan Bhagavat-gita adlı bölümüdür. Bu sonuncusunda Vişnu, kurtuluşa giden üç yoldan, aydınlanma (cnana), dini ritler (marga) ve aşk (bhakti) yolundan bahseder. Bu sonuncusu, bugüne kadar Hindular'ın büyük kısmına ilham kaynağı olmuş bir yoldur.³⁰ Arilerin ve Hindistan'ın yerli halkı olan Dravitlerin zamanla kaynaşarak oluşturdukları Vedalar dönemindeki dinin, genel olarak tabiata tapınma anlayışını içerdiği bilinmektedir.³¹

Vedalar döneminde hâkim ibadet şekli olan kurban yerini, ibadet edilen Tanrı'yı sembolize eden bir imgenin ya da heykelin önünde icra edilen ibadetin (puja) yeni şekillerine bıraktı. Mitolojik içerikli, Purânalar olarak isimlendirilen bir külliyat evrildi, mabet ibadeti başladı ve klasik Hinduizm'in sonunda mabetler Hindu yerleşim yerlerinin ayrılmaz bir parçası haline geldi.³² Bu kaynaklar güneş, ay, rüzgâr, yağmur, safak, yer, hava, ateş gibi doğada yer alan unsurların kişileştirilmiş hallerine yapılan duaları ve ilahileri içermektedir.³³

Sutralar: MÖ 400-200 tarihleri arasında 200 yıllık bir dönemi kapsar. Bu dönem de kurban ibadeti ortaya çıkmış ve sonrasında gelişmiştir. Kurban ibadetinin ortaya çıkması, bir takım olumsuz sonuçları ortaya çıkarmıştır. Bu olumsuz sonuçları gidermek için Sutralar hazırlanmıştır. Bu kitapların hazırlanmasından dolayı bu döneme Sutralar dönemi denir.³⁴

Destination Dönemi: MÖ 200-MS 300 yılları arasını kapsayan 500 yıllık dönemdir. Bu dönem de Hinduizm'in inanç sistemi tamamen kurulmuştur. Ayrıca inanç sistemi din adamlarının üzerinden kurtulup halka mal edilmiştir. Bu dönemin en belirgin özelliği Ramayan'a, Mahabharata Destanları ile Yajnavalka Manu kararnameleleri ve Bagavata, Purana gibi kutsal metinlerin oluşmasıdır.³⁵

Purânalar: MS 300 -750 yıllar arasını kapsayan döneme Purânalar dönemi denir. Hinduizm'in yayılmasında etkin rol oynayan dönemdir. Çünkü Hinduizm dini bu dönemde

²⁹Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 25.

³⁰Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 25.

³¹Ömer Rıza Doğrul, *Yeryüzündeki Dinler Tarihi*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1947, s. 101.

³²Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 25.

³³Hüseyin G. Yurtaydın, Mehmet Dağ, *Dinler Tarihi*, Gündüz Matbacılık, Ankara 1978, s. 116-117.

³⁴Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 200.

³⁵Ali İhsan Yitik, *Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi*, s. 21.

Hint Yarımadası'nın hakim dini olmuştur. Yine bu dönem hem sistemleşme hem de dinin gelişimi açısından önemlidir. Ayrıca Purânalar adındaki kutsal metinlerin tamamlanması önemli gelişmelerden bir tanesidir.³⁶

Son Darsana Bölümü: MS 750-1000 yılları arasını kapsayan dönemdir. Hinduizm, bu dönemde son şeklini almıştır. Bir başka deyişle Hinduizm sistemli hale gelmiştir.³⁷ Bu dönemde birçok önemli gelişme ortaya çıkmıştır. Onuncu asırdan on yedinci asra kadar süren dönemde iki önemli gelişme Hinduizm dinini çokça etkilemiştir. Bunlardan birincisi Güney Hindistan'da ortaya çıkan Bhakti düşüncesidir. Bu kurtuluş yolu kişinin kendisini Tanrıya adanmasıdır. Bhakti düşüncesi zamanla tüm Hindistan'a yayılmış ve bu düşünceye göre Tanrıya teslim olmak kurtuluşun en kısa yoludur. Dinsel görevler bakımından da Hinduizm'de büyük bir özgürlük vardır. İnsan Tanrıya ya Karma (iş, eylem) ya Jnana (iç düşünce, bilgi) ya da Bhakti (Tanrıya bağlılık, Tanrıya adanma) yoluyla yaklaşabilir. Bunlardan üçü de geçerlidir. Bu dönemde diğer önemli gelişme ise Kabir ve Guru Nanak tarafından on altıncı yüzyılın başlarında ortaya atılan ve Hindistan'da dini özgürlüğü yaşanmasında etkili olan 'Sih' hareketidir. Bu hareket İslam'la uzlaştırmaya yöneliktir. Aynı şekilde İslam'da olmayan puta tapma, resim, heykel gibi tasvirler den uzak durmaya çalışılmıştır.³⁸

1.2.4. Vedanta Dönemi

Hinduizm'in bir sonraki safhası, altıncı yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıla kadar devam eden orta çağ safhasıdır. Bu dönem, kökenlerine dair herhangi bir teorinin bulunmadığı ancak Varna hiyerarşi modelinden öz bakımından ayrı kastlardaki (jatis) bir artışa şahit oldu. Kast sistemi çoğu kişi tarafından ciddi şekillerde eleştirilmiş olsa da, siyasi karmaşa anlarında toplumsal istikrarı sağlama ve zengin kültürü devam ettirme ve Hindulara bir kimlik sağlama hususundan önemli bir hizmet görmüştür.³⁹

Orta çağ Hinduizm'i adı verilen dönem, Hinduizm'in İslam ile karşılaştığı ve buna bağlı olarak din içerisindeki dönüşüm ve değişimlerin büyük ölçüde İslam'dan etkilendiği bir devre olarak kabul edilmektedir. Bu dönem aynı zamanda, kendini bir ilah veya ilah

³⁶Ali İhsan Yitik, *Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi*, s.20.

³⁷Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s.201

³⁸Ali İhsan Yitik, *Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi*, s. 21-22.

³⁹Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 25.

avatarına sevgiyle adamak suretiyle, kurtuluşu savunan Bhakti hareketinin oldukça etkin olduğu bir devre olarak dikkati çekmektedir.⁴⁰

1.2.5.Modern Dönem

“Yeni Hinduizm” diye adlandırılan ve on dokuzuncu yüzyılda Batı modernizminin etkisiyle ortaya çıkan ve bir anlamda Hinduizm’i etnik bir din olmaktan evrensel bir din haline getiren hareketler ortaya çıkmıştır.⁴¹

Modern devrede görülen diğer bir gelişme ise RamaKrishna (1836-1886) tarafından başlatılan mistik harekettir. RamaKrishna’ya göre; Hinduizm, İslamiyet, Yahudilik ve Hristiyanlık gibi dinler hepsi aynı mesajı vermektedir. Bütün dinlerde özdeş olan Tanrı birdir, fakat o, farklı zaman ve mekânlarda başka adlarla adlandırılmaktadır. Ona göre farklı imanlar, Tanrı’ya ulaşmak için tutulmuş olan başka başka yollardır.⁴²

1.2.5.1.Kadim Mezhepleri

Günümüz Hinduizm’i içinde de varlığını devam ettiren üç ana mezhep vardır: Şivacılık, Vişnuculuk ve Şaktizm.⁴³

a) Şivacılık

Şivacılık, Tanrı Şiva üzerinde odaklanmayı ve ona yüce Varlık olarak tapınmayı ifade eder. Farklı teolojileri ve uygulamaları içeren Şivacılık, öteki Hindu geleneklerden daha çok asketik bir özellik gösterir. Yüce Varlık olarak kabul edilen Şiva’nın tarihi çok eskidir. Vedalarda Şiva’ya ya da onunla aynı Tanrı olduğu kabul edilen Rudra’ya yönelik ilahiler bulunduğu gibi, Indus Vadisi Medeniyeti’nin kalıntıları arasında bulunan mühür üzerindeki betimlemenin, genel olarak Şiva olduğu kabul edilir. Ancak Şiva kültü, Upanişadlar sonrası dönemde önemli bir kült olarak ortaya çıkar ve Şankara ve Kumarila gibi kişilerin faaliyetleriyle orta çağda kuzey ve güney Hindistan’da önemli bir güç haline gelir.⁴⁴

Şiva’yı yüce Tanrı kabul edip ona ibadet etmeyi kendisine ilke edinen mezheptir. Bu mezhep 9. Yüzyılda Hint filozoflarından olan Şankar ve Kumarila’nın görüşleri etrafında oluşmuştur. Bu mezhep taraftarlarınca Şiva hem yaratıcı hem de yok edici olarak

⁴⁰Ali İhsan Yitik, “Hinduizm”, *Yasayan Dünya Dinleri*, Editör Sinasi Gündüz, Ankara 2007,s. 284.

⁴¹Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 201.

⁴²Cemil Sena, *Tanrı Anlayışı*, Remzi Kitabevi Yayınları, Birinci Basım, İstanbul 1978, s. 75.

⁴³Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 219.

⁴⁴Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 34.

kabul edilir. Şivalık mezhebine göre Tanrı Şiva en büyük yoga üstadıdır.⁴⁵ Şiva aynı zamanda zahitlerin piri, koruyucusu ve mahayogisidir. Yani yoga egzersizlerine bağlılığı sonucunda nefisini öldürmüş en büyük zahittir.⁴⁶ Bu sebeple küllere boyanmış ve çıplak bedeniyle tefekküre dalmış Şiva tasvirleri orataya çıkmıştır.⁴⁷

Şivacılık kategorisi içinde, bir kısmı aile reisinin hayat tarzı bağlamında diğerleri ise, ölülerin yakıldıkları yerlerde yaşayan asketikler tarafından geliştirilen birçok alt gelenek yer alır. Şivacı olarak kabul edilen bütün bu ana ve alt grupların ortak özellikleri, evrende tek bir gerçekliğin var olduğu onun da Brahman olduğu, onun dışında kalan her şeyin hakiki bir gerçekliğinin bulunmadığı, yanılsamanın “maya” ürünü olduğu, kurtuluşa ulaşmanın bilgi yolu “cnana-marga” ve bu yolun yoga uygulamalarıyla kolaylaştırıldığını kabul ederler.⁴⁸

Şivacılık, Tanrı’nın yeryüzüne inmesi (hulül) anlayışını kabul etmemektedir. Bu mezhep taraftarlarınınca her şey Brahmandır ve insanlarda öz olarak Tanrıdır. Her şey Brahman’ın yani Şiva’nın tezahürüdür.⁴⁹

b)Vişnuculuk

Vişnuculuk onuncu asır Hint düşünürlerinden Ramanuja ve takipçisi Madhva’nın görüşlerince yaygınlaşan bir mezheptir. Şivacılığın aksine asketizm ve öte dünyaya yönelik eylemlere fazla ilgi göstermez.⁵⁰

Vişnucular, Tanrı Vişnu’yu en yüce Tanrı olarak kabul etmekte diğer Tanrıları ise ikinci olarak kabul etmektedirler Bu mezhebe göre Tanrı Vişnu iyi insanları koruyup gözetken onlara her türlü yardım yapan bir şefkatli Tanrıdır. Bu sebeple Vişnu yeryüzüne iyileri korumak için Rama ve Krişna’nın bedenine enkarne olmuştur.⁵¹

Vişnu aynı zamanda Hindu teslis anlayışını oluşturan üç önemli tanrıdan biridir: Brahma, Vişnu ve Şiva (*trimurti* “üç biçim”). Brahman’ın yarattığı evreni sürdürme görevi olsada, Vişnucular tarafından Vişnu, diğer ikisinin görevi olan *yaratmaya ve yok*

⁴⁵Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 220.

⁴⁶Ali İhsan Yitik, *Hint Dinleri*, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, İzmir 2005, s. 36.

⁴⁷Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 220.

⁴⁸Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 34.

⁴⁹Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 220

⁵⁰Ali İhsan Yitik, *Hint Dinler*, s.37.

⁵¹Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 220

etmeye de muktedir olarak kabul edilir. Öğretilerinde yerel dili kullanan ve kast karşıtı olup, eşitlikçi bir yapı arzeden Vişnucular, en Yüce Tanrı olarak kabul ettikleri Vişnu'ya tapınmanın yanı sıra, kendi kutsal metinleri olan Bhagavat-gitayı okumak da dini ibadetlerinin önemli bir parçasını oluşturur. Vişnucuların ayırt edici işaretleri, alınlarının ortasına yerleştirdikleri dikey çizgilerdir.⁵²

Vişnu aynı zamanda Hindu teslis anlayışını oluşturan üç önemli Tanrıdan biridir: Brahma, Vişnu ve Şiva (trimurti/üç biçim). Brahman'ın yarattığı evreni sürdürme görevi olsa da, Vişnucular tarafından Vişnu, diğer ikisinin görevi olan yaratmaya ve yok etmeye de kâdir olarak kabul edilir. Öğretilerinde yerel dili kullanan ve kast karşıtı olup eşitlikçi bir yapı arzeden Vişnucular, en Yüce Tanrı olarak kabul ettikleri Vişnu'ya tapınmanın yanı sıra kendi edebi ürünleri olan Bhagavat-gitayı kutsal kitabını okumak da dini ibadetlerinin önemli bir parçasını oluşturur. Vişnucuların ayırt edici işaretleri, alınlarının ortasına yerleştirdikleri dikey çizgilerdir.⁵³

c)Şaktizm

Şakti; “güç” anlamında olup, Tanrıların “yaratıcı gücü” manasına gelmektedir. Bu gücün genellikle dişil olduğu kabul edilir ve tanrıların eşleri aracılığıyla temsil edildiği düşünülür. Hinduzim’de özellikle Assam ve Bengal’da yaygın olan, nihai gerçekliğin dişil tezühürleri tapınımına verilen isimdir. Şakti, Tanrı’nın adeta maddeleşen ve kendi dışında varlık kazanan yaratıcı gücüdür. Zamanla Tanrı belirsizleşir ve Şakti ön plana çıkar. Tanrı ezeli uykusundadır; onu harekete geçiren ve yaratan Şakti’dir. Bu yüzden Tanrıya değil Şaktiye dua edilir. Şaktiyi daha cazip hale getiren bir başka şeyde, insanın kadına karşı duyduğu sonsuz hayranlıktır.⁵⁴

Şaktiler Tanrılarına dişil bir güce inanmakta ve çeşitli şekillerle ona ibadet etmektedirler. Şaktiler kutsal kitap olarak; Devi Gata, Tantras veya Shakta Agamas, Shakta Puranas, Çandi Patha, Vaishnava Upanishadlar hariç 95 Upanishadlar’ı kabul etmektedirler.⁵⁵

Şaktiler göre kurtuluş insanın ruhunun sonsuz Brahmanla bir olmasıyla gerçekleşmektedir. Şaktilere göre mistik bilgi, yoga ve iman eşit derecedir. Bu üç

⁵²Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 35.

⁵³Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 35.

⁵⁴Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 35.

⁵⁵Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 221.

uygulama dışında ayrıca büyüçülükte ön plana çıkmıştır. Bu mezhebe mensup olmuş kişiler Tanrıçalara ibadet ederek Tanrıçaların yeryüzüne enkarne olduğuna inanırlar. Onlara göre insan Tanrıçaların tezahürüdür.⁵⁶

1.2.5.2.Modern Dini Akımları

Müslümanların uzun süreli Hindistan hâkimiyetleri (1211-1526 Delhi Sultanlığı ve 1526-1757 Moğol imparatorluğu), Hint kültürü üzerinde silinmez bir iz bıraktı. Ancak din olarak Hinduizm hâkim olmayı sürdürmüş olsa da, iki din arasında yaşanan kültürel etkileşim eklektik şahısların (Kebir gibi) ve hareketlerin (Sihizm gibi) ortaya çıkmasına yol açtı. Fakat İngilizlerin Hindistan'daki yönetimleriyle başlayan modern dönem, Hinduizm tarihinde, daha önemli bir dönem oldu. 1805'de İngiltere Hindistan'daki hâkim güç haline geldiğinde, Hint hayat anlayışı önceki dönemlerden farklı bir meydan okumayla karşı karşıya olduğunu hissetmeye başladı. Ancak söz konusu meydan okuma Avrupalının dininden daha ziyade, İngiliz eğitim sistemi ve onun girmesini sağladığı Avrupa düşüncesinden gelmekteydi. Bu etki daha önce Kalküta ve Bombay civarında İngiliz yönetimiyle olan temastan ve on dokuzuncu yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren vardı. Bütün on dokuzuncu yüzyıl boyunca devam eden bu etki süreci, Hindistan'da üç tür tepkiye yol açtı.⁵⁷

İlk tepki, İngiliz etkisinin güçlü olduğu, özellikle Bengal'da küçük bir İngiliz azınlık tarafından Avrupalı liberal değerler ve rasyonalizme tam bir teslimiyetle aşikâr hale geldi. Bu hareketin başlatıcısı, bir brahmin ailesine mensup olan Bengalli Rom Mohan Roy (1774-1833) idi. Arapça, Farsça ve sonra Sanskritçe çalışan Roy, Doğu Hindistan Şirketinde gelinebilecek en yüksek mevkiye ulaştı. Emekli olduktan sonra Kalküta'da İngiliz eğitimi veren bir okul açtı. Dini inanç olarak unitaryanizme yakın olan Roy, 1827'de ilk adı İngiliz Hindistan Uniteryen Cemiyeti olan Brahmo Samaj adlı derneği kurdu (1828). Roy, Upanişadlar ve Brahma-Sutra'da bulunduğunu düşündüğü ahlaki tek Tanrıçılığı savundu, Tanrı ve Tanrıçalara ibadeti yasakladı. Sati (kadının ölen eşiyle birlikte yakılması uygulaması), çocuk yaşta evlilik, kast karşıtı olmayı ve kadınların eğitimini savundu. Bu düşünceler, sonraki iki başkan Devandranath Tagore (1817-1905) ve Keshap Candar (1838-1884) tarafından sürdürüldü. Ancak Brahma Samaj hiçbir şekilde bir halk hareketi olamadı. Erken dönem on dokuzuncu yüzyıl Avrupasının liberal ve bireyci

⁵⁶Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 22-222.

⁵⁷Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 35.

bakışı açısının etkisi altında kalmış olan kişilerin bir araya geldikleri cemiyet olarak kaldı.⁵⁸

Hindistan'ın farklı bir yerinde, Bombay civarında başka bir hareket ortaya çıktı. Bu 1875'de Swami Dayananda (1824-1883) tarafından kurulan Arya Samaj hareketiydi. İsminin de ifade ettiği gibi kuruluş gerekçesi, Aryan Veda dinini eski asli haline döndürmek ve Vedalar sonrası vukuu bulan bütün gelişmeleri reddetmekti. Roy'unkinden farklı olarak bu hareket Hinduizm'in bir reforma ihtiyacı olduğunu kabul etmekle birlikte, bu reformun ilhamını batıdan değil Vedalardan alması gerektiğini vurgulamaktaydı.⁵⁹

Batı siyasi hâkimiyetinin ve kültürel değerleri karşısında ortaya çıkan eklektik ve savunmacı söz konusu hareketlerden olsalar da, kökü Hindu geçmişinde olan bir takım dini ihya hareketleri de vardır. Bunlardan en önemlilerinden biri Bengalli mistik, Vedanta monizmini savunan bir keşiş tarafından erginlendikten sonra Ramakrişna adını alan, bir Brahman'ın oğlu olan Gandhadhar Chatterji'dir. (1836-86). Manevi arayışı sırasında, birçok farklı okula mensup gurudan eğitim gören Ramakrişna, nihai olarak bütün dinlerin aynı hedefe giden farklı yollar olduğunu kabul etti. Onun bu görüşü, vefatından sonra 1897'de en yetenekli talebesi Vivekananda tarafından kurulan Ramakrişna Misyonu hareketinin temel özelliklerinden biri oldu. Evrensel Hinduizm olarak adlandırılabilen bu yaklaşım, çokluğun temelinde yer alan birlik ve bütün formüle edilmiş olan inanç esaslarının izafî olduğu şeklindeki Hindu kabullerinin bir ifadesidir. Vivekananda'nın 1893'de Şikago'daki Dinler Parlementosu'na taşıdığı bu düşüncedir.⁶⁰

⁵⁸Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 35.

⁵⁹Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 36.

⁶⁰Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 36-37.

İKİNCİ BÖLÜM

HİNDUIZM DİNİ VE İNANÇ PANORAMASI

2.1.Din ve İnanç Tasavvuru

Her dinin mensuplarından istediği bazı inanç esasları vardır. Bir dine inandığını belirten bireyin öncelikle bunları kabul ve tasdik etmesi beklenir. Bu inançlar dinden dine farklılık gösterdiği gibi din içerisinde de farklılıklar arz edebilmektedir.⁶¹

Genel olarak insanın çeşitli duygu ve düşünceleriyle tutum, tavır ve davranışlarının ifadesi olan dinin ne olduğu ya da nasıl tarif edileceği öteden beri bir tartışma konusudur. Halk arasındaki yaygın kullanımında din kavramı genellikle kutsal terimiyle birlikte ele alınır. Öyle ki din, zihinlerde öncelikle kutsal terimini çağrıştırmakta; kutsal alana yönelik duygu ve düşüncelerle tavır ve davranışları ifade etmektedir.⁶²

Arapça bir kökene sahip olan ve genel olarak belirli inanç sistemlerini ifade etme doğrultusunda sınırlı bir anlamda kullanılan din teriminin Arap dilindeki kullanımına baktığımızda çeşitli anlamlara geldiğini görürüz. Örneğin Kur'an'da din terimi, “yol, hayat tarzı, hesap günü, kanun, hüküm” ve benzeri anlamlarda kullanılmaktadır. Buna göre din, insanın her türlü inancını, düşüncesini, tavır ve davranışlarını ifade eden, insanın yaşam tarzı ya da yaşamında izlediği yol anlamına gelmektedir.⁶³ Çeşitli Batı dillerinde religio ya da religion terimleriyle ifade edilen dinin nasıl anlaşılması konusunda Batıda da çeşitli görüş ayrılıkları mevcuttur. Dinle ilgili genelde yaygın olan kanaat, dinin, “insanın Tanrı, metafizik âlem ya da kutsala yönelik duygu, düşünce ve davranışlarını ifade eden sistem” olduğu yönündedir.⁶⁴

Yine insanlık tarihine bir göz atıldığında, din, insan hayatını çeşitli şekillerde etkileyen, yok sayılamaz, yaygın ve etkin bir sistem olarak varlığını sürdürme gelmiştir.⁶⁵

İnsanlığın yaşadığı ve yaşamakta olduğu din tecrübesiyle ilişkili olarak değindiğimiz bu hususlar doğrultusunda dinin; (i) insanın düşünce ve inanca dayalı değerlendirmelerini içeren zihinsel fonksiyonlarını, (ii) her türlü tavır ve davranışlarını ve

⁶¹Ali Köse, Ali Ayten, *Din Psikolojisi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2012, s. 113.

⁶²Şinasi Gündüz, *Yaşayan Dünya Dinleri*, Açık öğretim Fakültesi Yayınları, 2010, Eskişehir, s. 4.

⁶³Şinasi Gündüz, a.g.e, s. 4.

⁶⁴Şinasi Gündüz, a.g.e, s. 5.

⁶⁵Hasan Kayıklık, *Din Psikolojisi Bireysel Dindarlık Üzerine*, Karahan Kitabevi, Adana 2011, s. 11.

(iii) insanın diğer insanlarla ilişkilerini ve kurumsal yönünü ifade eden sosyal yapısını belirleyen ve disiplin altına alan bir sistem olduğu söylenebilir. Bu şekilde yapılan genel bir din tarifi, insanlığın temsil ettiği tüm dinsel gelenekleri kapsayıcı bir tanımlamadır.⁶⁶

Bu nedenle dinin nasıl tanımlandığı insanlık için hep önemini korusa da, bütün toplumlar ve dinler için kabul gören ortak bir tanım yapılamamıştır.⁶⁷ Din kavramı herkesin zihninde aynı anlamı ifade etmediği gibi bir Hristiyan, bir Müslüman, bir Brahman, bir Budist veya bir Totemist için farklı düşünce ve anlamlara gelebilmektedir.⁶⁸

Din; sözlükte, insan davranışına yön, yaşama anlam veren kutsal veya doğaüstü bir (veya birden çok) güç ve yaratıcı kavramına dayanan bir inançlar, semboller ve törenler sistemi olarak tanımlanmaktadır.⁶⁹

En genel anlamıyla din şu şekilde tarif edilebilir: “Din, ferdî ve içtimai yanı bulunan, fikir ve tatbikat açısından sistemleşmiş olan, inananlara bir yaşama tarzı sunan, onları belli bir dünya görüşü etrafında toplayan bir kurumdur. Din, bir değer koyma, değer biçme ve yaşam tarzıdır.”⁷⁰

Dini inanç ve değerlerin insanın ahlaki yapısıyla da yakından ilgisi vardır. Ahlak ve din ilişkisine yönelik çeşitli görüşler ileri sürülmekte ve dinin ahlakın kaynağı olup olmadığı tartışılmaktadır. Ancak bütün bu tartışmalar bir tarafa din ahlaki tutum ve davranışların sürdürülmesinde önemli bir olgu olarak insanın karşısındadır. Bilindiği gibi, insanı, çevresinde yer alan canlı ve cansız diğer varlıklardan ayırtan önemli bir özelliği ahlaki bir varlık olmasıdır. Hukuk ve ahlak kuralları, insanın gerek kendisiyle ve diğer insanlarla gerekse tabii çevresiyle olan ilişkilerini düzenlemektedir.⁷¹

Din, tarih boyu metafizik âlemlerle insan arasındaki ilişkinin kurulmasında, insanın yaşamında yer verdiği üstün güç ya da güçlerin tanımlanıp ifade edilmesinde ve insanın sığınma ve yakarma gibi duygularına cevap vermede önemli bir rol oynamıştır. Bundan

⁶⁶Şinasi Gündüz, *a.g.e*, s. 6.

⁶⁷Ali Köse, Ali Ayten, *Din Psikolojisi*, s. 108.

⁶⁸Faruk Yılmaz, *Dinlerin Kökeni*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s. 24-25.

⁶⁹Şelçuk Budak, *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2000, s. 214.

⁷⁰Bilal Sambur, *İslam'ın Aktüel Değeri*, Katkı Yayınları, 2. Basım, Ankara 2007, s. 24.

⁷¹Şinasi Gündüz, *a.g.e*, s. 6.

başka din, insanın vicdan duygusunu harekete geçirmek suretiyle insanı kötülükten alıkoymaya çalışmış ve iyiliği teşvik etmiştir.⁷²

Dindarlık sadece suç işleme ve anormal davranışlar gösterme ile ters yönlü bir ilişkiye sahip değildir. Bununla birlikte yardımlaşma ve dostluk başta olmak üzere temelde iyi bir insan olma eğilimini ifade eden ahlâkî davranışlarla pozitif; suçluluğu artıran en önemli faktörlerden olan alkol ve uyuşturucu kullanımıyla da negatif bir ilişkiye sahiptir.⁷³

Hindular'da 'Din' yerine, insanı Tanrıya yaklaştıran yolları belirten kavramlar vardır. Bunlar Jnana (Bilgi) Karnia (Eylem) ve Bhakti'dir (Bağlılık) . İnsanı Tanrıya yaklaştıran bu üç ana kavram, Veda dininin biçimciliğine, tantanalı törenlerine, törelerine karşı çıkmayı içerir.⁷⁴

2.2. Hinduizm ve “Öteki”si (Diğer Dinlere Bakışları)

Hinduizm'in diğer dinlere bakışını iki ana grupta toplayabiliriz. 1.Dogmatik, 2.Uzlaşmacı ve Çoğulcu.

1- Dogmatik Hindu düşüncesinde dinsel çoğulculuğun temelini *Sanatana Dharma* anlayışı teşkil eder. Buna göre, kendi sistemlerini, ezeli-ebedi yol, evrensel din olarak görürler. Hinduizm, yeryüzündeki bütün inanç sistemlerini kapsayan bir üst yapı, evrensel din veya din ötesi bir sistemdir. Onlara göre diğer dinler ise Hinduizm'in içinde yer alan bir mezheptir. Ancak Vedaları tanımayanlar, kabul etmeyenler ise, zındıklar derler.⁷⁵ Klasik dönem Hindu düşünürleri Şankara ve Kumarila Hinduizm'i tamamen dışlayıcı bir tarzda yorumlamış; Hinduizm'den kaynaklanmakla birlikte müstakil birer din haline gelmiş olan Budizm ve Cayinizm gibi hareketleri yanlış olarak kabul etmişlerdir. Hatta Şankara, kurtuluş bakımından yalnızca *cnana-marganın* esas olduğu onun dışında kalanların cehaletten kaynaklanan tercihler ve yanlış olduğunu söyler.⁷⁶

2- Uzlaşmacı ve çoğulcu tutum temsilcilerinden Ramakrishna (1836-1888) yer yüzündeki pek çok dini geleneğin mevcudiyetini, Tanrı'nın insanlara bir lütfü ve inayeti olarak görür ve insanları en yüce gayeye, Tanrısal İdrake ulaştıracağına inanır. İbadet sistemleri ayrı dahi olsa, dini sistemlerin gayesinin aynı olduğunu söyler. Ramakrishna'dan

⁷² Şinasi Gündüz, a.g.e, s. 7.

⁷³ Asım Yapıcı, *Ruh Sağlığı ve Din Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık*, Karahan Kitapevi, Adana 2013, s. 60.

⁷⁴ İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri a.g.e, s. 649.

⁷⁵ <http://www.ilimdunyasi.com/dinler-tarihi-984/hinduizm'in-diger-dinlere-bakisi/> (2018.11.09)

⁷⁶ Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 37.

sonra gelenler diğer dinleri müspet, fakat kurtuluşa ulaştırmada yetersiz sistemler olarak yorumlarlar. Vivekananda'ya göre, dünyadaki bütün din kurucuları Hz. İsa, Hz. Muhammed vs. Tanrı'nın birer avatarıdır. Her biri Tanrı tarafından oluşturulan değişik dini sistemlerdir.⁷⁷

Modern dönemde Ramakrişna inanç sistemleri, ibadet şekilleri farklı olmakla birlikte bütün dinlerin ortak hedefinin Tanrı'nın idrak edilmesi olduğu, şeklinde çoğulcu bir yaklaşım ortaya koyar.⁷⁸

Hindistan'ın modern dönemde yetiştirdiği en önemli şahsiyetlerden biri olan Mahatma Gandhi, başlangıçta Hinduizm'i en hoşgörülü, bütün dinlerdeki doğruluğu ve hakikati kabul eden bir din olarak görürken yani, Hinduizm'e diğer dinlerden daha üst bir yer verirken daha sonraları, bütün dinlerin eşitliğini öne çıkarmaya çalışır. Bunun sonucu olarakda, “dinlerin aynı ağacın dalları” olduğu benzetmesini kullanmaya başlar. Bununla da dinlerin köken ve öz itibarıyla aynı olduklarını ifade etmeye çalışır.⁷⁹

2.3. Hinduizm'in Kavramsal Kodları

2.3.1.Hulul

Bu kelime Tanrı Vişnu'nun bazı şekilde belirlenmesini ifade eden ve Sanskritçe de “İnen” anlamına gelen bir kelimelidir. Hinduizm'e inanan kişiler tek Tanrı'nın varlığına karşıdır. Bu sebeple Tanrı Vişnu'nun çeşitli bedenlere hulul ettiği söylenir. Böylece Tanrı dünyadaki kötülükleri yok edecek ve insanların ihtiyaç duydukları zaman onların yardımına çeşitli suretlere girerek yardım edecektir. Onlara göre bu durum sonsuza kadar devam edecek ve Tanrı ihtiyaç duyulduğu zaman onların yanında olacaktır.⁸⁰

2.3.2.Karma

Karma kavramı “Kri” kökünden türeyen bir isimdir. Sanskritçe dilinde yapmak, ortaya koymak, hareket etmek gibi anlamlara gelmektedir. Yapılan davranış ister iyi ister kötü olsun her eylemin yapmış olduğu davranışlara göre sonuç doğuracağı söylenir. Ayrıca yeryüzündeki dillerde farklı anlamları gelmektedir. Pali dilinde Kama, Tibetcede Las,

⁷⁷ <http://www.ilimdunyasi.com/dinler-tarihi-984/hinduizm'in-diger-dinlere-bakisi/>: (2018.11.09)

⁷⁸Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 38.

⁷⁹Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 37.

⁸⁰Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, *Dinler Tarihi*, s. 89-90.

Çincede Yeh, Japoncada Yo gibi anlamları ifade eden sözcük yapılan şey veya yaptığımız fiil demektir.⁸¹

Karma, Hinduizm’de olmazsa olmaz inançlardan bir tanesidir. Karma inancının bir başlangıcı olmadığı gibi sebep ortadan kaldırılmadığı sürece sonu olmayan bir sebep sonuç ilişkisidir. Karma’nın sonra edebilmesi için geçmişteki bütün birikimlerini sona ermesi gerekir.⁸²

Karma bir sebep sonuç ilişkisini ifade eder. İnsan geçmişte hangi davranışı sergilemişse gelecekte ona göre yaşamına devam edecektir. Geçmişte iyi yaşam sürenler, gelecekte de aynı şekilde iyi yaşamlarına devam eder. Geçmişte kötü yaşamlar sürenler, ise aynı şekilde kötü yaşamlarına devam edecektir. Karma inancına göre, insanlar sonu olmayan bir zincirde yaşamlarına devam eder ve bu anlayışa göre ölüm korkusu diye bir anlayış yoktur ruh sonsuza kadar ölememektedir. Ruh bir halden diğer hale geçmektedir. Buna göre Hindular iyi bir amel işlemişse bir insan vücuduna girerek dünyaya tekrar gelir. Geçmişte kötü yaşam sürdürmüş ise bir hayvan yahut bir bitki bedenine tenasuh olur. Bu sebeple dindar bir Hindu ahlaki kurallara çok dikkat etmektedir. Çünkü tekrar dünyaya insan olarak gelmeyi hedeflemektedirler.⁸³

2.3.3. Kast Sisteminin Doğuşu

Hint toplumunda çeşitli ırkların bulunması 'kast' sistemini ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Doğu Avrupa’dan gelerek ülkenin büyük kesimini istila eden uzun boylu beyaz tenli Aryanlar, Hindistanda yaşayan esmer tenli yerlileri küçümsediler. İstilacı oldukları için de daha akıllı olduklarını sanıyorlardı; gerçekte ise göçebe, savaşçı ve bilgisiz bir kavimdirler. Yerli halk ise yazıları olan, şehircilikte, güzel sanatlarda ve el işlerinde ilerlemiş uygar bir topluluktur. Aryanlar ile yerl halkın kaynaşması sonucunda kast sistemi oluştu. İstilacılar üst sınıfları aldılar.⁸⁴ Kast anlayışı Hinduizm’in belirgin özelliklerindendir. Rig-Veda’da ifade edildiğine göre kast sisteminin her bir unsuru Tanrı Brahma’nın değişik uzuvlarından yaratılmıştır.⁸⁵

⁸¹Ali İhsan Yitik, *Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi*, s. 43.

⁸²Fuat Aydın, *Hint Dini Düşüncesinde İnsanın Özgürlük Anlayışı*, Ataç Yayınları, İstanbul 2015, s. 65-67.

⁸³Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, *Dinler Tarihi*, s. 90-91.

⁸⁴İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.’leri, *a.g.e.*, s. 652.

⁸⁵Wendy Doniger Flaherty, *Hindu Mitolojisi*, çev. Kudret Emiroğlu, İmge Kitabevi, Ankara, 1996, s. 25.

Dört kast sınıfı oluştu; Bu dört sınıfı Mısır pramitlerine benzetecek olursak en tepede rahipler ve din öğretmenleri(Brahmana) vardır. Brahmanlar'ın bir altındaki kısımda krallar, savaşçılar ve soylular (Kshatriya) vardır. Kshatriyalar'ın bir altında esnaflar, tüccarlar ve meslek sahipleri (Vaisya) vardır. Kast sisteminin en altında ise köylüler, hizmetçiler vb. (Sudra) vardır. Bunlardan başka bir de kast dışı sayılanlar, Parya'lar vardır. Onlar, dokunulmaz: adı “pisler” dir.⁸⁶

Bu sınıfların her birinde varlığın türleri gibi farklı alt bölümler mevcuttur. Bütün bu sınıflar özellikleri hatırlandığında bir soy ağacı gibidir. Zikredilen dört tabakadan her biri yemek yerken bile ayrı oturmalı ve birbirine karışmamalıdır. Başka bir ifadeyle aynı sofrada farklı sınıflardan kişiler bulunmaz.⁸⁷

Hinduizm'in diğer inançları olarak kabul edilebilecek olanlara gelince bunların en önemlilikleri, kast sistemi, karma, samsara, reenkarnasyon (tenasüh/ruh göçü), mokşa şeklinde sıralanabilir.⁸⁸

Orta çağ toplumları hiyerarşik bir yapı arz etme bakımından özdeş olsalarda, onlardan hiçbiri Hindistan'daki kast sistemi kadar kadim ve katı bir yapı arz etmemekteydi. Kast, Portekizce “saf, temiz” anlamına gelen castadan türer. Hint toplum yapısının zamanı bilinmeyen bir andan beri devam eden dört kastı (çatur varna); Vedalar'ın kutsal sözlerinin gözeticipleri olan Brahminler, savaşçılar ve yöneticiler olan Kşatriyalar, çiftçiler, zanaatçılar, iş adamları olan Vaişyalar ve Hindu toplumunun temelini oluşturan yoksul işçiler, hizmetçiler ve köleler olan Şudralara ayrılmış yapısını ifade etmek için kullanılır. Bu ayrımı Rig-Veda, Tanrısal bir kökene götürür (puruşanın ağzından Brahminler, kollarından Kşatriyalar, kalçalarından Vaişyalar ve ayaklarından şudralar meydana geldiler) Rig-Veda'da yer almayan aynı toplumsal yapıyı ifade için Vedik literatürde kullanılan ve“renk” anlamına gelen varna kelimesi gözünde bulundurulduğunda bu ayrımın, Hindistan'a göç ve orayı fetheden Aryanların, koyu renkli yerlileri kendilerinden uzak tutmak maksadıyla ayrı bir grup olarak onları tanımlamasaylı vukuu bulunduğu söylenebilir. Geldikleri yerde kendi aralarında zaten var olan üçlü ayrıma, bir dördüncüsünün eklenmesiyle mevcut Hint toplum yapısının temeli atılmış oldu. İki kez

⁸⁶İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, *a.g.e*, s. 654.

⁸⁷Ali İhsan Yitik, *Bîrûnî'nin Kaleminden Hinduizm*, Milet ve Nihal İnanç Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi cilt 10 sayı 3 Eylül – Aralık 2013, s.162-165.

⁸⁸Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 29.

doğanlar diye de adlandırılan ilk üç kast asıldır ve dördüncüsü kast dışı olarak kabul edilir. Dördüncü kastı oluşturan “dokunulamazlar” (nihsprşya), Gandhi tarafından “Tanrı halkı” (Hari-yan) ve son zamanlarda kendileri tarafından “bastırılmışlar” (dalits) diye adlandırılanlara yönelik ayrımları ortadan kaldırma hususundaki resmi çabalara ve bu kast mensubu birçok kişi önemli makamlara gelmiş olmasına rağmen fiili olarak hala varlığını devam ettirmektedir.⁸⁹

Kast sisteminin dini bir kökenle açıklanmaya çalışılmasının yanı sıra, insanların içine doğdukları kastları da dini gerekçelerle açıklanır. Bu durumları, onların geçmişte yaptıkları işlerin (karma) bir sonucudur. Kast dışı olanların orada bulunmaları geçmiş hayatlarında kötü işler yapmaları olduğu gibi, bir kişinin Brahmin ya da Kşatriya olarak doğmasının sebebi de onun önceki hayatlarında iyi işler yapmış olmasıdır. Çünkü “iş, eylem, amel” anlamına gelen karma, aynı zamanda insanların yaşarken, belli bir amaç gözeterek iradi olarak yaptıkları eylemler kadar, söz konusu eylemlerin sonucu olarak yeniden bu dünyaya gelişlerinin hangi şekilde ve hangi toplum yapısı içinde olacağını belirleyen acımasız bir şekilde işleyen ahlaki bir yasa anlamına da gelir.⁹⁰

2.3.4.Tenasuh

Sanskritçe anlamı ve batı dillerindeki tercümesi *reenkarnasyondur*. Karma doktorisine bağlı olarak tenasüh fikri ortaya çıkmıştır. Bu doktrine göre ruh bir bedenden bir bedene geçmektedir. Bu inanca göre ruh kendi derecesi içinde yüksek veya alçak ruh olarak başka bir bedene tenasüh olur.

İnsan yapmış olduğu davranışlarına göre hayvan, insan, bitki ve Tanrı olarak tekrar yaşamına devam eder. Bu anlayışa göre insan kendi kaderinin mimarıdır. Her insan yapmış olduğu davranışlardan sorumludur. Ölümden korkmaya gerek yoktur. Çünkü devamlı ve yeniden doğuş vardır. İnsan arzuları ve isteklerine göre tekrar yaşamına devam eder.⁹¹

2.3.5. Om Cümlesi

Om cümlesi Hinduizm’de en önemli semboldür. Bu dinde samsara çarkından kurtulmak için “Om” sözcüğü büyük rol oynar. Om hecesi sayesinde insan doğum ve ölüm çarkından kurtularak nihai hedefe ulaşır. Hindular’ın dini törenlerinde ve Tanrı’ya

⁸⁹Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 29.

⁹⁰Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 30.

⁹¹Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, *Dinler Tarihi*, s. 205.

sunulan kurban merasimlerinde Om sözcüğü önemli yer tutar. Om sözcüğünü zikreden onun arkasına sığınan bir kişinin ölümsüz ve korkusuz olacağı belirtilir. Bir başka ifade ile Om sözcüğü tüm dünyadır ve tüm dünya Om sözcüğü hatırına yaratılmıştır.⁹²

Om cümlesi Hindistan'da yaşayan Hinduizm dininin ortak bir ibadet sembolidir. Bir nevi besmele anlamı taşır yemekten önce, kutsal kitabı okumaya başlamadan önce, duadan önce, herhangi bir işe başlamadan önce Om cümlesi söylenir. Bu cümle ilahi kuvvetle dolu kutsal sırları taşıyan üç harften meydana gelen kutsal bir cümledir. Uzun, güzel ve özenle söylenir.⁹³

Hinduizm dininde Om sözcüğü Tanrıya delalet eder. Bu kavram aynı zamanda bir bütün olarak evreni de temsil eder, yaratılan her şeyin Om hecesinden ibaret olduğu söylenir. Om, Sanskritçe de üç harfli bir kelimedir A-U-M harflerinin açılımıdır. Üç harf, Hinduizm dininde var olan üç büyük Tanrı Brahman, Şiva, Vişnu'yu temsil eder.⁹⁴

2.3.6. Rişi

Hinduizm'de önemli kavramlardan bir tanesi Rişidir. Kavram için farklı görüşler ortaya atılmıştır. Hareket etme, akıp gitme anlamlarına gelmesinin yanı sıra, ermiş, aziz ilham'a mazhar olmuş kişiler içinde kullanılır. Rişiler, ilahilerde ve kalbin derinliklerinde yer alan ilhamları ve ileriye gören yazarlar olarak kabul edilir. Genellikle yedi Rişi için Brahman'ın aklından doğan oğulları olduğu söylenir. Şatapatha Brahman'da bu yedi Rişi'nin isimleri şöyle sıralanır: ⁹⁵

- Gotama
- Bharadvaja
- Vişvamitra
- JanmadAgni
- Vasistha
- Koşyapa
- Atri dir.

Mahabharata destanında ise yedi Rişi isimleri şöyledir;

⁹²Cemil Kutlutürk, *Hindu Kutsal Metinleri Upanişadlar*, Dergâh Yayınları 1. Baskı, İstanbul 2014, s. 21.

⁹³Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 215.

⁹⁴Cemil Kutlutürk, a.g.e, s. 21.

⁹⁵Cemil Kutlutürk, a.g.e, s. 24-26.

- Morichi
- Atri
- Angiras
- Pulaha
- Kratu
- Pulastya
- Vasistha'dır

Vişnu, Purânada bu ermiş yedi kişi isimlerine ek olarak; Bhrigu ve Dakşay'ı ekler. Hindu kutsal metinleri incelendiği zaman Vedalar dönemindeki Purânalar kısmında birçok kişinin Rişi olduğu görülür. Hindu mitolojisinde genel itibariyle yüzden fazla Rişi olduğu zikredilir ve bu kişiler olağanüstü güçlere sahiptir. Ayrıca Tanrı ile insan arasındaki arabuluculuk görevini yapmaktadır.⁹⁶

Bir kişinin Rişi olabilmesi için birçok mertebeleri geçmesi gerekir. Hindu inançlarına göre Rişiler olağanüstü güçlere sahip olan kişilerdir. Dünyalar yaratma, doğaya emir verme gibi olağanüstü güçler içeren hikayeler de isimleri çokça zikredilir.⁹⁷

2.4. Kutsal Mekân ve Nesne Tasavvuru

2.4.1. Kutsal Coğrafya

Hindular, Mene Doruğunda Tanrı Brahma'nın cenneti olduğuna inanırlar. Uç dünyanın çevresinde dönen bir merkezdir.⁹⁸

2.4.1.1. Dağlar

Dağların Hindu mitolojisinde önemlidir. Bazı Tanrılar doğrudan doğruya dağlarla ilişkili olduğuna inanılır. Tanrıların cenneti dağların tepeleridir. Hiç şüphesiz en önemli dağ sırası Himâlayadır ve burada birçok çileci, Yogi ve Sadhu, Meditasyon yaparak Himâlalayer' da yaşamaya çalışır. Birçok Guru'nun âşramaları bulunmaktadır. Diğer bazı önemli dağlar şunlardır.⁹⁹

Himavan: Tanrılar Sati'nin tekrar doğmasını istediklerinde o bir insan şeklini ve önce Ganga'nın sonra da Parvananın babası oldu.

⁹⁶Cemil Kutlutürk, a.g.e, s. 25.

⁹⁷Cemil Kutlutürk, a.g.e, s. 24-26.

⁹⁸Korhan Kaya, *Hinduizm*, Dost Yayınları, Ankara 2011, s. 78.

⁹⁹Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 78.

Himavan dağların kralıydı. Karısı Meena'ydı. Parvati olarak da bilinen kızı Uma, Shiva'nın karısı Sati'nin yeniden bedenleştirilmesi idi.¹⁰⁰

Mandara: Himâlayalarda bulunur ve saygı gören bir dağdır. Tanrılar ve şeytanlar burayı çalkalarken bu dağı “kuvvet merkezi” olarak almışlardır. Bu dağ sonradan Tanrıça Durga'nın evi olmuştur.

Kailasa: Tanrı Şiva'nın bulunduğu dağdır. Tanrı İndra ile Tanrı Karttikeya burası için kavga ederler. Bu kavgayı sonuçlandırmak için yansılar. Karttikeya kazanmış olduğu halde Kailâsa dağı İndra'dan tarafı olmuştur. Bu duruma kızan Savaş Tanrısı Karttikeya, mızrağıyla dağa saldırarak onu deler ve Kraunça geçidini oluşturur.¹⁰¹

Diğer Önemli Dağlar: Paricâta, Malayagir, Mahendraçal, Çitrakuta, Govardhana, Kamagir, Şaktiman, Raivatgiri

Nehirler: Hindistan'da bulunan bütün nehirler kutsal sayılırlar. Hint uygarlığı Ganga ve Yamuna nehirlerinin bulunduğu yerde gelişmiştir. Bu bölge, eski Hindistan'ın kalbi gibidir. O nedenle her iki nehre de çok eskiden beri büyük bir saygı gösterilir. Hindular, Ganga nehrinde yıkanan bir Hindu'nun tüm günahlarından arınacağını düşünürler. Bağlılığı simgeleyen Yamuna nehri ile temizliği simgeleyen Ganga, Prayâga denilen ve bugün Allahabad olarak tanınan yerde birleşirler. Burası çok kutsal bir yer olup Kumbh Mela bayramının kutlandığı bir alandır. Bunlardan başka Hindistan'da kutsal sayılan başka nehirler şunlardır: Godavari, Narmada, Sındhu(İndis), Kaveri, Sarayu, Gomati, Gandaki, Sabarmati, Tamasa, Çandarbhaga, Kratmala, Hintliler dördüncü Yüzyıldan itibaren Ganga ve Yamuha Nehirlerini insan biçiminde resmetmeye başlamışlar ve bunları tapınak girişlerinde kullanmışlardır. Bu tapınağa sadece temizlenen gerçek bağlılığa girebileceğini göstermektedir.¹⁰²

2.4.1.2.Bitkiler.

Hindistanlılar için evrende ve dünyada, canlı olup da büyüyen her şey kutsaldır. Bazı koruluklar bazı Tanrıçaların evi olarak düşünülmüştür. Bir tür fesleğen bitkisi olan tulsı bitkisi Hindular için oldukça kutsaldır. Ağaçlarda yaşayan ruhlar

¹⁰⁰<http://www.apamnapat.com/entities/Himavan.html> ;(2018.11.09).

¹⁰¹Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 78-79

¹⁰²Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 78.

Yakshinîlerdir. Ağaca tapınma ilkel bir animinizmle beraber bir tür şaktizm de sayılabilir. Hindular, bir ağaç ilahesine yiyecek sunarak, ağaca giysi parçaları bağlayarak ve kırmızıya boyanmış dalları ağacın dibine koyarak tapınma gerçekleştirilir. Bazı önemli ağaç ve bitkiler de şöyledir.

Pipal: Bu ağaç Hinduizm’de olduğu kadar Budizm’de de öne çıkan bir ağaçtır. Pipal, kutsal incir ağacıdır. Bu ağaç Hindistan’ın her yerinde ilgi toplayan ağaçtır. Vişnu tarafından da bu ağaç kutsal görülür.

Kaila: Bu ağaç bir tür muz ağacıdır. Tanrıça Kali’nin biçimlerinden biri ile alakalıdır. Çoğunlukla evlilik törenlerinde ve bayramlarda, kapı girişleri süslenir. Tapınaklarda dua okunan yerlerde tekrar bunlar kullanılır.

Tulsi: Tulsi bitkisi, fesleğen ailesindendir. Vişnu’nun en gözde bitkilerindendir. Aslında bu bitki Vişnu’nun sevgilisiymiş, ama efsaneye göre, Tanrıça Lakshmî bu bitkiyi kıskançlığından fesleğene çevirmiş. Bu bitkinin bulunduğu her yer, her gün inek pisliği ile sivanır. Gece de yanma bir lamba yakıp bırakılır. Adet gereği, ölmüş kişinin başının yanına bir Tulsi bitkisi bırakılır.

Diğer önemli bitkiler: Hint inciri ağacı olan Banyan, Çandramallık, Nâga Keshara, Tanrı Vişnu için kutsal sayılır. Aşoka, Kesa, Çampaka ve Vata da Tanrı Şiva için kutsal sayılır.

Parvati ise Şriphala ile birlikte gösterilir. Kuşa otu ve Durva otu da Hindular için kutsal görülür. Kuşa otunun kötü ruhları kovduğuna inanılır. Kuşa otunun hemen her ayinde kullanılır. Durva otu da hayırlı bir otur ve Tanrı Ganeşe’ya sunulur. Hindular, ateşe, rüzgâra, İndra (yıldırım çaktıran Tanrı), varuna (suların Tanrısı), sulara şafağa, güneşe, gök ve yere, zaman, ateş mihrabına methüsenada bulunurlar.¹⁰³

2.4.1.3. Su-Nehir Ganj

Hinduizm dini açısından çok önemli bir yere sahiptir. Ganj nehri Himalaya dağlarının yakınlarında olan gangotri dağının yakınlarında çıkar ve Hindistan’ın kuzey doğusu boyunca akarak bengal korfesine dökülmektedir. Ganjlar veya Ganga Hindistan’ın

¹⁰³Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 80-81.

en kutsal nehridir. 1,557 mil uzunluğunda olup 200 ila 400 mil genişliğinde bir vadiyi veya havzayı sular.¹⁰⁴

Hinduizm'e göre ölmek üzere olan bir Hindu'ya Ganj nehrininden olan suyu içirmek gelenektir. Hinduizm dini açısından kutsal olan Ganj nehrinin suları, insanı tüm günahlardan arındırır ve insanları manevi aleme yükselttiğine inanırlar. Ganj nehri kutsal olduğu için kaynağından çıktığı ve döküldüğü yerde kutsaldır. Ganj nehrinin binlerce Hindu yıkanır ve onun suyundan içerler. Nehrin yavaş aktığı yerde yakılan ölülerin külleri bırakılır. Bu sayede ölünün ruhu mutluluklar ülkesine ulaşır.¹⁰⁵

Hindistan'da her evde Ganj Nehri'nin suyundan bir miktar saklanmaktadır. Ölen insanların ağzına bu sudan birkaç damla damlatılır. Böylece ölümün temiz olacağına inanılmaktadır. Ganj Nehri'nde yapılan banyo, Hindu'nun bedenini ve ruhunu temizlemektedir. Genelde, sabahleyin avuca alınan su ile ağız ve boğaz temizlenir. Bu adeta bir abdest almak gibidir. Sonra muhtelif dualar okunur, Tanrın'ın ismi tekrarlanır ve birkaç kez Ganj'da yıkanılır.¹⁰⁶

2.4.1.4. İnek Kültü

Hindu gözüyle inek birçok mistik güçler taşıyan bir varlıktır. Hindu ineğe rastladığı gün kendi talihinin açık olduğuna inanır. İneği görmek bir azizin duasını almak kadar uğurludur. Mahar halkı arasında bilinen bir inanca göre güneş battığı anda kapısı açık olan bir evin önünden inek geçerse o ev halkı hali sükûnette ise, haneye iyilik, o anda o evde gürültü varsa o eve hastalık veya felaket gelirmiş. Hindu, Sind bölgesinde ambarına giren bir ineğe sesini çıkarmaz hatta onun ambarına bereket ve uğur getireceğine inanır. Uğursuz sayılan bir yıldızın altında doğmuş olan çocuk ineğin karnı altına yatırılır. Bu âdete Gobrasov denilir. Çocuğun ineğin karnına girerek günahlarından temizleneceğine inanılır.¹⁰⁷

Hinduizm'de inekler uğurlu ve kutsal sayıldığı için saygı görürler. İnekler, tüm kâinatın anası olan Devi'nin yani Tanrıça'nın sembolü sayıldığı için, inek ve öküzler caddelerde, alışveriş merkezlerinde veya diledikleri her yerde serbestçe dolaşılabilir. Etinin

¹⁰⁴İsmail Taşpınar, *Doğu Dinlerde Hac İbadeti Hinduizm*, Bilge Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 51- 53

¹⁰⁵İsmail Taşpınar, *a.g.e.*, s. 51- 53.

¹⁰⁶Mehmet Aydın, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Nüve Kültür Merkezi Yayınları, Konya 2005, s. 105, 106.

¹⁰⁷Çağdaş Kemal, *Hindistan'da İnek Kültü ve Bu Kültün Menşei Üzerine Bir Araştırma*, sayı:41, s. 53-66.

yenilmesi yasaktır. İneği öldürmek Tanrı'yı öldürmek gibi sayılıyor. İneğin diğer bir önemi Hindular için; beş ürünü süt, peynir, tereyağı, dışkı ve idrarını insanlığın yararına sunmasıdır. Dışkı tezek gibi yakacak olarak idrar ise tedavi amacıyla kullanılmaktadır. Bu nedenle bu hayvanı kesip bir kerede etini yemektense ürünlerinden daha uzun sürede faydalanmayı kabullenmişlerdir.¹⁰⁸

Bir âdete göre aşvin ayının karanlık geçen iki haftasında gebe Hindu kadınları akşama kadar oruç tutarlar. İneğe tapınırlar. Böyle yaparak doğumun kolaylaşacağına inanırlar. Bir kimsenin ölümünün on ikinci gününde Brehmenlere, ölenin adına, bir inek hediye edilmesi lazımdır. Zira bu dünyayı öbür dünyadan ayıran korkunç vaitrai'yi bu ineğin kuyruğuna tutunarak geçecektir. Yavrulamak üzere olan bir ineğe üç defa sarılan kimse, Benares'e hacca gitmiş kadar sevap kazanır. Aynı zamanda bu davranış, inek dünya olarak kabul edildiği için, dünyayı dolaşmakla bir tutulur.¹⁰⁹

Pancagavya denilen inek sütü, yağı, yoğurdu, ürünü ve tersinden yapılan karışım birçok merasimlerde kullanılır. İşlediği bir suçtan dolayı kastından aforoz edilen kimse kastına tekrar alınırken yapılan merasimde de bu karışımdan içirilir. Brahmanlar senelik olarak yaptıkları iplik değiştirme merasimlerinde de biraz bu karışımdan alırlar. Bu merasimde hazır bulunan kimseler de alırlar. Ölünün cesedi evden çıkarıldıktan sonra evin etrafına bu karışımdan dökülür. Bu karışım çok önemlidir, insanı günahlardan temizler. Bir adak adanırken ve yerine getirilirken de bir miktar alınması gerekir. Çamaşırcı yeni çamaşırları getirdiği zaman az miktarda bu çamaşırlara serpilir. Bir kasta mensup kimse başka bir kasttan olan kimsenin evine girerken de aynı karışımdan serpilir. Adı Gomütra olan inek ürünü, birçok yerlerde kullanılır. Mesela uğursuz olarak bilinen bir kadın çocuğa dokunduğunda Gomütra içinde yıkarlar.

Oraon kabilesindeki bir âdete göre düğün sabahı yeni evlenen çiftin evi önündeki düzlük sulandırılmış inek tersi ile yıkanır. Bu kabile mensupları inekleri takdis için sohorai adını verdikleri bir merasim yaparlar. Bu merasim günün gecesı ahırlarında kandiller yakılır. Bazen bu ahır güzel kokularla kokulandırılır. O gün inekler için özel bir yem

¹⁰⁸<https://www.inploid.cOm/t/hinduizmde-inek-neden-kutsal-sayilir/45769/> (2017.11.13.)

¹⁰⁹Çağdaş Kemal, *a.g.m.*, s. 53-66.

hazırlanır. Ertesi gün sabah onda da inekler havuza götürülünür. Orda inekler yıkanır, temizlenir, yağlanır ve taranır. Ahırında koruyucu ruhu adına tavuk kesilir.¹¹⁰

Bu faydalı olduğuna inanılan ineğe karşı duyulan korum ve sempati hisleri bazen hayvancağızların aleyhine de olur. Tedavi edilemeyecek olan derece de sakatlanmış veya hastalanmış olan bir inek kendiliğinden ölünceye dek bu acıyı çekmeye ter ediliyor. Artık ihtiyarlayan inek ve kendisinden hiçbir fayda beklenilmeyen, kimsenin sahip çıkmadığı, inekler açlık ve sefaletle terk ediliyorlar. Bu ineklerin çoğu hastalıklı oluyor ve gittikleri yerlere mikrop yayıyorlar. İhtiyar ve hastalıklı olan ineklere bakacak bazı istasyonlar açılmış olsa da bunlar çok az sayıda ineği kurtarabilmektedir. İhtiyarlanmış ineklerin et ve derilerinden faydalanmamak ekonomik bir kayıptır.¹¹¹

Mahatma Ghandi, (ö. 1948): İnek insanın en mükemmel arkadaşıdır. Bolluk veren odur. Hindistan'da milyonlarca insan için o annedir. İneğe saygılı olmak Tanrı'nın yarattığı bütün dilsiz varlıklara saygılı olmak demektir. İneğin korunmasının en güzel bir şey olduğunu, inek vasıtasıyla insan, kendi kimliğini diğer canlılardan ayrı görmesine sebep olduğunu savunmuştur. Hindistan'da günümüzde Mahatma'nın devam eden gelen şöhreti, Hindular'ın inek tapımında ifadesini bulan tekerciliği ve muhafazakârlığını devam ettirmektedir. Bugün hala ineğe, bağlılığın önemi hiç de azalmamıştır. Çünkü ineklerin dokunulmazlığından tamamen farklı olan ve hala Hindistan'ın siyasi tartışmalarına, yorumlara ve kışkırtmalara konu olur. İnek meselesi hükümet politikasını, halk sağlığını ve ulusal ekonomiyi etkileyen bir meseledir. İnekler için kutsal kabul edilen Hindistan'da çeşitli durumlarda vardır. Hiç kimse muson mevsiminde kutsal inekleri korumayı düşünmez.¹¹²

İneklerin akrabası olan ve hiçbir kutsallıkları olmayan siyah mandalar ineklerden daha fazla şanlıdır. Çünkü onların bir ahırları düzenli olarak sütlerini sağan ve yiyeceklerini temin eden bir sahipleri vardır. Ayrıca mandaya sahip olmak, kârlı bir yatırım veya tarımsal hayatın bir parçası kabul edilir. İneklerin sözde kutsallığı ise, aslında onlar

¹¹⁰Çağdaş Kemal, *a.g.m.*, s. 53-66.

¹¹¹Çağdaş Kemal, *a.g.m.*, s. 53-66.

¹¹²Çağdaş Kemal, *a.g.m.*, s. 53-66.

için mutsuzluk demektir. Tabu ve dokunulamaz olmalarından ötürü, hiç kimse onlara yardım etmeye veya bakımlarını üstlenmeye cesaret edemez.¹¹³

2.5. Hinduzim’de Tanrı İnancı

Bütün dinsel inançların temelini oluşturan, genellikle aşkın bir varlığa ya da varlıklara inanma şeklinde tezahür eden üstün güç ve güçlere yönelik inanışlar dinlerin en temel özelliklerindendir. İnsanın aşkın bir varlığa/ varlıklara inancının temelleri çeşitli açılardan açıklanabilir.¹¹⁴

Hint teologlar 33 milyon Tanrı’yı 3 kısma ayıran bir tür Hindu teslisi oluşturmuşlardır.

1.Varlık (Sac) = Brahma

2.Saadet (Ânanda) = Şiva

3.Şuur (Chid) = Vişnu

Hinduizm’de Tanrı’nın bedenlenmesi (avatara) inancı, Tanrı Vişnu’nun dini/ahlaki bozulmalar başladığı anda yeryüzüne inişini ve gerekli müdahaleleri yaparak evrendeki düzeni (dharma) yeniden tesis edişini ifade eder. Avatara inancına göre o, kötülüğün ve adaletsizliğin arttığı, dini yozlaşmanın en üst düzeye ulaştığı ahir zamanda tekrar bedenlenecek ve insanlığı bu felaketten kurtarıp Hindu inancını yeniden canlandıracaktır.¹¹⁵

Hindû teolojisinin merkezinde Tanrı kavramı durur. Hinduizm’in en eski külliyatı olarak Vedalar’da çok Tanrılı bir inanç sistemi vardır. Bu bağlamda Hindular’ın Tanrı inancın’ı iki gruba ayırabiliriz. Birinci grup Epik ve Pranik döneme ait günümüzde hala gündemden düşmeyen Tanrılar, ikinci grup ise gündemden düşen, önemini yitiren Vedalar dönemine ait olan Tanrılardır.¹¹⁶

Hinduizm dininde Tanrı kavramı değişik suretlerle ele alınmaktadır. Her insanın her toplumun dini geleneklerine göre Tanrıları vardır. Tanrı bazı zaman kahredici bir

¹¹³Çağdaş Kemal, a.g.m, s. 53-66.

¹¹⁴Şinasi Gündüz, a.g.e, s. 14.

¹¹⁵Cemil Kutlütürk, *Hinduizm’e Göre Tanrı Vişnu’nun Yeryüzünde Bedenlenmesinin (Avatara/Hulûl) Temel Nedenleri*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 55, 1 (2015), s. 146.

¹¹⁶Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 11.

şekilde varlıkları yargılar, bazen varlıklara yardım eder bazen varlıklar arasındaki sevgi bağını aşılır, bazen ise kudretine karşı hiçbir varlık duramaz.¹¹⁷ Hinduizm'in yegâne hedefi, bu dünyanın çekici, baştan çıkarıcı ve ayartıcı esaretinden yani Samsara Çarkı'ndan kurtuluştur.¹¹⁸

Hinduizm birçok bakımdan dinler tarihinde benzeri olmayan bir fenomen olarak görünür. Kelimenin kabul edilmiş anlamında onu bir din olarak adlandırmak güçtür. Çünkü Tanrı inancını kendisi için merkezi olarak kabul etmediği gibi Tanrın'ın doğası hakkında fikir yürüten sistematik bir teolojiye de sahip değildir. Hintliler tek bir Tanrıya inandıklarını düşünürken bile, çoğunlukla birçok Tanrıya tapıyormuş gibi görünürler.¹¹⁹ Bu dinin bütün mensuplarınca paylaşılan bir inanç esası veya buna denk doktrinleri ve uygulamaları da söz konusu değildir.¹²⁰ Hristiyanlık, Yahudilik veya İslamiyet'tekine benzer sistemli, düzenli ve tek biçimde bir tapınması da yoktur.¹²¹

Hindistan'da, çeşitli şekillerde Tanrıları tasvir etmek için çok sayıda Tanrı ve Tanrıça heykelleri vardır. Hindu dininde üç büyük Tanrı vardır. Bunlar; Brahman yaratıcı, Vişnu koruyucu, Şiva ise yok edici Tanrıdır. Bu Tanrıların önemi, bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Vaisnava mezhebinde Vişnu, saivizm mezhebinde Şiva Tanrısı ön plana çıkmaktadır. Vişnu'nun önemli olduğu bölgelerde yüce Tanrı Vişnu olarak isimlendirilir. Fakat Şiva'nın ön planda olduğu bölgelerde ise Şiva, yüce Tanrı âlemlerin rabbi olarak nitelendirilir.¹²² Hinduizm'de Tanrın'ın her şeyi bildiğine, her şeye gücü yettiğine ve her yerde var olduğuna inanılır. Tanrın'ın bir benzeri yoktur.¹²³

Hinduizm'de Tanrıların sayısı çoktur. Gerçekte Hindistan, panteizme (çok Tanrıcılığa) karşı koyulmaz bir eğilimi olan; deyim yerindeyse kutsala doymuş bir topraktır. Bununla birlikte temelde ayrımlar yapmak gerekli olmuştur. Örneğin Brahma, Vişnu ve Şiva'da 'bir çeşit üçlülük (teslis) bulunuyordu. Brahma evrenin yaratılışının;

¹¹⁷Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 202.

¹¹⁸Lipner, Julius, *Hindus*, Routledge, London, 1998. s. 192, 198.

¹¹⁹Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 21.

¹²⁰Simon Weightman, "Hinduism", A Handbook of Living Religions, Ed. by John R. Hinnels, England 1985, s.191.

¹²¹Mehmet Taplamacıoğlu, *Karşılaştırmalı Dinler Tarihi*, Güneş Yayınları, Ankara 1966, s. 139.

¹²²Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 202.

¹²³İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, a.g.e, s. 647.

Vişnu korumanın, Şiva yıkmanın kuralıydı. Yine de tapınma açısından bu ayırımın kesin bir özelliği yoktur. Brahma adına kurulmuş tapınak ve mezhep çok azdır.¹²⁴

2.5.1. Brahman.

Liturjik bir varlık değildir; kozmosun yaratılışında adı geçer. Evreni yarattığında, Vişnu orayı cansız bulur ve dua eder ve evrene girer (Vişnu) ve onu “canlılar” (jivas) ile doldurur. Aile kültüründe rolü yoktur.¹²⁵

Hindular’ın en önemli Tanrılarında bir tanesidir. Dört yüzlü, dört kollu bir Tanrı olarak tasvir edilir. Ellerinde asa, kaşık, tesbih, su tesisi ve Veda kitabı bulunur. Brahman bazen lütuf verir, bazen korkutur. Rengi kırmızıdır. Elindeki tesbih zamanı simgeler.¹²⁶

Hindular Brahmanı, sihir ve büyüye ait şiir, dini merasim, adak rahibi, büyük ve yüce dua ve adak merasimi, ve her şeyin üzerinde olan mutlak kudret şeklinde görürler. Güneşteki ışık ve sıcaklık kudreti, rüzgârdaki etki, insânın akıl ve bedenindeki kabiliyetlerin her biri Brahmanın tecellisi kabul edilmekte ve yeryüzündeki her şeyin esası, her şeyin yaratıcısı ve mutlak kudreti olarak tanımlanmaktadır.¹²⁷

2.5.2. Vişnu

Vişnu (girmek): Işık ve lütuf Tanrısı olarak bilinir. Hindulara göre Vişnu gökyüzüne benzetildiği için mavi renkte tasvir edilir. Tanrı Vişnu’nun çeşitli zamanlarda çeşitli varlıklara zuhur ederek kötülüklerin, kaosun ve evrendeki düzeni bozmak isteyenlerin düzenini boşa çıkararak evrendeki düzeni koruduğuna inanılır.¹²⁸

Vişnu, elinde bir deniz kabuğu, bir çark silahı, bir gurz ve bir nilüfer çiçeği tutar. Elinde bulunan çark yaratıcı ve yok edici gücünün, deniz kabuğu, sularla ilgili olduğu için varlığın temelini Vişnu’nun oluşturduğunun, Gurz ise bu Tanrın’ın son derece güçlü kuvvetli ve otoriter sahibi olduğunun göstergesidir.¹²⁹

Eskilerin güneş sistemi Tanrısı olan Vişnu’da, bir çeşit kahraman olan Vasudeva ve Seşa adlı yılanın üzerinde bulunan evrensel Tanrı Narayana’nın biçimleri birleşir. Daha

¹²⁴İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.’leri, *a.g.e.*, s. 656.

¹²⁵Galip Atasagun, *Dinler Tarihi*, s.67.

¹²⁶Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 11.

¹²⁷Hikmet Bayur, *Hindistan Tarihi*, c. I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1987, s. 36

¹²⁸Mehmet Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarih* s.128

¹²⁹Korhan Kaya, *Hinduizm*, Dost Yayınları, Ankara 2011, s. 14

sonra Vişnu'nun başka bir yönü doğar. Bir klan'ın şefi ve sayısız kahramanlıkların sahibi Krsna olarak görünür.¹³⁰

Vişnu koruyucu olarak da bilinir. Bu inanca göre Vişnu dengenin, adaletin, güzelin örneği olarak gösterilir ve genellikle belirli aralıkta iyi ve kötü güçler arasında dengeyi sağlamak için farklı biçimlere bürünür. Onun tüm kralların bedenine zuhur ettiği söylenmektedir. Kralların hayatının anlamını taşıyan nesneleri korumakla yükümlüdür. Vişhun'nun iki tane karısı vardır: Biri dünya Tanrıçası olan Bhudevi; diğeri şans ve güzellik Tanrısı olan Shri Lakshimi'dir.¹³¹

Kutsal metinlerde yer alan ifadelere göre, Vişnu, hareket eden ve etmeyen; sezilen ve sezilmeyen bütün varlıkları etkisi altına alıp kuşatır. Her şeyi kuşatan bütün varlıkları sezen Vişnu, dolayısıyla yarattığı varlıklardan sürekli haberdardır. Kendisine inanan ve tapınan kimseleri korur. İnsanları, evreni ve bütün varlıkları ayakta tutar; bu varlıkların devamını sağlar.¹³²

Vişnu, insanlara çok düşkün, insanların her türlü sıkıntısını gideren, her olayda insanlara yardım eden şefkatli bir babadır. O insanlara sürekli yardım ettiği için şefkat ve merhametiyle öne çıkar. Vişnu'nun en önemli görevi, iyileri korumak; onları evrendeki kaostan kurtarıp var olan düzenin devamını geri getirmektir.¹³³

Vişnu, evrendeki düzeni koruduğu için dünyanın düzeni ne zaman bozulacak olursa bir varlığının bedenine girerek evrenin düzenini koruduğu söylenir. Zaruri olarak sürgit bedenlenir. avatar "iniş". Dharma (kozmik düzen)'yı 8 kez kurtarır. 1. Tufan'da o balık olur ve tek dürüst insanı taşıyan gemiye dağın tepesine kadar eşlik eder. 2. Okyanusta sal gibi sallanan arzı tümsel haline dönüşerek kurtarır 3. Aynı zamanda arz akmakta iken o domuz formuna dönüşerek yüzeye çıkarır. 4. İnsan-aslan formundaki devi öldürerek arzı kurtarır. 5. Zalim bir devi yenmek için sürüngen haline dönüşür. 6. İnsan olarak gücü ele geçirmek isteyen savaşıları baltasıyla parçalar. 7. Hint mitolojisinde Vişnu Rama'ya dönüşür. 8. Krishna'ya dönüşür. Vişnu'nun genel görüşe göre on bedenlenmesi vardır. Bunlar şunlardır:

¹³⁰İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, a.g.e, s. 656.

¹³¹A.L. Dallapiccola, a.g.e s. 12.

¹³²Cemil Kutlütürk, *Hinduizm'e Göre Tanrı Vişnu'nun Yeryüzünde Bedenlenmesinin (Avatara/Hulûl) Temel Nedenleri*, s. 147.

¹³³Ali İhsan Yitik, a.g.e, s. 303.

- Balık (matsya)
- Kaplumbağa (kurma)
- Domuz (varama)
- Arslan insan (narasimha)
- Cüce (vama)
- Parashuram
- Rama
- Krishna
- Buddha
- Kalkindir¹³⁴.

Balık: Avatara doktrinine göre, Vişnu'nun balık şeklinde ortaya çıkmasının temel gerekçesi Manu'yu ve beraberindekileri büyük bir tufandan kurtarmak, insanları ve özellikle dindarları refaha kavuşturmak, Vedalar'ı korumak, Veda bilgisinin unutulmasının önüne geçmektir.¹³⁵

Şekil olarak tasvir edecek olursak alt tarafı balık üst tarafı bir insandır. Rivayetlere göre dört kolu ve dört eli vardır. Elllerinde çark silahı, deniz kabuğu, nilüfer çiçeği tutar.¹³⁶

Kral Satyavrata nehrin kenarında kutsal ibadetlerini yerine getirmek için oraya gitmişti. Nehirden su çıkarırken istemeden de olsa elinin arasına bir balık yerleşti. Bu balık dile gelerek kendisinden daha büyük balıkların kendisine zarar vereceğini söyledi ve kraldan kendisini götürmesini istedi. Kral, küçük balığa acıyarak onu sarayına götürüp küçük bir kaba koydu. Balık her geçen gün daha da büyük bir hale geliyordu. Kral öncelikle onu daha büyük bir kaba koydu, daha sonra balık tekrar büyüdü. Kral bunun üzerine onu havuzuna koydu. Ancak balık yine aşırı derecede büyüdü ve Kral onu bu sefer de göle koydu. Balık büyüyünce Kral ovanın en büyük gölüne koydu. Fakat az bir zaman sonra balık o kadar büyüdü ki göller bile ona küçük geliyordu. Nihayet Kral onun okyanusa konulmasını istedi. Bu zamana kadar balığın büyümesinden onun Tanrı'nın ilahi bir ortaya çıkışı olduğuna karar verdi. Balığa dualar etti ve neden bir balık şekline girdiğini sordu. Vişnu'nun balık enkarnasyonu Kral'a yedi gün içerisinde büyük bir felaketin olacağını ve evrenin alt kısımlarının zarar göreceğini söyledi. Kral'dan yedi büyük

¹³⁴Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 14-15.

¹³⁵Cemil Kutlutürk, *Hinduizm'de Avatara İnancı*. (Basılmamış Doktora Tezi) Ankara: 2014, s.112.

¹³⁶Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 15.

bilginin çağrılmasını ve bütün bitkilerden, tohumlardan, canlı türlerinden, örnekler toplanarak tedbir alınmasını istedi. Balık oradan uzaklaşmadan önce Kral'a onları kurtarmak için büyük bir gemi göndereceğine dair söz verdi. Bir hafta sonra balığın dediği gibi bulutlar belirmeye başladı ve durmadan yağmur boşaltmaya başlamıştı. Yağmurlardan dolayı okyanus taşarak tüm karayı kapladı, daha sonra o okyanusun içerisinde büyük bir gemi belirdi. Balığın söz verdiği gibi gemi oradaki kralı ve dostlarını kurtardı. Bu olaydan sonra sayısız seneler boyunca dünyaları karanlıklar kapladı. Balık suların çekilmesini bekleyerek insanları kurtarmıştır. Bu kurtarma esnasında Vişnu Matsya Kral Satyavrat'a ve bilginlere Vedalar'ın öğretilerini öğretti.¹³⁷

Kurma Kaplumbağa: Bir keresinde yarı Tanrılar ve ifritler ölümsüzlük iksirini bulmak için mücadele ettiler. Bu iksiri bulan varlık bir daha sonsuza kadar ölmeyecek ve düşmanlarına yenilmeyecekti. Yarı Tanrılar ve ifritler Vişnu ile anlaşma yaptılar ve Vişnu onlara iksire nasıl ulaşacaklarının bilgisini verdi. Kâinata kutsal bir süt okyanusu bulunmaktaydı. Vişnu, onlardan her çeşit sebze, sarmaşık, gül ve bitkileri süt okyanusuna atmalarını ve okyanusu çalkalamalarını istedi. Bu olaylardan sonra ölümsüzlük iksirinin oluşacağını söyledi. Yarı Tanrılar ve ifritler zorluklara rağmen Tanrı'nın yardımıyla Mandara Dağı'nı süt okyanusuna getirmeyi başardılar. Vişnu'nun yılan olan Vasuki'yi bir ip olarak kullandılar. Bu yılanı dağın etrafını sardılar, ifritler yılanın başından, yarı Tanrılar ise yılanın kuyruğundan tuttular ama tüm bu çabalara rağmen süt okyanusunu çalkalamayı başaramadılar. Bunun üzerine Tanrı Vişnu onlara bir yardım daha yapmıştı. Vişnu kaplumbağa suretine enkarne olarak sırtı ile dağı destekledi ve ifritler, yarı Tanrılarını mihver olarak kullandı, okyanusu çalkalamayı başardı.¹³⁸

Varaha Yaban Domuzu: Hiranyaksa adında bir ifritle mücadelesinden bahseder. Söylentiler göre Hiranyaksa yeryüzüne gelmiş en büyük ifritlerden bir tanesiydi. Vücut yapısı o kadar güçlüydü ki başında bulunan taç göklere ulaşıyordu. Bu denli güçlü olan ifritten, yarı Tanrılar korkarak saklanıyordu Hiranyaksa yeryüzünde kendisiyle savaştıracak bir varlık arıyordu. Tanrı Vişnu yaban domuzu haline enkarne olarak ifriti mağlup edip yeryüzünü kötülüklerden kurtarmıştır.¹³⁹

¹³⁷Ranchor Prime, *Hinduizm ve Ekoloji*, Nadir Kitap, (Çev. Mehveş Kayani) İstanbul, 1997 s. 60-62.

¹³⁸Ranchor Prime, *a.g.e.*, s. 63.

¹³⁹Ranchor Prime, *a.g.e.*, s. 64 65.

Narasimha Yani İnsan ve Arslan: Ifrit olan Hiranyaksapu'nun kardeşi Tanrı Vişnu tarafından öldürülünce ifrit, kardeşinin intikamını almak için yemin etti. Hiranyaksipu'nun gözleri alev alev yanıyordu ve tüm yandaşlarını yanına çağırarak Tanrı Vişnu'nun yandaşlarını yani Brahmanların, ineklerin ve ağaçların öldürülmesini emretti.

Ifrit olan Hiranyakasipu ilk olarak ayağının altında olan her şeyi ezmeye başladı. Adate yeryüzünde bir terör havası estirmek istemişti. Her yerde Vişnu'yu aramaktaydı. Vişnu, Yarı Tanrı olan Brahman'dan kendisini olumsuz bir varlık yapmasını istedi ama yarı Tanrı onu olumsuz yapmak yerine bazı öğütlerde bulundu. Ifrit gece gündüz, kara da denizde, gökte, içeride dışarıda, insan yahut hayvan eliyle ölmeyecekti. Ifrit, eşini öldürmek için aradığı sırada bir oğlu oldu. Fakat oğlu kendisi gibi Tanrı Vişnu'ya karşı kin gitmiyor ve üstelik Vişnu'ya tapıyordu. Ifrit her yolu denemesine rağmen oğlunu kendi yoluna çekemedi ve bunun üzerine oğlunu öldürme kararı aldı. Ancak oğluna kıyamadı ve onu askerlerine teslim etti. Askerleri onu öldürmek için uğraşmışlarsa da bir türlü ifritin oğlu Prahladiyi öldüremediler. Çünkü Prahlad bir güç tarafından korunuyordu. Ifrit oğluna öfkeyle şu soruyu sordu; bu gücü nereden alıyorsun da bir türlü seni öldüremiyorum. Oğlu da şöyle cevap verdi; sen bu gücü nereden alıyorsan ben de oradan alıyorum babacığım dedi. Ifrit oğluna öfkeyle seni koruyan bu güçler nerde diye sordu Prahlad; o her yerdedir diye cevap verdi. Ifrit olan Hiranyakasipu, öyleyse şu ilerde görünen sütunun içerisindeydi diye cevap verdi ve sütuna öyle bir vurdu ki adeta yer yerinden oynamıştı. Sütun parçalarını içerisinden yarın arslan, yarı insan bir varlık çıkmıştı ve ifriti öldürmüştü. Ifrit alacakaranlıkta ölmüştü ne gündüz ne gece ne karada ve havada ölmüştü. Tanrı Vişnu'nun kucağında can vermişti ve onu ne insan ne de hayvan öldürdü işte onu yarı insan yarı arslan öldürmüştü. Bu olaydan sonra Tanrı Vişnu kendisini takip eden varlıklara hep dua etmiştir.¹⁴⁰

Vamana: Tasvir edecek olursak; bir elinde su kabı diğerlerinde ise şemsiye tutan bir cücedir ve parmağında bir yüzük vardır. Uzun saçlıdır, Tanrı Vişnu'nun enkarnasyonu artık hayvandan insana geçmiştir.¹⁴¹

Ifrit kralı Bali zaman'ın en küçük kralı olmuştu. Bu kralın gücü her yere yayılmış ve her yeri fethetmişti. Semanın kralı olan İndra'yı da semadan ayrılması için zorlamıştı. Bu zorlamaya dayanamayan İndra ve yarı Tanrılar, Vişnu'dan yardım istemek zorunda

¹⁴⁰Ranchor Prime, *a.g.e*, s. 67-68.

¹⁴¹Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 16.

kaldılar. Tanrı Vişnu'da Bali kralını yenebilmek için bir cüce suretine enkarne olmuştu. Vişnu, Brahman suretine dönüşerek Bali kralın huzuruna gitti. Bali kral kendisine gelen Brahmanlar'a sadaka vermeyi kendisine adet edinmişti ve Brahmana şöyle dedi; sadaka olarak ne istersin? Brahman suretine giren Vişnu, üç adım toprak istedi. Bali kralı Brahman'ın istediği üç adım toprağı ona vermek için söz vermişti. Brahman suretiyle Vişnu büyümeye başladı her şey onun içerisindeydi. Daha sonra üç adımını attı. Birinci adımda dünyanın tüm yüzeyini kapladı, ikinci adımda gökyüzünü ve bütün gezegenleri kapladı, üçüncü adımını atmaya gerek kalmamıştı. Çünkü Vişnu her yeri kaplamıştı, Bali kralı, Tanrın'ın üçüncü adımını başımın üzerine at dedi ve kendini de Vişnu'ya teslim etmişti. Nihayet Vişnu yeryüzünü tekrar kötülüklerden korumuştur.¹⁴²

Parasurama Savaşçı: Zamanın bir yerinde birbirleriyle savaşan dünyanın düzenini bozan askerler ve Krallar dünyaya hâkim olma çabasına girmiştir. Vişnu savaşçı suretinde enkarne olarak, yeryüzüne kötülük yayan insanları ve Kralları öldürmüştü. Bu esnada Vishnu'nun elinde sadece bir baltası vardı. Tanrı Vişnu'u savaşçı özelliğiyle askerleri ve kralları öldürmekten dolayı pişman olmuş ve tövbe etmek için Hinduizm dinindeki kutsal yerlerden biri olan himalayalara gitmiştir.¹⁴³

Rama: Ayodhya kralın oğlu olan Rama Kraldan sonra tahta geçecek varisti. Kralın sonradan aldığı eşi Ramay'ı kıskanır ve Ramay'ı ve eşi Sita'yı ormana on dört günlüğüne sürgüne gönderir. Rama'nın kardeşi Lakshmana da Rama ve eşi Sita ile birlikte ormana gider. Rama eşi ve kardeşi mutlu huzurlu bir yaşam sürmektedir. Ifrit Kral olan Ravana, Sitaya aşık olur ve onu kaçıtır. Rama ve kardeşi Lakshmana Sita'yı bulmak için her yolu denediler. Bu esnada maymun Hanumandan yardım istediler. Maymun Hanuman Sitayı bulur ve maymunlardan kurulu bir ordu hazırlayarak Ramay'a yardımcı olur. Çıkan savaşta Rama, Ifrit kral olan Ravana'yı öldürür. Rama hak ettiği tahta geçer ve onun krallığı zamanda Hindistan en mükemmel zamanını yaşar. Rama'nın eşi ve kardeşinin yaşadığı sürgün hayatı Hindular için çok önemlidir. Çünkü sade lüksden uzak bir hayat yaşamak çok önemlidir.¹⁴⁴

Balarama: Krisna dünyaya inerken yanında manevi alemdeki tüm dostlarında getirmişti. Bu manevi dostların en önemlisi kardeşi BalaRamadır. BalaRama Krisnaya

¹⁴²Ranchor Prime, *a.g.e.*, s. 69-71.

¹⁴³Ranchor Prime, *a.g.e.*, s. 72-73.

¹⁴⁴Ranchor Prime, *a.g.e.*, s. 74-75.

aynı eşit güce sahipti. BalaRama, Krisna, inek çobanları, vrindavanin kızları oğulları, maymunlar ve tavus kuşları ile ormanda yaşamaktaydı. BalaRama birgün nehirden yıkanmak istedi. Fakat nehir çok uzaklaşmıştı. BalaRama nehri elinde ki saban ile tehdit ederek kendisine yaklaştırdı yıkanmıştı.¹⁴⁵

Buda: Buda şefkatte merhamette tüm canlılara ve insanlara karşı iyilik yaptığı için Vişnu, Budan'ın bedenine enkarne olmuştur. Çünkü Vişnu her zaman iyiliği güzelliği ve mutluluğu simgeler.¹⁴⁶

Katletici Kalki: Tarih anlayışına göre tarih sürekli dört yuga içerisinde tekrar eder. Bunlar; Satra, Treta, Dvapara ve Kalkidir. Satra ve yuga iyilik için uğraşır zamanı hep iyilik içerisinde geçirmek için çaba harcarlar. Fakat gün geçtikçe iyiliğin karşılığı yerini bulmaz onların yerine ihtiraslar ve zamanla cehalet alır. Bundan dolayı geçmişte yaşayan insanların hepsi günahkâr olur yeryüzü baştan çıkmış kötülüklerden içerisinde boğulan bir yer olmuştu. Zalim yöneticiler, halkına zulüm ediyor, bitkiler yok oluyor, insanlar savaş ve korkudan dolayı ormanları saklanıyordu. Bu zamandan sonra yaklaşık yarım milyon sene kadar Kalki gelecektir. Zalim liderleri, kötülük yapan insanları, hırsızları öldürüp tekrar dünyayı iyiliğe çevirecekti. Vişnu zalim insanları yok etmek için katledici suretine enkarne olmuştur.¹⁴⁷

2.5.3. Şiva

Farklı formları vardır. Peştamallı, buzul ve kayalıkların arasında, dalgalar üzerinde, kaplan derisine oturmuş, tayyörlü, üç uçlu keskin bıçağı elinde ve boynunda kafatası kolyeleri ile resmedilir. Onun topuz saçlarından Ganj akar ve önünde yatmış beyaz bir boğa kendini seyretmektedir. Züht hayatında merkezde yer alır ve bu haliyle ideal züht hayatını / ermişliği temsil eder. Külle sıvanık Shiva'nın çıplak bedeni karlı dağlarda oturmuş olarak resmedilir; cennet bahçelerinde değil, Dharma ile ilgilenmez. Şayet Ganj şalesinin altına başını koyup, gücünü azaltmasaydı arzı tükettirdi. Tahribi azaltmak için Ganj, Shiva'nın topuz saçlarından akar. Onun kaynağı zaten Shiva'dır. Saç topuzunun ortasında ay yer alır.

Her ay suları ve bitkileri bereketlendirir. → Shiva = Üreme ve bereket kaynağıdır. Shiva ayrıca Nataraja ("Dans Tanrısı /Kralı") olarak tasvir edilir. Hindistan'da alevlerle

¹⁴⁵Ranchor Prime, *a.g.e* s. 76-77.

¹⁴⁶Ranchor Prime, *a.g.e*, s. 78.

¹⁴⁷Ranchor Prime, *a.g.e*, s. 79.

oynayan, cüceyi ezen olarak resmedilir. (Yok edici vurgulu) {Ateşin kıvılcımları: helak edilen dünyalardır; baki kalan sadece Shiva'dır}

Boyun kısmında hafif bir mavilik vardır. Boynundaki maviligin nedeni ise okyanus dalgalandığı zaman okyanusta bulunan zehiri içmesidir. Bundan dolayı Şiva'ya Nikikantha yani mavi boyunlu da denmektedir. Şiva'nın karısı, çocuğu ve binek hayvanı vardır. Karısının ismi Parvati, oğlu Ganesa, binek hayvanının ismi ise Nandidir. Şiva'yı Vişnu'dan ayıran özellik Vişnu gibi bedenlenmesi değil kendisinin ve karısının değişik şekilleriyle görünmesidir. Şivanın genel itibariyle

- Lütuf veren şekli 6 çeşit.
- Yok edici şekli 8 çeşit.
- Merhametli şekli 12 çeşit.
- Genel olarak şekli 28 çeşit.
- Dans eden şekli 8 çeşit olarak resmedildiği söylenir.¹⁴⁸

Shiva'nın oğulları, köleleri, hizmetçileri vardır. Ayrıca ona bağlı Tanrılar vardır: Bunların bazıları ve önemli olanları şunlardır:

- a. Ganesha ("Aileler Tanrısı / Efendisi"): Siva ile Pervati'nin oğlu. Fil başlı Tanrıdır. Uğur getirir, engel savar.
- b. Skanda ("Saldırgan") Savaş Tanrısı. Şiva'nın en büyük oğlu.
- c. Kubera ("Ulular / Zenginler Tanrısı"): Yaksa (doğa ruhları, perileri)'ların ve zenginliğin (yer altı-üstü) sahibi.
- d. Kâma ("Arzu" kâm: arzulamak Tanrısı Grek Eros Veda'lar Dininde kozmik arzu yaratıcı insiyak ve ezelî kaosun ilk çocuğu.¹⁴⁹

Şiva'nın kökü, aryan değildir; Hindu Tanrıları arasına sonradan katılmıştır. Başlangıçta gösterişsiz bir Tanrı olan Şiva, sonradan önem kazandı. Bu durum Kali'de görülür. Kali, evrenin anası olarak bilinen basit bir halk Tanrısıydı. Önceleri korkunç bir

¹⁴⁸Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 24.

¹⁴⁹Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 101.

görünüşü vardı ve haydutların Tanrısıydı. Giderek biçimi değişti; şefkatli ve iyilikçi bir Tanrı oldu; Brahman'a yaklaşık bir saygı gördü.¹⁵⁰

Vişnu'dan değişik olarak Şiva vardır. İnancın korkulu ve dehşetli yönlerini belirleyen unsurların yoğun olduğu Şiva'da şeytanlara ve kötülüğe karşı direnmeler, ölüm simgesi, inzivaya çekilmenin en kötü şekilleri, aydınlatılmış bilgi ve bunun zararlı sonuçları bulunur. En çok saygı duyulan şekillerden biri danseden Şiva'nındır. Bu, dünyanın sonunu açıklayan evrensel bir dandır. Bir de Yoga durumunda bulunan, inzivaya çekilmiş Şiva vardır.¹⁵¹

Sonraları Hindu mitolojisinin üç Tanrısı Brahma, Vişnu ve Şiva yüce büyüğün üç ayrı görünüşünü temsil ettiler. Brahman yaratan, Vişnu koruyup gözetten, Şiva da evreni bozup yıkan oldu. Evreni yeniden yaratmak için bozup yıkmak gerekiyordu. Bu üç Tanrıdan en eskisi Brahma'dır.¹⁵²

2.5.4. Ganesa

Hinduizm dininde üç büyük Tanrıdan sonra en çok sevilen Tanrılardan bir tanesidir. Sevilmesinin asıl nedeni Şiva'nın oğlu olmasıdır. Tasvir edecek olursak; kısa boylu, şişman, sarı renkli, göbekli, dört kollu ve fil başlı bir yaratığa benzemektedir. Fil başında tek dişi vardır. Bir iş yapmaya başlamadan önce besmele olarak Sri Ganesa Nama sözünü söyler. Hindistan'da çok sevildiği için hemen hemen her evde ve her caddenin başında bulunur.¹⁵³

Veda'larda resime heykele tapmak çok azdı. Bu da Veda-dışı bir kaynaktan gelir. Hindistan'daki kimi ırklar bir dağa, bir nehre, belli bir hayvan türüne ya da bir ağaç türüne taparlar. Ganesa Ganapati (Toplumun Efendisi) yarı insan, yarı fil durumundadır.¹⁵⁴

2.5.5. Hanuman

Tanrı maymun Hanuman'a genellikle köyde daha çok tapılır. Tasvir edecek olursak; bir maymun başı iki kolu ve arkaya doğru uzanan bir de kuyruğu vardır. Hanuman bazen Vişnu'nun bedenlenmesi şeklinde görülebilir. Bu görülme esnasında beş başlıdır ve on kolludur. Bu beş baş sırasıyla şöyledir;

¹⁵⁰İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, a.g.e, s. 656.

¹⁵¹İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, a.g.e s. 656.

¹⁵²İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, a.g.e, s. 656.

¹⁵³Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 25.

¹⁵⁴İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, a.g.e, s. 656.

Maymun
Garuda Kuşu
Domuz
At ve Arsan
İnsandır.¹⁵⁵

Maymun Hanuman Ramayan’a destanında adı sıkça zikredilir. Çünkü Raman’ın dostu ve en güvenilir hizmetkârıdır. Olağanüstü güçleri vardır. Bazen bir dağ kadar büyür bazende bir fare kadar küçük şeklini alır. Ayrıca uçma özelliği de vardır. Bu özellik sayesinde Himalaya dağlarına uçup orada şifalı otlar getirerek savaşta yaralanan kişileri kurtarmıştır.¹⁵⁶

2.5.6. Veda Tanrıları

Hinduizm’de Tanrıları iki kısma ayrılmıştık. Veda Tanrıları, ikinci plana itilmiştir. İkinci plana itilmesine rağmen yine de Hindistan’da yer yer bu Tanrılara tapılır. Vedik / Vedalar Dönemi: Deva (“İlahî”)lar, kutsal güç olarak 3 boyuttadır: Gök, Hava, Yer ilahlarıdır.

Vedacılıkta ki sayısız Tanrıların onur ve güçleri birbirine eşittir. Bunların her biri aynı ana ve baba soyundan gelmektedir. Gök, güneş, toprak, ateş, rüzgar Tanrılar bu türdedirler. Tanrıların yaşaması için başvurulun yöntem kurbandır.¹⁵⁷

2.5.6.1. İndra

“Gök gürültüsü-Yağmur // Savaş Tanrısı” Vedik Tanrılardandır. Göksel Tanrıdır; ama yer Tanrıların’ın efendisidir. Yağmur ve gökyüzü Tanrısı olarak da bilinir. Rîg-Veda, ona 250 ilahi takdim eder. En çok ilahi sunulan Tanrı olarakta bilinir. Şekil olarak tasvir edecek olursak; dört kolu vardır ve ellerinde şimşek ok yay kanca vb aletler tutar. Sadece tüm vücudunda birtane gözü olduğu için kendisine bin gözlü adıda verilir. İndra vedik dönemindeki Tanrıların başında gelir. Bu dönemde sürülerin ve din adamlarının koruyucu rolünü üstlenmiştir.¹⁵⁸

¹⁵⁵Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 25.

¹⁵⁶Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 26.

¹⁵⁷Cemil Sena, *Tanrı Anlayışı*, s. 75.

¹⁵⁸Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 27-28.

Hint yarımadasındaki bu Tanrı hem iyi hem de kötü olarak bilinir. Hinduizm’de ögle vakti yapılan dini merasimler genellikle bu Tanrıya sunulur. Yaz mevsimi İndran’ın kutsal mevsimidir. Onu kollayan ve ona eşlik eden ilahi güçler vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

- Vayu (rüzgar)
- Varuna (gök)
- Parganya (bulut)
- Brihaspati (konuşma Tanrısı)
- Ksetraya (arazi Tanrısı)
- Vastoshpati (ev Tanrısı)
- Vakaspati (nefes Tanrısı)
- Apam napat (Agni nin dölü
- Yama
- Mitra
- Ka¹⁵⁹

2.5.6.2.Surya

Surya parlamak yanmak ve pırıltı manasına gelen sıvar fiilinden türemiş bir isimdir. Genellikle ayakta durur ve kafasının arka tarafında güneşi temsil eden bir disk vardır. Surya, doğan yani gökte görünen güneşi sembolize eder. Vedaların insanı, gökyüzünde parlayan güneşi Surya olarak isimlendirmiş, daha sonra da tanrılaştırmıştır. ¹⁶⁰

Şekil olarak tasvir edecek olursak; dört kolu vardır. Elllerinde disk, deniz kabuğu ve nilüfer çiçeği tutar. Surya’nın yedi atın çektiği bir at arabası vardır. Özellik bakımından Surya her yeri görür, mevsimlerin oluşumunu sağlar, tüm canlıları korur gözetir insanların yapmış olduğu her şeyi bilir. Daha çok köylerde yaşayan tarım toplumu olan insanların inandığı bir Tanrıdır. Çünkü Güneş Tanrıların içerisinde olduğu için köylerde hastalığı giderir. ¹⁶¹

¹⁵⁹Kürşat Demirci, *Hinduizm Kutsal Metinleri Vedalar*, İşaret Yayınları İstanbul 1991 s. 52.

¹⁶⁰İbrahim Ethem Karataş, *Hinduizm’in Vedalar Döneminde Güneş Tanrıları*, 9 Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2012/2, Sayı 36, s. 257.

¹⁶¹Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 29.

2.5.6.3.Agni

(“Ateş” Tanrısı): Vedik Tanrılardandır. Gökte doğar. Sabah vakti dini merasimler Agni’ye takdim edilir. Kutsal mevsim: Bahardır. Şekil olarak tasvir edecek olursak; üç bacaklı, iki veya yedi kollu, kırmızı gözlü, alev, saçlı, kızıl sakallı, sivri çeneli, altın dişli bir adamdır. Elllerinde bazı nesneler taşır. Bunlar; mızrak, kap, kaşık, ateş çubuğudur. İki tane başı vardır ve ateşten oluşmuş yedi tane dili vardır. Odun yer, içecek olarak erimiş yağ içer, kendisine sunulan kurbanları yalar yutar. Kendisine kutsal metin olarak Vedalar da 200 adet ilahi sunulmuştur.¹⁶²

Ateş Tanrısı Agni, Vedik geleneğinin en merkezi ilahiyatlarından biridir. Agni’ye, Rig-Veda’daki, en eski Sanskrit metninde, başka herhangi bir Tanrısallığa kıyasla daha fazla ilahi vardır. Agni bazen yeryüzü ve gökyüzünün oğlu olarak söylenir. Bazen Brahma’nın soyundan geldiği de söylenir. Bazen Aditi ve Rishi Kashyapa’nın oğlu olarak anılır. Son olarak, o da bazen Rishi Angiras’ın oğlu olarak anılır. Agni’nin 3 özelliği var:

- a. Agni Pavaka: Temizlenen
- b. Agni Pavamana: Temizleyen
- c. Agni Suci: Paklayan.

Agni hem korkulması gereken hem de insanlara lütuf veren Tanrıdır. Fakat evrendeki her şeyin içinde bulunur. Özellikle kurban törenlerinde büyük rol oynar kurbanları yakarak kurbanların Tanrı katına ulaşmasını sağlar. Bazı ilahiler ona söylenir. Bu ilahileri de Tanrı Agninin kutsal nesneleri olduğu pek çok varlık vardır. Bunlar sırasıyla şöyledir:¹⁶³

- Asva at
- Sakuni kuş
- Manduka kurbağa
- Aksha oyun zarları.
- Gravan kurban taşları
- Narasamsa ilahinin maksati

¹⁶²Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 28.

¹⁶³Kürşat Demirci, a.g.e, s. 52-53.

- Ratha savaş arabası
- Dundubhi davul
- Ishudhi sadak
- Hastghna kol bandı
- Abnisu böğürtlen
- Dhanus yay
- Gya yay ipi
- Ishu ok
- Asvagani at kırbacı
- Ulukhane havan
- Nadi nehir
- Oshadhi içki.¹⁶⁴

2.5.6.4. Varuna

Tanrı Varuna Rig-Veda kutsal metninde adı geçen okyanus Tanrılarında bir tanesidir. Vedik döneminde aslında bir gök Tanrıydı. O dünyayı ahlak kanunlarıyla yönetir, gözetir ve kollar. Venedik döneminden sonra suların efendisi ve okyanus Tanrısı olmuştur. Şekil olarak tasvir edecek olursak; İki veya dört kolu vardır.¹⁶⁵

Evreni kuşatır ve evrendeki her şeyi hâkimiyetine alır. Suldaki ateş üzerine oturur, geceleri ve gündüzleri düzenler. Varuna aslında bir ahenk Tanrısıdır. her şeyi bir ahengi göre var etmiştir. Evrendeki ahengi belirli yasalar aracılığıyla yönetir. Rig-Veda da ki kendisine yönetilen dualardan ve ilahilerden anlaşılacağı üzere o dönemdeki yapılan en önemli Tanrılardan bir tanesidir. Varuna'nın yasasını ihmal eden ve onun emirlerini yerine getirmeyen varlıklar için çok öfkeliştir.¹⁶⁶ Binek hayvanı timsah, yunus ve köpekbalığı karışımı olan Makaradır.¹⁶⁷

Varuna her şeyi görür ve bilir. Çünkü yıldızların üzerindeki mekânından evreni gözetler. Aynı zamanda her şeyi yapabilir, çünkü evreni yönettiğine inanılır. Kendisinin

¹⁶⁴Kürşat Demirci, a.g.e, s. 52-53.

¹⁶⁵Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 29.

¹⁶⁶Kürşat Demirci, a.g.e, s. 55-56.

¹⁶⁷Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 30.

emirlerine karşı gelen varlıkları hastalıklarla cezalandırır. Hindu inancına göre Varu'a bir kraldır. Güç onun mutlak hakkıdır, çünkü güçlü olmak onun tabiatında vardır.¹⁶⁸

2.5.6.5.Soma

Soma bir Tanrı olmanın yanında aynı zamanda bir içkidir, daha doğru bir ifadeyle içki ve içki çeşididir. Kendisine yaklaşık Vedalar kültüründe 120 ilahisi sunulmaktadır. İçkiden dolayı ölümsüzlük yolunu seçmiştir ve insanlara uzun ömürler vermiştir.¹⁶⁹

Vedalar'a göre Soma, Tanrıların kralı İndra'nın tercih ettiği kutsal, sarhoş edici bir içkiydi. Bu içkinin tatlılığından dolayı Cennetin sütü adı verilir. Soma en çok Sama-Veda rahipleri tarafından kullanılmıştır.¹⁷⁰

2.5.6.6.Dyaus

Dyaus'un vedik döneminin başlangıcında önemli rol oynamıştır. Dyaus, bir başka Tanrı ile ismi zikrederek önemini artırmıştır. Tanrı Dyaus ilk zamanda tapınılan daha sonra da diğer Tanrıların ortaya çıkmasından sonra önemli yitiren bir Tanrıdır.¹⁷¹ Dyaus gök Tanrıların biridir.

2.5.7. Günlük Tanrılar

Hinduizm dininin de şrutı ve smitri geleneği dışında tapınılan günlük Tanrılar da vardır.¹⁷²

Pazar	Ravivar
Pazartesi	Somvar
Salı	Mamgalavar
Çarşamba	Budhvar

¹⁶⁸Mircea Eliade, *Dinler Tarihi İnançlar ve İbadetlerin Morfolojisi*, Çev (Mustafa Ünal) Serhat Kitapevi, Konya, Kasım 2005, S. 102

¹⁶⁹Kürşat Demirci, *a.g.e*, s. 58.

¹⁷⁰Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 29.

¹⁷¹Kürşat Demirci, *a.g.e*, s. 56-57.

¹⁷²Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 31.

Persembbe	Brihaspativar
Cuma	Şukravar
Cumartesi	Şanivar

2.6. Kutsal Kitapları

Hinduizm günümüzde yaşayan dinler arasında tarih bakımından en eski dinlerden bir tanesidir. Bu dinin bu denli günümüze kadar gelmesinin asıl nedeni; kutsal kitaplarıdır. Hinduizm kutsal metinleri insanlık tarihinden günümüze kadar gelen en eski kutsal kitaplardır. Bu kitapların oluşma süreci Vedalar dönemi ile başlayıp, Purânalar döneminde sona ermiştir. Bu kısa metinleri günümüze kadar ulaşmasını asıl nedeni; Hindularca nesilden nesile ezberleyerek aktarılmasıdır. Hindu kutsal metinleri kitap haline gelmesi çok sonra olmuştur. Hindular kutsal metinleri doğüstü varlıklarla ve Tanrı ile ilgisi olduğuna ve Tanrı kaynaklı olduğuna inanırlar. Tanrıdan vahiy alan kimselere “Rişi” adı verilen dini bilgilerdir. Rişilerde doğum ve ölüm çarkından geçip yaşlı, deneyimli ve sayıları az olan kişilerdir. Hindu kutsal metin anlayışına göre; Şruti grubunda yer alan kutsal metinler insan tarafından ortaya konulan ürün olmayıp, ebedi kitaplardır. Bu kutsal ifadeler bilge kişilerin yaşadıkları tecrübeden dolayı elde ettikleri kazanımlardır. Bu kazanımlar ilham yoluyla bilgi kişilere aktarılmıştır. Bilge kişilerin ilham aldıkları konular Tanrı tarafından vahiy yoluyla aktarılmıştır.¹⁷³

Hindu, kutsal kitabı olarak düşünülen yazıların büyük bir çoğunluğu örneğin kitaplar, dini açıdan otorite kabul edilir ve insanüstü bir varlıktan ilham alındığına inanılır. Aynı zamanda diğer dinler tarafından Hindu kutsal metinleri gelenek görenek de kabul edilir.¹⁷⁴

Hinduizm’in kutsal kitaplarından bir bölümünün, diğer dinlerinkinden farklı olarak, vahiy mahsulü olduğu kabul edilir. Bu nedenle Hint mitolojisinin kaynakları, Şruti (vahye dayalı olanlar) ve Smriti (gelenek, destan şeklinde olanlar) olmak üzere ikiye ayrılır.¹⁷⁵ Şrutiye dayalı olan eserlerin “Rishi” denilen ve tabiatüstü güçlerle irtibata geçtiği kabul

¹⁷³Cemil Kutlutürk, *a.g.e.*, s. 37-38.

¹⁷⁴Klaus K. Klostermaier, *Hinduism a Short History*, One Word Oxford Yayınları, England 2000, s. 11.

¹⁷⁵Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, *Dinler Tarihi*, Ankara, 1993, s. 87.

edilen bilge ve azizlere vahyedildiğine inanılır.¹⁷⁶

Hinduizm dinindeki kutsal metin anlayışında önemli yer alan önemli husus, bilgili kişiler kendilerine ilham edilen konuları mutlaka kendisinden sonraki gelen nesillere aktarmakla yükümlüdür. Burada bilgili kişiler kutsal metindeki konuları güzel bir şekilde anlatmaktadır. Bir başka husus ise, kişi söylediği sözlerle, yaptığı davranışların tutarlı olmasıdır.¹⁷⁷

Hinduizm dininde birçok kutsallık metin olmasına rağmen genel olarak bu metinlere iki kısma ayırabiliriz: Şruti ve Smriti. “İşitilen, görülen” anlamına gelen Şruti kategorisi içinde Vedalar, Brahmanlar, Upanişadlar ve Aranyakalardır Smriti hafıza anlamına gelen kategorisinde ise Purânalar, Ramayan’a, Mahabharata ve Dharma-şastralar yer alır.¹⁷⁸

2.6.1.Şuriti

“İşitmek / duyularak anlaşılan” (vahiy). Bu grup metinler mutlak kabul görür; kutsal kişiler—ilham / vahiyle getirmiştir. Onlar da öğrencilerine şifahen aktarmıştır. Nesiller boyu nakledilmiştir.

Aslında bu kelime ilahi dinlerde vahiy kelimesinin karşılığı olarak kabul edilmektedir. Hindular’da Şuriti kelimesinin grubuna giren kutsal metinler tartışmasız olarak kabul edilmektedir. Bu tür metinler kutsal kişilerin, bilginlerin ulaştığı önemli metinlerdir. Bu kısımdaki metinler ilham yahut ilgili kişilerin elde ettikleri bilgilerdir. Bu kutsal metindeki bilgileri bilginler, öğrencilerine nesilden nesile aktarılmıştır.¹⁷⁹

Dini bir terim olaraksa tartışılmaz, sorgulanmaz yargılanmaz bir otoriteye ve en yüksek teolojik değere sahip kutsal metinleri ifade eder. Bu terim aynı zamanda ağızdan ağıza ezber yoluyla yayılmış kitapları belirtmek için de kullanılır. Bu kavram bilge kişileri açıklamak daha sonra da yazılı duruma getiren gerçekleri yani ilahi kabul edilen kutsal varlıkları ile ilgilidir.¹⁸⁰ Şuriti metinleri içerisine giren kutsal kitaplar şunlardır;

¹⁷⁶Mircea Eliade, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, Çev. Erbaş Ali, İstanbul, 1997, s. 156.

¹⁷⁷Cemil Kutlutürk, a.g.e, s. 37.

¹⁷⁸Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 26.

¹⁷⁹Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 90.

¹⁸⁰Cemil Kutlutürk, a.g.e, s. 42.

- Vedalar
- Brahmanlar
- Upanişadlar
- Aranyakalar

2.6.1.1.Vedalar

İnsanlık tarihi boyunca günümüze kadar gelen en eski kaynaklardan birisidir. Vedalar Sanskritçe “Bilmek” anlamına gelen “Vid” kökünden türeyen bir kelimedir. Veda sözleri birbirinden farklı iki anlamda kullanılmıştır. Geniş manasıyla Veda kutsal olsun veya olmasın her türlü kalıcı ve sürekli bilgiyi ihtiva ettiğini düşünülen eserdir. Buna göre başta ilhan veya vahiy yoluyla elde edilen bilgilerin hepsini kapsayan eserler, işitilen duyulan türü bütün yazıları Vedalar diyebiliriz. Yani Vedalar adıyla bilinen dört kutsal kitap Upanişadlar, Brahmanlar, Aranyakaları oluşturan bütün kutsal kitaplar Vedalar’ın içinde yer alır. Dar fakat yaygın anlamlarıyla kullanılan “Vdl” sözcüğü Hinduizm’de Rig-Veda, Yajur-Veda, Sama-Veda ve Atharva-Veda ’yı oluşturan dinin temelini kapsayan dört kutsal metin için kullanılmaktadır.¹⁸¹

Hinduizm kutsal kitapların en başında Vedalar yer alır.¹⁸²Hindu inancına göre Veda kutsal kitabı, Tanrıdan gelir. Veda kitabındaki ilk öğretilen ve ayrı bir önemi sahip olan Tanrı Brahmandır. Veda geleneği içerisinde ki en çok bahsedilen Tanrıdır.¹⁸³

Vedalar, Rişilerin, derin tefekkür ve vizyon yoluyla yüce varlıktan almış oldukları inançtan kaynaklanan Vedalar, İnsanlık tarihinin bize kadar gelen en eski metinleri olarak kabul edilirler. Vedalar’ın en eski parçasını dört derleme (samhita) oluşturur: Rig-Veda, Sama-Veda, Yajur-Veda ve Atharva-Veda. Bunlar uzun bir süre şifahi olarak nakledildikten sonra yazıya geçirilmiş olan metinlerdir. Bu dört metnin her biri yüksek derecede felsefi ve ilahi bilgiyi içermektedir. Her birinin hedef ise, daimi barış, refah ve ebedi kurtuluştur.¹⁸⁴

Veda, kelimesinin diğerk anlamları mukaddes bilgi en üstün bilgi anlamına da gelir. Vedalar bugünkü yazılı şeklini milattan önce altıncı veya beşinci yüzyıllar arasında

¹⁸¹Ali İhsan Yitik, Arslan Hammet, *Vedalar Kaynağı Üzerine, Milet ve Nihal İnanç, Kültür Ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi C. 8 S.1 Ocak – Nisan 2011 s. 226.*

¹⁸²Abdurrahman, Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 210.

¹⁸³Cemil Kutlutürk, *a.g.e*, s. 43.

¹⁸⁴Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 26.

yazıldığı tahmin edilmektedir. Sanskritçe olarak yazılan Vedalar önce Rişileri ilham edildiği daha sonra da yazıldığı söylenmektedir.¹⁸⁵

Ebedi kelime olarak görülen Veda kutsal kitapları, insanların ortaya koymuş olduğu bir metin olarak görülmez. Hindu inancına göre Veda kitabı, bilgi kişilerin algıladıkları bilgilerin ürünüdür. Kendilerine bilgi ilham edilerek kişilerin, bilgileri kendi tarafından keşfedilmesi aksine bilgilerin kendilerine Tanrı tarafından ulaştığını söylerler. Bu anlamda bilgiler beşeri bir çaba olmaksızın Tanrı tarafından bilge kişilere vahiy yoluyla ulaştırılmıştır¹⁸⁶.

Gerçekte antik dönemlerden beri sözlü olarak aktarılan aryan dinsel şiirlerinin derlenmiş ilk biçimleri olarak tanımlayabiliriz. Vedaları, sadece Hinduizm değil aynı zamanda ari kültürünün en eski yazılı kaynakları durumundadır. Bundan dolayı, hem Arilerin Hindistan'a ilk yerleştikleri dönemi sosyo-politik ve kültürel şartlarına dair hem de Arilerin dinsel hayatına dair bilgiler bulabiliriz. Ayrıca yağmur, fırtına, şimşek ve yıldırım gibi doğa olayları veya ateş, güneş, ay, yıldız gibi çeşitli doğa güçlerinin Tanrısallık kazanma süreçlerinde yine Vedalardan öğrenebiliriz.¹⁸⁷

Veda, Tanrı ile başlayıp Tanrı ile kendinden geçmiş kemale ermiş bilge kimselere kadar uzandığı için Vedalardan gelen bilgilerin tartışılmaz olduğu kabul edilir. Ayrıca mükemmel olduğu için evrendeki kanunlara uymak zorunda değildir. Hinduizm geleneğine göre Vedalardan sonra gelen bütün kutsal kitaplar Vedalar'ın şerhidir. Vedalar da yer alan ilahilerin kimler tarafından yazıldığı belli değildir. Aslında kimler tarafından yazıldığı belli olsun veya olmasın bu metinlerde geçen ilahiler, ilahi güçler için söylenmiş olmasından dolayı kutsal olarak kabul edilir.¹⁸⁸ Hindular, çeşitli ilahileri içeren bir nevi dua kitabı olan bu kutsal metinleri ilgili kişilerin vahiy yoluyla aldıklarına inanırlar.¹⁸⁹

Hint geleneğinde dört Veda (bazen topluca "Veda" olarak anılır) tüm Hinduizm'in temelini oluşturan eski yazı metinleridir. Vedalar içinde bulunan dört kutsal metin şunlardır.

¹⁸⁵Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 90-91.

¹⁸⁶Cemil Kutlutürk, *a.g.e.*, s. 43.

¹⁸⁷Ali İhsan Yitik, Arslan Hammet, *Vedalar Kaynağı Üzerine*, s. 228.

¹⁸⁸Cemil Kutlutürk, *a.g.e.*, s. 44.

¹⁸⁹Cemil Kutlutürk, *a.g.e.*, s. 45.

- Rig-Veda
- Sama-Veda
- Yajur-Veda
- Atharva-Veda

2.6.1.1.1.Rig-Veda

En önemli ve en eski tarihli Veda olup, Veda'ların en kadim tefsiri olan ve Yaska tarafından oluşturulmuştur. MÖ 5. asırda sözlü halini alır ve bağlayıcı Kutsal kitap olarak kabul edilir.

Rig-Veda, Vedalar içerisindeki diğer bölümlerden daha önemli bir yere sahiptir. Milattan önce beşinci yüzyıla kadar Rig-Veda tamamlanmamıştır. Bu tarihten sonra tam bir metin olarak tarih sahnesine çıktığı belirtilen Rig-Vedan'ın binden fazla ilahi kapsadığı ve her bir ilahinin on cümleden oluştuğu bilinmektedir. Bu ilahiler evrenin ve hayatın karmaşık yapısı ile ilgilidir. Metin yoğun emirlerden daha çok şükür, istek ve dualardan oluşmaktadır.¹⁹⁰

Bu kitaplar on kitaba, mandalara ayrılmıştır. Bunların en uzununu birincisi ve onuncusudur. En uzun olan bölümde 191, en kısa olan bölümde 43 ilahi bulunmaktadır. Rig-Veda'nın ayrı bir edebi yazımı olduğu için yüksek sesle okunur.¹⁹¹

Kaynaklarda bin küsür ilahinin bölümlere ayrılmış kitapçıklar halinde düzenlendiği on mandalardan altısının aile kitapları ile belli tarihi şahsiyetler tarafından yazıldığı belirtilebilir. Bu altı kitapçık Rig-Veda adeta çekirdeğini oluşturur. Hindu geleneğine göre bu kitaplar sırayla şöyledir.¹⁹²

- Grtsamata
- Vicvamitra
- Vamadeva
- Ari Bharadvaja
- Vasistha
- Kanvadır.

¹⁹⁰Cemil Kutlutürk, *a.g.e.*, s. 46.

¹⁹¹Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 210.

¹⁹²Cemil Kutlutürk, *a.g.e.*, s. 46.

Rig-Veda nin içinde yer alan dualar genel itibariyle şu şekildedir.¹⁹³

- Rişiler'in söylediği şükür dualar.
- Talep duaları.
- Beddualar.
- Takdime dualar.
- Aile duaları.
- Dua usulleri.

Rig-Veda nüshalarından en ideali sırasıyla şöyledir: Sakala (en güzeli), Valakhilya, Bashkala'dır.¹⁹⁴

Rig-Veda kutsal metninde 1017 ilahi olduğunu söylemiştik. Bu ilahiler farklı Tanrılara ihtiva edilmiştir. Bu Tanrılar şöyledir.

- Agni
- Surya
- Varuna
- İndra
- Maruti dir.

Aslında Hindulara göre birden çok Tanrıya ihtiva edilse bile Rig-Veda hakikaten tekliği üzerinde durmaktadır.¹⁹⁵

Kendisine en fazla ilahi sunulan Tanrılardan birisi Agnidir. Bu Tanrıya, yaklaşık 200 ilahi sunulmuştur. Bu ilahilerini bir kısmı zararlı böcek zehirlenmeleri, akrep, yılan sokmaları, uykusuzluk, düşmana galip gelmek gibi konularda kullanılır. Bir kısmı ise bölgenin coğrafi durumuna, döneminin sosyal adetlerine, ahlaki problemlere, sıkıntılara düşenler için dünyevi şiirlerdir. İlahilerin bir kısmı ise Arilerin yerli hafta mücadeleleri ve İndra yardımıyla galip gelmesini ihtiva eder. Rig-Veda iki ayrı biçime ayrılır. İlk bölümde onun her biri eşit uzunlukta sekiz bölüme vardır. Astrak diye isimlendirilen bu bölümlerden her biri kendi içinde dersler ve beş ve altı gruplar mısralar şeklinde alt

¹⁹³Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 91.

¹⁹⁴Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 91.

¹⁹⁵Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 91.

bölümden oluşur. Rig-Veda'nın daha yaygın diğer bölümleri ise onun on mandalaya ayrılmasıdır.¹⁹⁶

2.6.1.1.2.Sama-Veda

(Sūkûn-Huşu) : Anlamı en açık ve anlaşılabilir Veda'dır ve daha çok İndra Vedik Tanrısına yazılmıştır. Savaş Tanrısı İndra, Aryan kökenli, şeytanları yener, güneşi soldurur, muson yağmurlarını engelleyen ejderha Vrtra'yı öldürür.

Sama Veda bütün vedaların bölümleri içinde maksadının ne olduğu anlaşılabilir ve en iyi bilinen bölümüdür. Kitap metni üç form halinde düzenlemiştir. a. Melodiye eşlik etmeyen ve Rig-Veda'dan alınan kısım b. Arcika: Farklı konu cümlecikleri kısmı c. Şarkılar Kitabı: Rahiplerin söylediği melodili ilahiler kısmı bu bölümde şarkıcı rahip, melodi halinde söylediği ilahiler bulunur. Saman (melodi ile söylenecek kutsal metni ve şarkıcı rahip) yoni ("tutucu/kaynak/rahim lingaişaretn/ayraç")'den şarkı söyler. Sama-Veda'da 585 yoni vardır. Burada metin yanında bazı melodiyle ilgili notlar da vardır.¹⁹⁷

Sama-Veda Hindu dinsel törenlerinde okunan ilahileri kapsar. Bu ilahilerin bir kısmı Rig-Veda'da da yer alır. 1549 beyitten oluşur ve bu bölümdeki dua ve yakarışları büyük bölümü, Tanrı Soma, Agni ve İndraya yazılmıştır. İlahilerden oluşan Sama-Veda'nın dinsel tarihi bakımından pek bir değeri görülmesi de yine de Hindular için önemli kutsal metinlerden bir tanesidir.¹⁹⁸ Sama-Veda, çoğu Rig-Veda'dan alınmış kurban maksadıyla söylenecek olan ilahileri barındırır.¹⁹⁹

2.6.1.1.3.Yacur-Veda

Yajur-Veda ("Kurban" / Takdime Vedası): Rig-Veda'dan daha geride değeri görür. . Hem nesir, hem nazım şeklindedir. Rahiplerle ilgili ilkeleri konu edinir. Kurban merasimleri sırasında okunan ilahiler ve kurbanla ilgili konularda sunuşla ilgili merasimleri içine alan bu metinler genel itibariyle iki kısma ayrılır. a: Kara Yacur-Veda b: Ak Yacur-Vedadır.

Genel itibariyle bu metin rahiplerin sözlerinden ve rahiplere ithafen yazılmıştır. Yacur-Veda'nın 6 kısmı vardır.

¹⁹⁶Ali İhsan Yitik, Arslan Hammet, *Vedalar Kaynağı Üzerine*, s. 231-232.

¹⁹⁷Kürşat Demirci, *a.g.e*, s. 42.

¹⁹⁸Cemil Kutlutürk, *a.g.e*, s. 48.

¹⁹⁹Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 26.

- Madhayana
- Kanva
- Taittiriya
- Kathaka
- Maitrayani
- Kapishtala

İlk ikisi beyaz Yacur-Veday'ı diğer dördü ise kara Yacur-Veday'ı meydana getirmektedir.²⁰⁰

Bu kutsal metin tamamen kurban törenleri ile ilgili olduğunu söylemiştik. Bundan ötürü dini tören ve ayinlerin düzenlemekle görevli olan ‘‘adhvaryas’’ rahibin el kitabı olarak da söyleyebiliriz. Ayrıca bu bölümde büyü, tılsımlar gibi konularda okunacak duaların yer alır.²⁰¹

Kara ve ak Yajur-Veda olarak ayrılan Yacur-Veda, kurban töreninin çeşitli aşamalarında Brahmanlar tarafından yapılacak işler, söylenecek sözler hususunda yararlanılmak maksadıyla oluşturulmuş kitaplardır.²⁰²

2.6.1.1.4.Atharva-Veda

(Brahma'nın en büyük oğlu ‘‘Atharva/n'ın Vedası’’) : Kıymet ve tarih olarak sonuncudur. Diğer Vedalara göre çok sonra yazıya geçirildiği söylenir Atharva-Veda, dini, ayin ve törenlerinde okunan duaları kapsayan ilahi metinler bütünüdür. 2 nüshadan oluşur: Saunakiya ve Paippala. Genelde Atharva-Veda Saunakiya'dır. Atharva-Veda'nın içinde yaklaşık 730 adet ilahiden oluşur.²⁰³

Rig-Veda'dakiyle kıyaslanabilecek kadar eski malzemeler içeren ve öteki Vedalardan farklı olarak kurban kültürle yakından ilişkili olmayan Atharva-Veda ise, Veda panteonuna ait Tanrılara yönelik ilahilerle, hastalıkları iyileştirme, yağmur, maddi refah ve düşmanları boyun eğdirmeye yönelik büyülü sözleri ve afsunları içerir. Bu dört Vedanın yanı sıra, aynı değerlerde olmayan tıbbi bilgileri (Ayvurr-Veda), askerlik bilimini

²⁰⁰Kürşat Demirci, *a.g.e*, s. 43.

²⁰¹Ali İhsan Yitik, Arslan Hammet, *Vedalar Kaynağı Üzerine*, s. 233.

²⁰²Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 26.

²⁰³Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 211.

(DhanurVeda), müzik ve dans sanatı bilgilerini (Gandharva-Veda) içeren Vedalar da vardır.²⁰⁴

Hekimlik konularından özellikle sıtma, baş ağrısı, öksürük ve birçok hastalıklara karşı okunacak dualar ve yapılacak tılsımlar ile sağlıklı hayat yaşamak kötü varlıklardan şeytan, cin, gül yabani gibi düşmanlardan korunmak için okunur. Ayrıca insanların sevgisini kazanmak iyi bir evlat sahibi olmak iyi bir eş bulmak, helal yoldan mal mülk sahibi olmak için Atharva-Veda, Hinduizm dinine mensup olan kişiler tarafınca okunur.²⁰⁵

2.6.1.2.Brahmanlar

Brh: rbb: büyüme-genişlemek-yayılmak|| an: nefes /ruh=’’yayılan nefes/ruh’’: Vedalardan sonra (tahminen MÖ 900-600) onların tefsiri. 4 Veda’nın da Brahmanası vardır. Kurban ve takdimelerin kozmik rolü ve önemi öne çıkar; ayinlerin nasıllığa ele alınır. Metinler kurban törenleri yapılırken rahiplerin kurban törenlerinde okudukları ilahileri arasındaki ilişkileri açıklamak için yazılmıştır. Bu sebeple Veda bilginlerinin yazmış olduğu bu kutsal metinlerin izahları anlamına gelen Brahmanlar ismi verilmiştir. Aynı zamanda bu kutsal metinler Hinduizm’in üç büyük Tanrısından olan Brahman’a icra edilen dualarla ilgili olmasından dolayı Brahman adı verilir. Brahmanlar’da verilen bu bilgilere göre kurban töreni ve rahiplerin yüce bilgileriyle dünyadaki birlik beraberlik bütünlüğü sağlanmıştır.²⁰⁶

Brahmanlar, sadece kurban törenleri ile ilgili değil geçmişteki örf adet, felsefi sistemin kuruluşu hakkında da bilgiler verilir. Dolayısıyla bu kutsal metinler Hinduizm oluşumu bakımından ve Hint Yarımadası tarihi açısından önemlidir. Brahman kutsal kitabı, Hint Avrupa dilinde yazılmış ve günümüze kadar gelen en eski kutsal metinlerden bir tanesidir. Vedalardan sonra kaleme alındığı söylenir.²⁰⁷

2.6.1.3.Upanişadlar

Özel önemde hem din hem de hikmetleri ele alınır. Hint entelektüellerinin ilgisi yoğundur. Upanişadlar Veda öğretiminin felsefesini yapar. Upanişadlar tarihsel olarak 2 dönemde ele alınır:

²⁰⁴Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 27.

²⁰⁵Ali İhsan Yitik, Arslan Hammet, *Vedalar Kaynağı Üzerine*, s. 234

²⁰⁶Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 93.

²⁰⁷Cemil Kutlutürk, *a.g.e*, s. 49-50.

a. Kadim Upanişadlar: 10 tane olup, M.Ö 800-400 arasında yazılmış olabilir. Yazarları bilinmez; ama bazı üstatlardan bahsedilir, örn. Aruni Yajna. valkaya, Balaki Sendilya, Svataketu vb. Hint bilginleri. Öte yandan Shankara (ö. 820) 11 Upanişadlar üzerine tefsir yazmıştır. Müller tarafından Almanca'ya tercüme edilmiştir.

b. Geç Upanişadlar: MS 15. Yy'da teolojik bir değeri yoktur. Hinduizm'de kanonik (mevsuk-doğru-bağlayıcı) olarak kabul görmez. Up.'ın felsefi şerhleri Vedanta Devrini oluşturulur.

Upanişadlar, Milattan önce 8. yüzyılda başlayıp Miladi 17. asra kadar süren, uzun bir süre zarfı içerisinde meydana geldiği kabul edilmektedir. Bununla birlikte temel ve klasik kaynak olarak kabul edilen yüzden fazla Upanişadlar kutsal metni olduğu söylemektedir.²⁰⁸

Hinduizm dininde bu kutsal kitabın çok ayrı bir yeri vardır. Çünkü onlara göre Upanişadlar hem dini konularda hem de dini konuların arkasında yatan felsefeyi ortaya koymaktadır. Sanskritçe dilinde, Upanişadlar upa: yanına ni: down şad: sit “Üstadın dizinin dibine oturmak”|| İnzivadan sonra üstadın / hakîmin elde ettiği bilgileri talebelerine aktarması ile oluşan bilgi koleksiyonudur. Oluşumu ise üstatlar bir yere çekilip tefekkürden sonra elde ettikleri bilgileri talebelerine aktarmışlar ve talebelerinin çabaları sonucunda Upanişadlar kutsal kitabı ortaya çıkmıştır.²⁰⁹

Upanişadlar'ın oluşmasında nesilden nesile aktarılması kadar, aktarımda rol oynayan metinlerin kendilerine vahyedildiğine inanılan Upanişadlar'ın yazarları da çok önemlidir. Bu kutsal kitabın en önemli özelliği bu metinlerin ermişlere veya bilge kişilere ait olmasıdır. Ermiş ve bilge kişiler tefekkür yoluyla yahut düşler vasıtasıyla elde ettikleri bu bilgileri sadece olduğu gibi aktarmayıp derin bir şekilde talebelerine açıklamışlardır. Bu bakımdan Upanişadlar yazarları kendi hayat tecrübeleri ve düşlerini nakleden kimseler olduğu kabul edilir.

2.6.2. Smriti

“Hafıza, gelenek akla gelen”. Shuruti'den sonra gelen metinler topluluğudur. 2 anlamda kullanılır:

²⁰⁸Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 212.

²⁰⁹Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 93.

a. Dar: Dharma.şastra: Kasttakiler için günlük emir ve nehiyler bütünüdür. Yapılanın ödülleri sıralanır.

b. Genel: İthasa Purana (“Kadim Tarih”):

Hindu inanca göre bilgi nesilden nesile nakledilerek kutsal bir gelenek haline gelir. Bu kutsal metin kategorisinde yer alan metinler kaynağı beşer olan hikaye, destan, efsane ve kanunname tarzında yazılan metinler smriti geleneğinin temelini oluşturmuştur.²¹⁰ Smriti geleneği içerisine şu kutsal metinler girer;

Purânalar

İtihasalar destanlar

Bhagavat- Gita

Ramayana ve Mahabharata

Dharma- şastralar yer alır.

Smriti sınıfına giren kutsal metinler ise destan ve öykülerden oluşmaktadır. Bu metinlerin en önemli özelliği kast sisteminin getirdiği ayrımı dikkate almamasıdır. Smriti metinler Vedalara göre daha kolay okunabilen, kolay anlaşılabilen ve akılda kalan metinlerdir. Bu nedenle toplum tarafından kolaylıkla benimsenmiştir.²¹¹

2.6.2.1.Purânalar

Eski anlamına gelen Purânalar, daha önceki yaşanmış olayları anlatır. Bu kutsal metin’in ortaya çıkış tarihi tam olarak bilinmemekle beraber, yazılı bir hale geçirilmeden de var olduğunu yazıya geçirilmeden önce sözlü bir şekilde nesilden nesile aktarıldığı söylenmektedir. Bir kitap haline gelmesi MS300 – MS 900 yıllarını kapsar.

Bu kutsal kitap Upanişadları, herkesin anlayabileceği şekilde insanlara açıklamıştır. Bundan dolayı bu kitap, Upanişadlar’ın somut bir açıklayıcısı olarak da görülür. Purânalar dili herkesin anlayabileceği bir şekilde yazılmış olmasından dolayı avam halk için önemi bir yeri vardır. Bazı Hindu inancına göre ise Purânala, Vedalar kutsal kitabın bir

²¹⁰Mahmut Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 100-101.

²¹¹Şengül Demirel *Hint İnanç Sisteminde Tanrı Kavramı*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri Ve Edebiyatları (Hindoloji) Anabilim Dalı 2013, s. 8.

açıklayıcısı olarak görürler. Vedalar'ın gizemli halini Purânalar aracılığıyla insanlara aktarılmıştır. Purânalar bazı görüşler için Vedalar'ın beşinci bölümü olarakta kabul edilir.²¹²

Purânalar adıyla bilinen kitaplar 18 adettir. Bunların çoğu hayvan, insan ve meleklerin isimleriyle anılır. Bunun nedeni ise bu varlıklar hakkında hikâyeleri içermeleri, kitabın muhtevasının bir şekilde onlarla alâkalı olması veya kitabın bu varlıklarla ilgili sorulara cevaplar içermesidir. Purânalar, Rişiler/Hakîmler denilen kimseler tarafından kompoze edilmiş insan kaynaklı eserlerdir. Bunlar şu eserlerden oluşur:²¹³

- Âdi (ilk-birincil)-purâna,
- Matsya (balık)-purâna,
- Kûrma (kaplumbağa)-purâna,
- Varâha (domuz)-purâna,
- Narasimha (aslan başlı adam)-purâna,
- Vâmana (cüce adam)-purâna,
- Vâyu (rüzgâr)-purâna,
- Nanda (Mahâdeva'nın hizmetçisi)-purâna,
- Skanda (Mahâdeva'nın oğlu)-purâna,
- Âditya (Güneş)-purâna,
- Soma (Ay)-purâna,
- Sâmhya (Vişnu'nun oğlu)-purâna,
- Brahmânda (Gökyüzü)-purâna,
- Mârkandeya (Büyük Rişi/hakîm)-purâna,
- Târkshya (Garuda/Anka kuşu)-purâna,
- Vişnu (Nârâyana)-purâna,
- Brahma (âlemin korunmasından sorumlu olan TaBiat/Tanrı)-purâna,
- Bhavishya (eskatolojik bilgiler)-purâna.²¹⁴

Purânalar Hindular'ın medeniyet ve dini inançları nesilden nesile aktarmada yardımcı olan, Hindu dini kaynak kitabı kabul edilir. Bu kutsal kitap eskiden dini

²¹²Cemil Kutlutürk, *a.g.e.*, s. 66-67.

²¹³Ali İhsan Yitik, *Bîrûnî'nin Kaleminden Hinduizm*, Milet ve Nihal İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, Cilt 10 Sayı 3 Eylül – Aralık 2013, s. 168-169.

²¹⁴Ali İhsan Yitik, *Bîrûnî'nin Kaleminden Hinduizm*, *a.g.e.*, s. 168-169.

adamlarında bulunduğu kurban törenlerinde çokça zikredilirdi. Purana kutsal kitabını uyan bir kişinin mutlaka erdemli olacağını söylenir. Ayrıca bu kutsal kitap Hint mitolojisine ele almakla birlikte bayramlar kast sistemi hac yerleri hakkında da bilgiler verir.²¹⁵

Hintle ilgili bayramlar, kast yükümlülükleri ve hac yerleri gibi konuları içeren Purânalardır. Her biri Hint teslisini oluşturan Vişnu, Şiva ve Brahma'dan birini yücelten on sekiz ana Purana vardır. Bunlar halk Hinduizm'i için çok önemli metinlerdir. En önemlisi, Krişna'nın hayatının ilk safhalarını anlatan Bhagavata Purana'dır.²¹⁶

2.6.2.2.İltihasalar Kutsal Metni

Hint Yarımadası'nda bulunan Hinduizm dininin felsefi gelişiminin ikinci evresi destanlar dönemidir. Destanlar döneminin kendine has bazı özellikleri vardır. Bu dönemde din alanında önemli değişiklikler olmuştur ve en önemli değişiklik Vedik Tanrıları önemini yitirerek Brahman, Vişnu, Şiva gibi önemli Tanrılar öne çıkmıştır. Destanlarda özellikle ahlak üzerinde çokça durmuştur. Hinduizm dinin de destan dediğimiz zaman aklımıza mutlaka Ramayan'a ve Mahabharata destanı gelmesi gerekir.²¹⁷

2.6.2.2.1.Ramayana Destanı

Vişnu'nun avatarı olduğu kabul edilen Rama'nın şeytan kral Ravana tarafından kaçırılan karısı Sita'yı maymun kral Hanuman'ın yardımıyla kurtarışının hikâyesini anlatır.²¹⁸

Bu destanı yazarı tam olarak bilinmemektedir. Fakat bazı Hindu din adamları bu destanı Valmikin'in yazdığını söyler. 7 bölüm (1 ve 7. Bölümler sonradan ilave), 24 bin beyitten oluşur. 1. ve 7. bölümlerin kahramanı Rama (Vişnu'nun avatarası). Rama'nın, şeytan kralı Râvana tarafından kaçırılan Rama'nın eşi Sita'nın kurtarılması macerasıdır. Destan Vişnu'nun farklı durumlarda nasıl prens Râma formuna dönüştüğünü ve Lânka adasındaki düzeni bozmayı hedefleyen şeytan Râvana'yı yok edişini anlatır. 2-6. bölümlerin kahramanı İndra'dır. Destanın kahramanı Rama'dır.²¹⁹

²¹⁵Cemil Kutlutürk, a.g.e, s. 68.

²¹⁶Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 28.

²¹⁷Cemil Kutlutürk, a.g.e, s. 60.

²¹⁸Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 27.

²¹⁹Cemil Kutlutürk, a.g.e, s. 60.

Kral Dasaratha en büyük olan oğlu Ramay'ı varisi tayin ederek tahta geçirmek istemektedir. Fakat Rama daha sonra on dört yıllığına ormana sürgün gönderilir. Karısı ve kardeşi Ramay'ı yalnız bırakmaz onunla birlikte gitmek ister. Rama karısı Sita ve kardeşi Lakshmana ile birlikte ormana yerleşir. Bir süre sonra kötü ruh olan Ravana, Raman'ın karısını ormandan kaçıtır. Rama karısını bulmak için kral Sugvira ile anlaşır. Kralın veziri maymun Hanuman, kötü ruh olan Ravana ile anlaşıp Sita'yı kurtarır. Daha sonra Rama kötü ruh olan Ravana ile savaşır ve savaşı kazanarak kötü ruh Ravanayı öldürür. Rama halkın sözlerine inanarak karısının kendisine sadık kalmadığı düşüncesiyle karısını ormana tekrar sürgün eder. Sita'yı orda ermiş Valmiki sahiplenerek onun bakımını üstlenir. Rama daha sonra karısı ve iki oğlu ile birlikte olmak istese de karısı Sita ölmeyi tercih eder. Rama eşi öldükten sonra gök katında ki yerine tekrar döner.²²⁰

Hindu inancına göre Rama Tanrı Vişnu'nun bedenleşmiş halidir. Bundan dolayı Rama Hindu inancında önemli bir yeri vardır. Ramayan'a Destanı'nda farklı konular işlenmiştir. Ama asıl anlatılmak istenen konu şudur; Kahraman Rama, farklılıklarla beraber Hint destanının ideal tipi çizilir: Rama = İsyankâr bir oğul, iyi bir koca, cömert kardeş, cesur savaşçı Hindu dininde erdemli ve örnek alınacak bir kişinin nasıl olması gerektiğini dair bulgular vardır. Böyle bir ideal kişinin haksız yere sürgün edilmesi, karısını kurtarmak için mücadele etmesi ayrıca karısının da Ramay'a ihanet etmediğini ve bu özellikler aslında herkesin Rama ve eşi gibi erdemli olması gerektiğine dair vurgular vardır.²²¹

2.6.2.2.2. Mahabharata Destanı

Mahabharata: “Büyük Savaş” 100 bin civarındaki beyitten oluşur. Edebiyat ve dinî esinlik açısından en önemli Hint destanıdır. Sonradan ilaveler olmuştur; ama geneli M.Ö 3 veya 4. asırlarda yazılmıştır.²²²

Hind'in ikinci büyük destanını oluşturan Mahabharataya, Vedalar'ın düzenleyicilerinden ve bazen Vişnu'nun kısmi enkarnasyonu olarak kabul edilen Vyasa'ya atfedilir. Asıl konusunu, Delhi civarındaki bir bölge olan Kurukşetra krallığındaki Pandavalar ve Kuruvalar arasında taht için yapılan savaş oluşturur.²²³

²²⁰Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 46-47.

²²¹Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 95-96.

²²²Cemil Kutlutürk, *a.g.e*, 61-62.

²²³Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 27.

Hindistan'da destanlar ve destancılık çok ayrı bir önemi vardır. İki kuzen grubu; Pandavalar ile Kauruvalar arasındaki savaş serüvenleri, Kuzey Hindistan hakkında bilgiler içerir. Şiir savaşçı ilkeleriyle ilerler. Samsarik döngüden kurtuluş kodlarını anlatır. Tema: Kahramanlar ve özellikleri Hint ahlakına model için kurgulanı²²⁴

Özetleyecek olursak iki kuzen grubu ve Kuruvalar Pandular arasındaki iktidar mücadelesi ve yeryüzüne hâkim olma hırsı sonucunda ortaya çıkan büyük savaşı anlatır. Kuruvalardan kör kralın oğlu Duryodhana ve 99 oğlu savaşa katılır. Karşı taraftan ise soluk benizli Pandunun oğulları Yudhisthira, Bhima, Arcuna, Nakula ve Sahadevadır. Bu iki grup arasındaki büyük savaş 18 gün sürer Krishna, savaş esnasında Pandu ve oğullarına yardım eder ve savaşı kazanmalarını sağlar.²²⁵

2.6.2.2.3.Bhagavat- Gita

*Sanskritçe 'de Bhagavat-Gita "Müteâl-Kutsal Olanın /Rabbin Şarkısı" anlamına gelir. Dörtlü kıtalardan oluşan 700 bent ve 18 bölümdür. En klasik Hint destanlarından olup, değerini korumaktadır.*²²⁶

Hinduizm dininde sözlü geleneklerden önemli destanlarından olan Bhagavat- gita yaklaşık M.Ö 200'den kalma ve klasik Sanskrit destanı olan Mahabharata'nın Vyasa'ya atfedildiği bir bölümdür. Efsanevi bir savaş çerçevesinde, şiir bir yaşam felsefesi sunar ve yoga uygulamalarını yönlendiren prensipleri belirtir.

Mahabharata Destanı bir kısmını teşkil eden ve Yaklaşık 700 beyitten oluşan bu destan milattan önce ikinci asırda yazıya geçirildiği söylenmektedir. Kutsal Metin Veda döneminin Güneş Tanrısı olan Vişnu'yu ve dağlardaki yaratılış ilahisinden hareketli samkhya yoga felsefesine ele almaktadır. Bu destanı dili Sanskritçe dir. Bu yüzden kendine inanan halk tarafından kolayca okunabilen anlaşılabilir bir kitaptır. Böylelikle Hindu halkı bu kutsal kitabı çokça önem vermektedir. Bu destanın kısa ve öz bir anlatımı vardır. Efsanelerden uydurma sözlerden ve hayali kahramanlardan söz etmez, Tanrı, ruh ve

²²⁴M. Winternitz, *Hint Destanları Ramayana Mahabharata Haviramsa*, İmge Kitabevi Yayınları, 2. Baskı, Ankara, s. 8.

²²⁵Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 56.

²²⁶Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 96.

yeniden doğuş kavramlarıyla oluşan bir öğretiyi akıcı bir dille anlatan felsefi konuşmadır.²²⁷

Bu destan bir savaşın öncesinde yahut bir savaş esnasında yapılan olayları anlatır. Destanda Mahabharata da anlatılan büyük savaşı öncesi Vişnu Avatar olan ve arabacı kılığında görünen Krişna ile savaşçı Arjun arasında geçen bir konuşmadan ibarettir. Savaş daha önce iki akraba ve yakın dost olan Kuruvalar ile Pandavalar arasında iktidar savaşında arzula karşı tarafta yer alan insanların kendi akrabaları ve en yakın dostlarından oluştuğuna görünce savaşmaktan vazgeçer. Bunun üzerine Krishna Arjunu tekrar savaşmaya ikna etmeye çalışır. Eğer savaş olmaz ise toplumun bozulacağını ve ayrıca öldürüldüğünde inanılan ruhun ölmediğini tekrar dünyaya başka bir bedende geldiğini söylemiştir.

Bu destanda Krishna kurtuluş yollardan bir tanesi de eylem karma yoga olduğunu söylemektedir. Dünyadaki herkes mutlu yaşam sürdürebilmek için muhakkak ki birtakım eylemler yapmak zorundadır. Ancak bu eylemler hırs, kazanç, menfaat gibi duygulardan hareket etmeden sadece Tanrıya teslimiyet bilincini geliştirmek için yapılması gerekir. Bhagavat a göre eylem yapmadan bir kişi asla ve asla kurtuluşa eremez. Çünkü her insanın belirli bir görevi vardır. Bu görevler doğrultusunda yaşamına devam etmesi gerekir. Ele alınan önemli konulardan bir tanesi de Tanrın'ın belirlenmesi konusudur. Tanrı Tüm insanlığı kurtarmak için farklı biçimde bedenlere enkarne olmuştur.²²⁸

Bu destan son bölümünde ele alınan başka bir konu ise her bireyin kendine ait görevleri ve fonksiyonları olduğunu söylemektedir. Yani insanların sosyal düzen içinde bulundukları kastların görevi yapmaları gereken önemli görevleri vardır. Kast görevleri ile kurtuluşa erdirecek eylem türleri arasında ilişkiye bireyin kast sisteminden hareketle sosyal düzen içerisinde nasıl davranması gerektiğini bilmesi gerekir. Bu Destana göre her birey kendine göre ait bazı özelliklere göre dünyaya gelir. Svabha denilen her birinin kendine ait bir doğası olduğu söylenir. Bundan dolayı her birey farklı işlevleri görmektedir. Bu bireyleri yaşamın içerisinde etkin biri hale getirilmelidir. Çünkü bir birey sadece kendine

²²⁷Cemil Kutlutürk, a.g.e, s.62-66.

²²⁸Cemil Kutlutürk, a.g.e, s.62-66.

göre sorumlu değildir. Ayrıca içinde bulunduğu sosyal ortamın devamı için davranışlarından sorumludur.²²⁹

2.6.2.2.4.Dharmaşastralar

Dharmaşastralar, kutsal kitabı hukuki ve ahlaki kurallardan bahseder. Hindu toplumu belirli kas sınıflarına ayrılmış, her kastın kendine göre sorumlulukları ve görevleri bu kutsal kitapta detaylı bir şekilde belirtilmiştir. Kaynaklarda yaklaşık 18 Dharmaşastralar olduğu söylenir.

Görev sorumluluk kamu düzen ahlak din gibi anlamına gelen ‘‘Dharma’’ kelimesiyle bilgi üzerine metin el kitabı gibi anlamına gelen ‘‘Şastra’’ kelimesinin birleşiminden oluşur. Hinduizm’in sosyal ve kültürel hayatın temelini oluşturan kutsal kitabın ismi Dharmaşastralar’dır.²³⁰

Bu kutsal kitap Manu kanunnamesinde almaktadır. Manu sözleri ve insanlar için koymuş olduğu kurallardan bahseder. Hindular, sosyal ahlaki kültürel kurallarını Manu kanunnamesinde almaktadır ²³¹ Hint yaşamının bütün görünümüne yön veren bir ilkedir.²³²

²²⁹Cemil Kutlutürk, *a.g.e.*, s. 62-66.

²³⁰Cemil Kutlutürk, *a.g.e.*, s. 76-77.

²³¹Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 213.

²³²İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.’leri, *a.g.e.*, s. 643-644.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HİNDUİZM DE İBADET PANORAMASI

3.1. Hinduizm’de İbadetler, Ritüeller, Festivaller ve Uygulamalar

Hedefi manevi ilerlemeyle maddi ilerlemeyi sağlamak olan Hinduizm’deki ibadet (puja), ferdi bir tecrübe olduğu için daha çok bireysel bir faaliyettir. Bu yüzden toplu ya da cemaat olarak ibadet, onun söz konusu doğasına yabancıdır. Mabet ibadeti zorunlu olmadığı için dindar Hindu, ibadet maksadıyla nadiren mabede gider.²³³

Hinduizm’de ibadetlerin önemi büyüktür ve ibadet her yerde yapılabilir. Cemaatle ibadet etme zorunluluğu yoktur. İbadet kişinin kendisinin yapmakta olduğu davranışlardır. Onlara göre ibadetlerin belirli bir şekli de yoktur. Tanrı her yerde ve her çeşit ibadeti görebilir.²³⁴ Tapınaklar belirli bir Tanrıya adanır. Bu Tanrın’ın tasviri, belirli bir nitelikle birlikte bulunur.²³⁵

Hindu sabah şafakla birlikte kalkar. Evde veya Ganj Nehri kıyısında yapabileceği sabah ibadetlerine hazırlanır. İnanmış olduğu Tanrın’ın adını zikrederek yıkanır ve ilahiler söyler. Sabah ibadetlerini yaparken yüzünü doğuya dönerler. Vücudunun her tarafına su serper, nefsini kontrol ederek, Tanrı’nın ismini zikrederek onlara hediyeler tanzim ederler.

Dindar Bir Hindu evinde genellikle taptığı puta ayrılan bir oda veya bir köşe vardır. Bu köşelerde genellikle Tanrı Vişnu yahut Şivan’ın putu vardır. Putlar kutsal kitaplar okunarak yağlanır. Onun önünde oturularak düşünülür daha sonra putlara meyveler, yiyecekler ve çiçekler ikram edilir. Hindistan’da insan, ameller yani kurbanlarla, bilgi marifetle ve insanın Tanrıyı severek ve ona her zaman ibadet ederek kurtuluşa erebilir.²³⁶

Kurban Hinduizm’in en önemli ibadetlerinden bir tanesidir. Vedalar’ın emrettiği şekilde dindar Hindu, hayatına devam edebilmek için kurban ritüellerine mutlaka katılmak gerekir. Tanrılar Hinduizm inancına göre sadece kurbanda kudretini gösterebilir. İnsanlar Tanrıyla iyi münasebetler kurabilmesi için öncelikle kurban ritüellerine çok dikkat etmesi

²³³Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 31.

²³⁴Abdurrahman Küçük, Gunay Tümer *Dinler Tarihi*, s. 214-215.

²³⁵İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.’leri, *a.g.e* s. 655.

²³⁶Abdurrahman Küçük, Gunay Tümer, *Dinler Tarihi*, s. 215.

gerekir. Tanrıya sunulan yiyecek, içecek ve çiçek kurbandır. Bunun yanında yaz ve kış günlerinde kanlı kurbanlar da takdim edilir. Tanrın'ın öfkelerini dindirmek için kurbanların yanında özel hediyeler de Tanrılara sunulmaktadır.²³⁷

Temelinde yer alan ortak hedefe rağmen, Hindu ibadetleri hem yapıldıkları zaman, yapıldıkları Tanrı hem de yapılaş amacı, yapanın mensup olduğu kast ve ibadetin yapıldığı ülkenin farklı bölgeleri bakımından önemli farklılıklar gösterirler. Her Hindu'nun yerine getirmekle yükümlü olduğu; Tanrılara, görücülere (rşilere), atalara, küçük hayvanlara ve insanlığa takdime sunmaktan ibaret olan Hindu ibadeti; evde yapılanlar, mabette ve hususi vesilelerle yapılanlar olmak üzere ikiye ayrılabilir.²³⁸

Hinduların dini temayülüne göre üç yoldan kurtulacağına inanırlar. Bunlar sırayla şöyledir:

1. İyi ameller yaparak.
2. Bilgi ve Marifet
3. İnsan inanmış olduğu tanrıya kendisini teslim etmesi.²³⁹

Hindu gün doğmadan önce kalkar, Sabah ibadeti zamanı, gün doğumundan yirmi dakika önce ve yirmi dakika sonradır. Bu zaman sınırının aşılması, kefareti gerektirir. Sabah ibadeti nehir kenarında ya da puja odasında yapılır Tanrın'ın adını söylerken kısa bir duş alır, temiz elbiselerini giyer. Önünde durduğu Tanrı heykelini yıkayarak, ona elbiseler giydirerek, süsleyerek, çiçekler, tutsüler, yiyecekler sunarak ve dua ederek ibadetini yerine getirir. Hindunun önünde dua ettiği, seçtiği Tanrı heykeli Tanrın'ın bir temsilidir ve Tanrıya yapılan şeyin aynı şekilde ona da yapılması gerekir. Öğle ibadeti, öğleden önce, güneş doğduktan sonra herhangi bir zamanda yapılabilir. Mümkünse ibadetten önce Guru'nun ziyaret edilmesi ve Swami gibi uğurlu bir zata bakılması gerekir. İbadet evdeki puja odasında yapılır. İlah heykeli, uygun mantralar eşliğinde yağlanır ve sonra ilah üzerine derin tefekküre dalınır. Kendi Tanrısı adına olmak üzere, törenin bir parçası olarak çiçek, tutsü, pişmiş ya da pişmemiş yiyecekler gibi takdimler sunulur ve ibadet sona erer. Akşam ibadetinin zamanı gün batımından yirmi dört dakika önce ve yirmi dört dakika sonraki zamandır. Akşam ibadeti de, öğledekine benzer ancak daha kısadır. Suyu yudumlar, kendisini suyla temizler. Batıya ya da kuzey doğuya yüzü dönük olarak oturur

²³⁷Abdurrahman Küçük, Gunay Tümer, *Dinler Tarihi*, s. 219.

²³⁸Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 31.

²³⁹Galip Atasagun, a.g.e, 75.

ve etrafına su serper. Gayatri mantrasını okur ve Tanrı'yı dinlensin diye bırakır. Bunun arkasından kısa bir su takdimi, Vedalar'ın ilk üç cümlesinin tilaveti, güneşe su takdimi ve ayrılık mantrası okunur.²⁴⁰

3.1.1. Kutsal Yolculuk

Kutsal yerlere hac, Hinduizm'in her mezhebi tarafında icra edilen önemli ve kendisiyle dini olgunlaşmaya doğru ilerlemenin gerçekleştiği bir araçtır. Purânalar da ve Mahabharata'da betimlenen bu yerlere hac, zihnin teselli edilmesi, dindarlığın tekâmülü, manevi yükselme ve günahların kefareti hususunda bir vasıta olarak kabul edilir. Hindistan'da özellikle kutsal olan yedi yer bulunur. Bunlardan her biri ya Tanrılardan ya da Hindu kutsal metinlerindeki kahramanlardan biriyle bağlantılıdır. Örneğin, Mathura, Krişna'nın doğum yeridir.²⁴¹

Hindistan toprakları, iki bin yıldan beri hac mekânı olarak bilinir. İster orada doğmuş olsun, isterse dışarıdan gelip buraya yerleşmiş olsun Hindistan'da bulunan bütün dinler bu yeri benimserler. Hinduizm'de hacıya bir köylü gibi ya da kendi köyünde özgürce sofuluk hayatı yaşayan bir sanatkâr gözüyle bakılmaktadır. "Din adamları" olarak bilinen gezici vaizlerin vaazları, toplu olarak söylenilen ilahiler ve benzeri hususlar, Hindu hacıların, hac anında yerine getirdikleri manevi egzersizlerdir. Mesleğine ya da iş durumuna göre senede bir sefer ve daha fazla sıkıntılarından, aile kaygılarından ve kast kurallarından uzak bir hayatı teneffüs ederek ve ilahiler eşliğinde kalabalık bir sofı meclisi ile birkaç günlüğüne hac merkezi olarak kabul edilen yerlere doğru hac yolculuğuna çıkarlar. Bunların içinde milyonlarca kimseler yaşlandıkları ve kötürümleştikleri zaman karınları üzerinde sürüne sürüne gidiyor ve son nefeslerini Ganj nehrinin kıyılarında alarak birden bire Şiva'nın cennetine kavuşmak istemektedirler.²⁴²

Ganj nehri üzerindeki Benares'te iki mabet ve sayısız türbeler vardır ve bunların hepsi aynı ümidi besleyen Hindularla doludur. Fakat Benares, Hindistan'daki biricik kutsal şehir olmadığı gibi, Ganjda tek kutsal nehir değildir. Hindistan'ın her köşesi kendine göre kutsal mukaddes mabetler ve türbelerle doludur. Tarif edilemeyecek derecede çirkin putlar her yerde göze çarpar. Bunlar arasında fil kafalı tuhafıklar, üç gözlü ucubeler, birkaç

²⁴⁰Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 31.

²⁴¹Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 33.

²⁴²Ali Erbaş, "İslam Dışı Dinlerde Hac" *Sakarya ünv. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2002, s. 103.

kafalı canavarlar ve korku veren türlü türlü şeyler görülür.²⁴³

Hindular için kutsal yerleri ziyaret etmek büyük bir dinsel görevdir. Hac ziyaretleri yapılan yerlere Tirtha denir ve Kutsal hac yerlerine Yatra, hacılara da Yatri denir. Tirtharaca “hac yerlerinin kralı” anlamına gelen Prayaga’ya verilmiş olan bir olan bir lakaptır. Hindular, kurtuluşa giden yolda, yaşamları yapacakları ve bu tür ziyaretlerin ne denli önemli olduğunu bilirler. Kutsal kentlerin en önemlisi Benares’dir. Varanasi veya Kâşi diye de tanınır.²⁴⁴

Şehirden geçen Gangâ nehri üzerinde yüzden fazla Ghat vardır. Hindular buralardan yıkanmak üzere nehre girer ve dinsel ibadetlerini yerine getirirler. Bazı Ghatlar ölü yakılmak için yapılmıştır. Ünlü altın kaplı Vişvanath Tapınağı Benares’dedir. Ayrıca Dûrga Tapınağı, Tulsi Manas Tapınağı, Yeni Vişvanath Tapınağı gibi bu tapınaklar gibi büyük tapınaklar bu şehirdedir.

3.1.1.1.Hac

Hinduizm dininde önemli ibadetlerdendir. Özellikle Ganj nehri Hindular’da hac için en önemli kutsal yerlerden bir tanesidir. Hindular Ganj nehrini bir Tanrıça olarak görürler ona “Ganja Mai” yani anamız Ganj derler.

Ganj Nehri Hindu inancına göre Tanrı Şivan’ın saçından almaktadır. Bu yüzden Hindula temizlenmek için Tanrı’dan bir parça olan bu nehirde banyo yaparlar. Dindar biri aynı zamanda hac yapmadan önce özellikle Ganj Nehri’nden banyo yapar daha sonra uzun yolculuğa çıkmak için hazırlıklarını tamamlar. Hac, nisan ve haziran ayları arasında yapılır. Hacca gidecek, Hindu öncelikle oruç tutar birkaç hafta meditasyon yapar ve daha sonra da Hindular için kutsal sayılan mekanlara ziyaret ederler.²⁴⁵

Benares Suyu: Her evde bir miktar saklanır. Ölenin ağzına birkaç damla damlatılır. Ölen temizlenir.

Benares’te yapılan banyo bedeni ve ruhu temizler. Sabahleyin ağza alınan su ile boğaz ve ağız temizlenir. Abdest gibi...Sonra da çeşitli dualar okunur, Tanrıların adlar zikredilir. Ganj’da yıkanma tekrar edilir.

²⁴³Ali Erbaş, *İslam Dışı Dinlerde Hac*, s. 103.

²⁴⁴Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 81.

²⁴⁵Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 110-111.

Hinduizm’de hac, farz olmayan ancak gönüllü olarak ve birçok sevap kazanmak için yapılan ibadettir. Hac kutsal bölgeleri muazzam ve mukaddes putları veya nehirleri ziyaret etmektir. Hacı adayı kutsal nehirler de yıkanır, putlara secde eder, putlara hediyeler sunar, Tanrı’ya dua eder, tesbih çeker ve oruç tutarak hac ibadetini yapmaya çalışır.²⁴⁶

Hinduizm de hac anlamında ‘‘tirtha’’ kavramı kullanılır. Bu kelimenin nehir kenarında yıkanmak anlamı vardır. Hinduizm’in kutsal metinlerine göre hac merkezlerini ziyaret etmek ‘‘tirthadır’’. Bu kavram suyun bulunduğu yerler için kullanılmıştır. Çünkü su yaratılan varlıkların kaynağı olarak düşünülmüştür. Dindar Hindular, nehir kenarlarında karma inancının sebep olacağı kötü davranışlardan kurtulmak için yıkanır. Bu inanca göre kutsal mekânları ziyaret edip ve orada yıkanırsa kişi varlık denizini açma imkânı sağlamıştır.²⁴⁷

Hinduizm dinine inananlar için hac ibadeti çok önemli ve yerine getirilmesi gereken görevlerden bir tanesidir. Dindar bir Hindu Hac ibadetine başlamadan önce Ganj nehrine ve Benares’e gider. Bu iki kutsal yerde temizlendikten sonra Hac ibadetini yapmak için 7 kutsal şehri ziyarette bulunur.

- Rama için Avodya
- Krisna için Mathoura ve Dwarka
- Şiva için Hardwar, Benares Oujjaini ve Kanchipuram

Hinduizm’de bu kutsal şehirler her dindar Hindu için ziyaret edilmesi gerekir. Haccın son şehri Benarestir. Dindar bir Hindu Hac ibadetine başlamadan önce zorlu bir yolculuğa çıkacağını bilir. Hac ibadetine çıkmak kolay bir şey değildir. Hacı adayı öncelikle evini, ailesine, malına, mülküne sahip olduğu her şeyi terk etmek zorunda kalır. Daha sonra yol güvenliği olmayan bir yolculuğa çıkar.²⁴⁸

Hinduizm inancına göre hac için yolculuk mücadele edilmesi gereken tabiat şartları yanında bir de görünmeyen kötü ruhlar olduğuna inanılır. Bu ruhlara ‘‘Rakşasa’’denir. Bu kötü ruh insanın içine girerek Hac ibadetini yarıda bırakması için mücadele eder. Hac ibadeti esnasında da parikrama uygulaması çok önemlidir. *Parikrama*

²⁴⁶Ali İhsan Yitik, *Bîrûnî’nin Kaleminden Hinduizm*, s. 180.

²⁴⁷İsmail Taşpınar, *Doğu Dinlerinde Hac İbadeti Hinduizm ve Budizm*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2014, s. 41-42.

²⁴⁸İsmail Taşpınar, a.g.e, s. 33-35.

kutsal mekanları yahut kutsal makamları ziyaret etme esnasında bu kutsal yerlerin etrafında yürüyerek dolaşmaktır. Hinduizm de tavaf tek bir nesneye yapılacağı gibi birden çok nesneye de yapılabilir. Hindistan’da sınırları boyunca kutsal yerleri yürüyerek ziyaret edilmesi parikrama tavafinin en meşhur olanıdır. Böyle tavaf yapan bir kişi Hindistan’da ki bütün kutsal yerleri ziyaret etmiş olur.²⁴⁹

Parikrama tavafinin yapılış sırası şöyledir. Hacılar güneşin doğumu ve batışını izlediği yolu takip ederek bir kutsal mekân etrafında saat yönünde ve kutsal nesneler etrafında yürüyerek parikrama tavafini yapar. Dindar bir Hindu *parikrama* tavafini yapma esnasında dikkatini tamamen tavaf edeceğini nesnelere toplar ve böylelikle manevi alemde yüksek bir mertebeye ulaşır. İnanca göre *parikrama* tavafı sayesinde günahlarının hepsinin bağışlanılacağına inanırlar.²⁵⁰

Netice itibariyle Hindistan’ın her köşesine yayılmış olan mabedler ve mabudların bulunduğu yerler kutsal mekanlar olarak kabul edilir ve hac maksadıyla ziyaret edilir.²⁵¹

3.1.1.1.1.Dört Kutsal Hac Merkezi

Hindu hac merkezleri genel itibariyle dört başlık altında toplayabiliriz. Bunlar şöyledir;

- Kedarnat
- Puri
- Rameşvara
- Dvaraka’dır.

Hindu dinine mensup olan kişiler bu dört kutsal yere Tanrın’ın evleri anlamına gelen ‘‘Dham’’ ismini vermektedirler. Bu dört hac merkezleri önemli Tanrılarla ilişkilendirilir.

3.1.1.1.1.1.Badrinat ve Kedarnat

Badrinat ve Kadernat şehirleri Hinduizm dini için çok önemli kutsal yerlerdir. Bu şehirler Hindistan’ın kuzeyinde yer alır ve Uttar Pradeş vilayetine bağlıdır. Hindu inancına göre Badrinat şehir Tanrı Vişnu’nun ikamet ettiği yerdir. Badhinat şehrinde Tanrı Vişnu

²⁴⁹İsmail Taşpınar, a.g.e, s. 33-35.

²⁵⁰İsmail Taşpınar, a.g.e, s. 38.

²⁵¹Ali Erbaş, *İslam Dışı Dinlerde Hac*, s. 103.

için yapılmış bir tapınak vardır. Hinduizm için Badrinat şehrini ziyaret etmek Hindulara göre manevi açıdan çok büyük bir sevap kazanmak demektir. Badrinat mabeti dokuzuncu yüzyılda Sri Şankaraçarya tarafından Vişnu için kurulmuş bir ibadet yeridir. Bu mabet üç bölümden oluşur. Garbha Griha bölümüne sadece din adamları girebilir. Bu iki kutsal yere Hac mevsim olarak mayıs ile ekim arasında Hac yapılır. Diğer zamanlarda mabet kapalı tutulur. Çünkü ağır kış şartları bu mabetin kapalı tutulmasında önemli rol oynamıştır.²⁵²

3.1.1.1.2.Puri

Hinduizm dini için önemli kutsal mekânlardan bir tanesidir. Bu şehir Hindistan'ın doğusunda yer alan Orissa vilayetine bağlıdır. Tanrı Krishnan'ın sureti olan Jagannata kâinatın efendisine dayandırılmaktadır.

Bu mekânında birçok Tanrın'ın bulunmasından dolayı kutsal bir yerdir. Jagannatin kız kardeşi Subhadra ve erkek kardeşi Balabhadra bu mekânda yer almaktadır. Puride Vişnu'nun avatari olan Jagannetin mabedi vardır. Bu mabetin yüksekliği 66 metre olup 1174 yılında Chodaganga tarafından inşaa edilmiştir.

Mabedin giriş kısımdan Vishu'nun at arabası olan insan kuş Garudan'ın resmi vardır. Puri'de bulunan Jagannat mabedinde dört bölüm vardır. Birinci bölüm de hacılar sunak kısmına girip kutsal yiyecekleri, bilezikleri, kutsal resimleri ve paraları takdim ederler. İkinci bölümde mabedin dansözleri ve müzisyenleri gösteri yaparlar. Üçüncü bölümde kabul odasına geçilir ve burada Tanrın'ın heykelleri ziyaret edilir. Dördüncü bölümde ise en kutsal oda kabul edilir. Jagannat ile kardeşlerinin resimleri vardır ve buraya ancak din adamları girebilir. Jagannat mabetinde bulunan heykeller her gün yıkanır, üzerlerine süslü elbiseler giydirilir ve mücevherler takılır.²⁵³

3.1.1.1.3.Ramesva

Hinduizm dini için diğer kutsal mekân Ramesvaradır. Bu kutsal mekân Hindistan'ın güneyinde Madurai şehrinin 152 metre güneyinde yer almaktadır. Tanrı Ramay'a nispet edilmektedir. Aynı zamanda Vişnu'nun evi olarak da bilinir ve Tanrı Şiva'ya adanmış bir de mabet bulunmaktadır. Bu kutsal mekânı diğer mekânlarda farklı yönü ise hem Vişnu hem de Şiva mezhebine bağlı olanlar buraya hac için ziyaret etmektedirler. Ramesva kutsal mekânında bulunan en önemli mabed Ramanathaswamidir. Bu mabet 12. Yüzyılda Kral

²⁵²İsmail Taşpınar *a.g.e*, s. 61-62.

²⁵³İsmail Taşpınar, *a.g.e*, s. 63-65.

Cola tarafından inşa edilmiştir. Ramanathaswami mabetinin etrafı büyük bir duvar ile çevrilidir. Hindu hacıları giriş yaptıkları yerde 22 su havuzundan ilk önce banyo yaparlar daha sonra Hacılar ziyaretlerini tamamlarlar ve bu mekâna ziyaret yıl boyunca devam etmektedir.²⁵⁴

3.1.1.1.4.Dvaraka

Gucarat bölgesinde bulunur. Burası bir zamanlar Krishna'nın başkenti olan yerleşim yeridir. O'na adanmış pek çok tapınak bulunmaktadır.²⁵⁵

Bu mekân Hindistan'ın batısında Gujavat bölgesinde yer almaktadır. Tanrı Krishna için önemli bir mekândır ve burada Krishna için yapılmış bir mabet vardır. Hint mitolojisine göre Krishna mathuradan kaçıp kurtulduğu zaman dvarakayı yerleşmiştir ve ömrünün geri kalanını burada geçirmiştir. Bir başka mitolojiye göre Vişnu ilk kez balığa enkarne olduğu zaman düşmanlarıyla ilk burada savaşmış ve savaşı kazanmıştır. Bu kutsal mekânı ziyaret etmek önemlidir. Hatta karma düşüncesinden kurtulmak yollarından bir tanesi de Dvarakayı ziyaret etmekten geçmektedir.²⁵⁶

3.1.1.2. Yedi kutsal Şehir Saptapuri

Hindistan'da Hac merkezi dışında 7 adet kutsal mekân daha vardır. Bu kutsal mekanlar *saptapuri* olarak da isimlendirilir. Bu mekânların bir tanesini ziyaret etmek hepsini ziyaret etmek gibidir. Çünkü her biri aynı anlamı ifade etmektedir. Bu şehirler sırasıyla şöyledir;

- Benares
- Gaya
- Ajodhya
- Mathura
- Kançi
- Avanti
- Dvarakadır.²⁵⁷

²⁵⁴İsmail Taşpınar, a.g.e, s. 66.

²⁵⁵Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 82

²⁵⁶İsmail Taşpınar, a.g.e, s. 67-68.

²⁵⁷İsmail Taşpınar, a.g.e, s. 69.

Benares ve Varanasi:

Benares şehrinin eski adı Varanasi'dır. Kutsal kentler içinde en önemli yer Beranes'tir. Diğer adları Varanasi veya Kâşi'dir. Bu yer için "Tanrı Şiva' nın şehridir" denilir. Beranes'de bulunan yarım milyondan fazla heykelin büyük çoğunluğu Şiva'ya ve onun ailesine adanmıştır. Gangâ nehri üzerinde yüzden fazla Ghat vardır. Hindular buralardan yıkanmak için nehre girerler ve dinsel ibadetlerini yerine getirirler. Bazı Ghatlar ölü yakılmak içindir. Vişvanath Tapınağı ünlü altın kaplı Benares'dedir. Ayrıca Dûrga Tapınağı, Tulsi Manas Tapınağı, Yeni Vişvanath Tapınağı gibi bu tapınaklar gibi büyük tapınaklar bu şehirdedir.²⁵⁸

Varanasi Ganj nehrinin bir kısmını teşkil eder. Hinduizm dinine mensup olan dindar Hindular 9 ay boyunca Varanasi şehrinde kalıp her gün orada ibadet ederek yıkanırsa karma inancından kurtulacağına inanırlar. Ayrıca bu şehirde ölen bir kişinin mutlaka kurtulacağına inanırlar bu sebeple yaşlı insanlar Benaras şehrine gelip orada Varanasi Nehri'nden yıkanmaktadırlar. Tanrı Şivan'ın evi kabul edilen bu şehrin tarihi çok eskiye dayanmaktadır. Şehirde Tanrı Şiva için 2000'den fazla mabet inşa edilmiştir. Varanasi'de Tanrı Şiva için inşa edilen mabetlerden en meşhuru Vişvanata'dır.²⁵⁹

Hinduizm dini için, tıpkı Müslümanlara Kâbe şehri nasıl önemliyse onlar içinde Benaras şehri çok önemlidir. Hindu sık sık bu şehri ziyaret eder orada yaşamayı arzular. Hatta orada ölmek için günahkâr insanlar bile Benaras şehrine giderek dualarını eder ve bağışlandığını hissederler.²⁶⁰

Gaya: Gaya da Tanrı Vişnuya inananlar için önemli kutsal mekanlardan bir tanesidir. Burada Tanrı Vişnu için bir mabet vardır. Yas tutan bir Hindu bu makamları ve mabetleri yürüyerek dolaşırlar bu dolaşma esnasında yürüyüş bir tavaf şeklinde olur bu tavaf ölen kişilerin ruhlarıyla irtibat kurmak için yapılır. Gaya şehrinde en önemli mabet Vişnupad mabedidir. Bu mabet şehrin Güney batısında yer alır 18 yüzyılın sonlarında Kraliçe ahalya Bai tarafından inşa edilmiştir. Hindistan'da bulunan Hindu geleneğine göre

²⁵⁸Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 82.

²⁵⁹İsmail Taşpınar, a.g.e, s. 70-71.

²⁶⁰Ali İhsan Yitik, *Bîrûnî'nin Kaleminden Hinduizm*, s. 182.

Tanrı Vişnu Gaya şehrini ölü günahlardan için adamıştır. Bu yüzden ölen bir Hindu Gaya şehrine getirilerek parçaları fırında yakılır.²⁶¹

Ajodhya: Hinduizm dini için bir başka kutsal şehir Ajodhya'dır. Bu şehir konum olarak Uttarprades eyaletinde yer alır. Tanrı Vişnu için kutsal sayılan şehirlerinden bir tanesidir. Şehrin ismi Hinduizm destanlarından Ramayan'a destanı'nda adı çokça zikredilmiştir. Hindu dinine mensup olan hacılar tarafından ziyaret edilen 3 adet önemli mabet vardır.

A) Hanumangarhi mabedi. Hinduizm Tanrılarından olan maymun Hanumana adanmıştır. Bundan dolayı bu mabette birçok maymun yaşamaktadır.

B) Kanak Bhawan Mabedi. Bu mabet Rama ve Şita Tanrıları için yapılmıştır. Altından olan Rama ve Şita için birçok heykeller yapılmıştır.

C) Swarg Dwar Mabedi. Hinduizm örf ve adetlerine göre bu mabette Rama'nın bedeni yakılmıştır.²⁶²

Mathura: Hinduizm dini açısından bir diğer kutsal şehir Mathura'dır. Konum olarak bu şehir Yamuna Nehri'nin sağ tarafında yer alan Uttar Pradeş vilayetine bağlıdır. Hinduizm önemli Tanrılardan birisi olan Krişna'nın doğduğu şehir olarak kabul edilir. Madhura şehri tam anlamıyla Tanrı Krishnan'ın ve onun ailesinin şehri olduğu söylenir. Mathura şehrinde Tanrı Krishna ya adanmış dört binden fazla mabet ve makam vardır. Birçok Hindu bu şehre ulaştıkları zaman Yamuna Nehri'ndeki kutsal sulardan banyo yapar.²⁶³

Kançi: Hinduizm dini açısından bir diğer kutsal şehir Kançi'dir. Konum olarak bu şehir Madras şehrinin 70 kilometre güneyinde yer alır. Bu şehir Tanrı Şiva için önemlidir. Şiva için yaklaşık 108 adet mabet yer almaktadır. Birçok Hindu din adamı bu şehirde yetişmektedir. Her ne kadar Tanrı Şiva için kurulmuş olan bir şehir olsa da Tanrı Vişnu içinde yapılmış mabetler vardır.²⁶⁴

²⁶¹İsmail Taşpınar, a.g.e, s. 72-74.

²⁶²İsmail Taşpınar, a.g.e, s 75.

²⁶³İsmail Taşpınar, a.g.e, s. 77-78.

²⁶⁴İsmail Taşpınar, a.g.e, s. 78-79.

Avanti: Hinduizm dini açısından önemli olan bir başka şehir Avanti'dir. Konum olarak Madhya Pradesh eyaletinde yer alır. Hinduizm önemli Tanrılarında Şiva için önemli merkezlerden bir tanesidir. Efsaneye göre Şiva'nın karısı Sati bedeni elli parçaya bölünmüş ve Avantiye gömülmüştür. Tanrı Şiva için inşaa edilen mahakaleşvar önemli mabetlerden birisidir.²⁶⁵

3.1.2. İbadetlerin Dilimlenişi

3.1.2.1. Ömürlük İbadetler/ Geçiş Ritüelleri

Hindular günlük tapınmalarını evlerinde kendi kendilerine yaparlar. Bazı karışık törenlerde eğitimli Brahmanların yardımına gereksinim duyarlar. Bu tür törenlerin en önemlileri *Samskara* adı verilen uygulamalardır. Bu uygulamaların sayıları 16'dan 40'a kadar değişir. Yaşamın çeşitli dönemlerinde çeşitli törenler yapılır. Bunlardan bazılarına aşağıda kısaca değinilmiştir.

3.1.2.1.1. Doğum Ritüelleri

Namakaran: Anne ve çocuk geleneksel olarak kutsal su ile yıkanır ve törene hazırlanır. Evler tören için hazırlanarak akrabalar ve arkadaşlar çocuğun doğumunu kutlamak için "namakaran" ritüellerine davet edilirler. Bir din adamı (Brahman) ritüeli yönetir. O Vedik dualar ile tanrılara yakarırken, bebeğin babası da pirinç dolu bir tepsinin üzerine koyacağı adı yazar ve sonra bebeğin kulağına fısıldar.²⁶⁶

Bu törenin amacı doğumdan kaynaklanan kirlerden kurtulmak, anne ve çocuğu kurtarmaktır. Ad verme törenidir. Çocuk doğduktan sonraki on ikinci günde uygulanır. Bu törenle birlikte anne ile ilgili birçok sınırlama ortadan kalkar, ayrıca ev manevi kir ve kötü ruhlardan korunur. Bu törenin hem dinsel hem de sosyal bir yapısı bulunur²⁶⁷.

Niskramana: Çocuk evden dışarı çıkacağı ilk zaman yapılan törendir. Tören günü kare biçimindeki açık alan, inek pisliğiyle işaretlenir, üzerine svastika sembolü konur. Çocuğun annesi bunu üzerine pirinç taneleri döker. Babası da çocuğu dışarı çıkartarak güneşe bhaktırır. O esnada arkadan Vedik dualar okunur. Deniz kabuğundan yapılan düdük örtülür, tören biter.

²⁶⁵İsmail Taşpınar, a.g.e, s. 79-80.

²⁶⁶<https://hindistanadair.blogspot.com/2018/03/hindistanda-torenler.html> (2018.11.09).

²⁶⁷Ali İhsan Yitik, 2005, s. 31.

Annaprasana: Bu tören bebek süttten kesildikten sonra, yani doğundan altı ay kadar sonra, ilk kez besleneceği zaman yapılır. Vedik dualarla beraber çocuğa mama hazırlanır. Bu karışımlar çocuğun ihtiyacına göre farklı farklı yapılır. Tanrıça Vaç'a Urca'ya ve diğer Tanrılara dualar okunup, adaklar adanır.

Mundan: Bebeğin ilk saç kesiminin yapıldığı törendir. Başındaki bütün saçlar kesilip ve çocuk tamamen saçsız kalır. Yapılan bu şey çocuğa uzun yaşam kazandırmaya çalışılır.

Traşlanan kafa Ganj nehrinden alınan kutsal suyuyla yıkanır. Sonrasında zerdeçal ve sandal ağacı karışımı bir macun hazırlanarak kafaya sürülür. Bu karışımın kafaya sürülmesinin sebebi ise küçük yaraları ve kesikleri hızla iyileştirdiği düşünülür. Kesilen saç ailenin inanmış olduğu tanrıya ya da Ganj gibi kutsal bir nehre sunulur. Bazı kültürlerde başın üzerinde bir tutam saç bırakılır. Bunun beyni koruduğuna inanılır.²⁶⁸

Karnavidhna: Birinci yıl ile dördüncü yıl arasında yapılan kulak delme törenidir. Özellikle kız çocuklarının takı, mücevher takmaları için yapılır. Bebeğin sağlığı içinde çok iyidir olduğuna inanılır.²⁶⁹

3.1.2.1.2. *Erinlik/ Ergenlik Ritüelleri*

Upayana: İlk üç kasta mensup olanlar için büyük önem taşıyan bu ritüelle erkek çocukların dine girişi sağlanır. Dine giriş yapan adaya İslamdaki Fatıha suresine benzer Gayatri duası okunur.²⁷⁰

Bu törende, çocuklar için özellikle de Brahman'ın ailesinden bir çocuk için önemli görülen bir törendir. Bu törende, manevi üstadından dini eğitim almaya hazır oluşunun bir işareti olarak üç parçadan oluşan kutsal bir atkı verilir. Bu sol omuzdan çapraz olarak sağ kalçadan sarkacak şekilde bağlanır. Bu üç parçanın zihnini, konuşmasını ve bedenini kontrol etmeyi, Brahma, Vişnu ve Şiva'yı vs. temsil ettiği kabul edilir. Aynı zaman da bu birincisi olan anneden doğmadan sonraki ikinci doğuş olarak kabul edilir.²⁷¹

²⁶⁸<https://hindistanadair.blogspot.com/2018/03/hindistanda-torenler.html> (2018.11.09).

²⁶⁹Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 69.

²⁷⁰Ali İhsan Yitik, *Hint Dinleri*, s. 32

²⁷¹Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 32.

3.1.2.1.3. Evlilik Ritüelleri

Vivaha: Hindular'ın evlilik törenidir. Genç bir Hindu, evlilik çağına gelene kadar öğrencidir. Evlendikten sonra tüm evle ilgili tören, kurban ve ayini bilmesi gereken bir yetişkin olmuştur. Artık belli sorumluluğa erişmiş anlamına gelir.

Hint geleneğine ve Hintlilerin bütün kitaplarına göre, dinsel yükümlülükleri yerine getirme görevi erkeğe yüklenmiştir. Hindular'ın evliliklerinde genellikle gelin ve damadı aileler birlikte getirirler. Modern evlilik törenleri birkaç saat sürerken, geleneksel evlilik törenleri 4-5 gün sürer.

Evlenme töreni bölgeden bölgeye, kasttan kasta değişiklikler gösterir. Yine de çok temel olan uygulamalar bulunur. Bunlar şöyledir; gelinin anne ve babası damadı ve onun beraberindekileri karşılarlar. Anne ve babası kızlarını verirler. Üç istekte bulunulur ve sembolik evlilik bandı bağlanır. Evlilik kolyesi geline takılır ve ateşe sunaklar atılır. Daha sonra yedi kutsal adım atılır. Din adamları evlenen çiftte su damlaları serperler. Her iki tarafın anne ve babası ve davetliler törende bulunurlar ve Vedik dualar okunur.²⁷²

Sınıflar arası evlenmelere şiddetle karşı konulduğu halde, bu tip evlenmeler sık sık görülmüştür. Anulcma evliliklerinde (ki burada damat, kızıdan üstün sınıftandır) bu gün kabul edilmiş gibidir. Bu evliliklerden eski dinsel belgelerde de söz edilir; hatta Pratiloma evlilikten (ki burada kadın üst sınıftandır) bile söz edildiği görülür.²⁷³

3.1.2.1.4. Kutsal Adanma Ritüelleri

Mokşa ve *Nirvana* bu iki terim kelime olarak, “mutlak sükûnet, aydınlana, kayıtsız şartsız özgürlük ve en yüksek mutluluk” manalarına gelir. Terim anlamları ise, “kişinin doğum ölüm üzüntüsünden, dolayısıyla bunun neden olduğu her türlü acı ve kederden kurtulup mutlak aydınlanmaya kavuşması değildir.”²⁷⁴

Hint düşüncesinde arınmaya yönelik uygulamalar neticesinde ulaşılabilecek hedefi ifade etmek için *mokşa*, *nirvana*, *mukti*, *apavarga* ve *kaivalya* gibi kavramlar kullanılır.²⁷⁵

²⁷²Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 69-70.

²⁷³İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, *a.g.e.*, s. 654.

²⁷⁴Ali İhsan Yitik, *Hint Dinleri*, s. 9.

²⁷⁵Werner, Karel. *Yoga And Indian Philosophy*, Motilal Banarsidass, Delhi, 1998. S. 71.

Hinduizm ve Sihizm için böyle bir kurtuluş, tabiatıyla fenomenler dünyasının temelindeki tek ve yüce Hakikatin, yani Tanrı'nın varlığının idrak edilmesiyle olur. Her ne kadar her bir dini sistemin reçetesi ayrıntıda farklı ise de, genelde hepsi züht hayatı ve yoga egzersizlerini böyle bir gayenin tahakkuku için zorunlu görür.²⁷⁶

Yoga egzersizleri, her türlü şiddet ve öldürme eyleminden, yalancılık, hırsızlık, dünyevi hazların peşinde koşma ve mal sevgisinden uzak olunur. Bu gibi davranışların yanı sıra sadece Tanrı'yı düşünme, bireyin ailesi ve dış dünya ile ilişkileri tamamen kesmesi, kutsal metinleri okuması, önerilen mantraları ve diğer uygulamaları yerine getirmesi gibi düzenli uygulamaları içerir. Bu yolun, dindarını nihai kurtuluşa ulaştıracağı kabul edilir.²⁷⁷

Yoga okulunda, mistik görünüşüne rağmen sağlık ve insan yapısı üzerinde oldukça başarılı çalışmalar yapılmıştır. Günümüzde bile Yoga nefes çalışmaları geçerlidir.²⁷⁸

3.1.2.1.5. Ölüm Ritüelleri

Antyeshi: Ölü yakılması törenidir. Hindular, çocukların dışındaki cesetlerin gömülmesi değil de, yakılması gerektiğini düşünürler. Çünkü arındırıcı bir özelliği olan ateşin tükettiği bedeni daha yüksek bir şekle dönüştüğüne inanırlar. Bu olayı Bhagavatgita insanın eski elbiselerini çıkarıp, yeni elbise giymesi şeklinde ifade eder.²⁷⁹

Bu törendeki amaç, ölünün öteki dünyaya güzel bir şekilde uğurlanmasıdır. Bir Hindu ayin ve törenlerle yaşar ve törenle ölüme gider. Ateş, Hindular tarafından tüm sunakları Tanrılara taşıyan bir elçi gibi düşünülür. Bu son aşamada da bizzat insanı taşıyacaktır. Bu düşüncelerle beraber cesedin yakılma işlemi başlatılır.

Özel olarak hazırlanmış tahtadan yapılan sedyeye konulmak üzere ceset, yakılacağı yere getirilir. Yas tutan kişilerin genellikle kafası traş edilir ve önden yürürler. Diğer akrabaları eş-dost, “Raman'ın Adı Gerçektir” diye bağırarak, onu takip ederler. Cesedin yakılacağı yerde ölünün bedeni yıkanır. Ceset, özel olarak hazırlanmış yere yatırılıp, üstüne kuru ağaç dalları konur. Vedik dualar eşliğinde yas tutanın başı odun yığınına ateşe verir. Cesette odunlarla birlikte yanar ve kül olur. Küller kutsal nehirlerle atılır. Cesedin

²⁷⁶Ali İhsan Yitik, *Hint Dinleri*, s. 9.

²⁷⁷Ali İhsan Yitik, *Hint Dinleri*, s. 9.

²⁷⁸İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, *a.g.e.*, s. 659.

²⁷⁹Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 33.

yakılışını izleyen kişiler 11. Gün haşlanmış pirinçten yapılmış olan on tane pinta hazırlar. Bununla beraber ölünün bir sonraki yaşamında iyi bir bedene girmesi sağlanacağına inanırlar. Ölünün yakınları her yıl onun anısına anma töreni yaparlar. En ünlü, bilinen ölü yakma merasimi Ganj nehri kıyısında yapılan yerdedir.²⁸⁰

3.1.3. Sezonluk İbadetler

İlkbaharda, Sonbaharda ve yeni yılda Hindular'ın yerine getirdikleri “özel şenlikleri; ateş ayini, büyük kurban töreni, kutsal günlerde oruç tutma, hacca gitme, karşılıksız hizmet etme gibi ibadetleri vardır.”²⁸¹

3.1.4. Yıllık İbadetler / Bayramı

Hint takvimi bayram yönünden oldukça zengindir. Bazıları birtakım kahramanlarının, başarıları ve doğum günü dolayısıyla kutlanır. Bazıları ise, yaygın dinsel inançların yoğun etkisi nedeniyle kutlanır. Bazı yarı efsanevi ya da tarihsel olaylar, halkın zihninde belli etkiler yaratmıştır. Bu bayramlarda özellikle Tanrılara ve Tanrıçalara tapınırlar yakarırlar. Onlara hediyeler sunarak onlara bağlılıklarını ispatlamaya çalışırlar. Böyle günlerde çoğunlukla oruç tutulur, yıkanılır ve dua edilerek yakarma, tapınma gerçekleştirilir. Dindar kimse, çile çekerek, gece gündüz ibadet yaparak zamanını geçirir. Tanrılara ve kutsal kişilere hediyeler verilir. Bir Hindu için bayram, ruhunu temizlemek için güzel bir fırsattır. Özünü denetlemek için bir tür imtihan olduğunu düşünür. Oruç bu yolda en çok başvurulandır.²⁸²

Maha Kumbh Mela: On iki yılda bir, ocak ayında kutlanan büyük bir bayramdır. Özellikle Allahabad, Haridvar, Nasik ve Uccain' gibi yerlerde kutlanır. Efsaneye göre, Tanrılar ve Şeytanlar birlikte okyanusu çalkaladıklarında Dhanvantari, elinde ölümsüzlük suyu olan bir kupayla ortaya çıktı. Şeytanlar bunu isteyince, Tanrı Vişnu bunu onlardan kaçırdı. Yalnız bu kavga esnasında abıhayattan yere dört damla yere düştü. Damlaların yere düştüğü bugünkü yerler Allahabad, Haridvar, Nasik ve Uccaindi. Allahabad, içlerinde en çok kalabalık olan insanların çok geldiği bir yerdir. Buradaki bayramda binlerce yogi'yi sadhu'yu ve Himalayalardan gelmiş ermişi bir arada görmek mümkündür. Bazı Hindulara göre bu bayram, dünyada bir araya gelinerek kutlanan en büyük bayramdır.²⁸³

²⁸⁰Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 70.

²⁸¹Abdurrahman Küçük; Günay Tümer Mehmet Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, , s. 191.

²⁸²Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.60.

²⁸³Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.61.

Vasanta Pançani: Bu bayram ocak şubat aylarında kutlanır. Bahar bayramıdır. Aslında kuzey Hindistan'a aittir. Güzel söz söyleme ve bilge olan Sarasvati'ye adanmıştır. Ayrıca aşk Tanrısı Kame dava'ya da dualar okurlar. Bu bayramın rengi sarıdır. Açık alanlarda oyunlar oynanır, uçurtmalar uçurulur.²⁸⁴

Şiva, Nari: Şiva'nın gecesi anlamına gelir. Tanti Şiva'nın Himalayaların kızı olan Parvati ile evlenmesini kutlayan bir bayramdır. Tüm Hindistan'da bu bayram şubat mart aylarında kutlanır. Bu bayram zamanlarında inananlar çeşitli sözler tutarlar. Bütün geceyi Şiva için kutsal şarkılar ve dualar okuyarak geçirirlerdi. Ganj'ın sularında Linga yıkanır. Sonra üzerine süt, bal, tere yağ ve yoğurt dökülerek çiçekler serpilir. İnanan Hinduistler, oruç tutarlar ve orucun sonunda hurma, meyve, kuruyemiş, tatlı patates ve dövülmüş pirinç yerler. Bu bayramda Çidambaram, Kalahasti, Khacuraho, Varanasi ve Keşmir'deki, Şiva tapınaklarında özel kutlamalar yapılır.²⁸⁵

Holi: Bu bayram, şubat- mart aylarında kutlanır. Ortaya çıkışıyla ilgili pek çok efsane vardır. Bunlardan en çok bilineni, kötü kral, Hiranyakapişu'nun oğlu, Prahlada, efsanesidir. Kral tüm zalimliğine rağmen oğlu Vişnu'yu inancından döndürememiştir. Zalimler arasında ifrit halası olan Holika'nın yanmama özelliği olmasıdır. Sırf Prahlada ölsün diye onu kucağına alıp ateşe girer. Yalnız Vişnu'nun kutsal gücü Prahlada'yı ateşten korur. Beklenildiği gibi olmaz Holika yanıp kül olur. Bu, bir renk bayramıdır. Artık kışın bittiğini baharın geldiğini müjdelir. Aynı zamanda iyi'nin kötü üzerindeki üstünlüğünü sembolize eder. Neşeli, coşkulu insanlardan oluşan kalabalıklar cadde ve sokaklarda birbirine boyalı sular fişkırtırlar. Akşam olduğunda da büyük bir şenlik ateşi yakılır. Bu Holika'nın yani kötü ruhun yok oluşunu simgelemek için yakılır. Holi bayramının, Krishna ile Radha'nın aşkıyla ilgili olduğu da düşünülür.²⁸⁶

Vaişakhi: Bu bayram nisan ve mayıs aylarında kutlanır. Vaişakka denilen ayın ilk günü, ülkenin bazı yerlerinde Hindu yılının başlangıcı kabul edilir. Nehir ve göllerde dinsel banyolar yaparlar. Hinduistler, Ganj Nehrinin bugünde yeryüzünde döküldüğüne inanılır.²⁸⁷

Naga Pançami: Bu bayram temmuz ve ağustos aylarında kutlanır. Naga, yılan

²⁸⁴Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.61.

²⁸⁵Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.61.

²⁸⁶Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.62.

²⁸⁷Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.62.

demektir. Pançami de yarım ay gecesinde beşinci günü anlamına gelir. Sonsuzluk yılını olan Ananta için kutlanır. Vişnu, evrenin yok oluşuyla ve yeniden yaratılışı arasında bu yılanın üstünde yatar. Hinduistler, bezden dev yılan heykelleri yapılır ve bunlara tapınılır. Taştan yılan heykelleri de yapılır ve onlar sütle yıkanır. Bu törende canlı kobra yılanlarına da pasta ve süt verilir.²⁸⁸

Raskha Bandhan: Bu bayram temmuz ve ağustos aylarına denk gelen zamanlarda kutlanır. Bu bayram “ koruma bağı” olarak Türkçe’ye çevrilir. Tanrılarla Şeytanlar kavga ettiğinde Tanrı İndra’nın karısı ipekten bir muskayı kocasının bileğine bağlamıştı. Bu muskanın yardımıyla Tanrı gökse şehrini düşmanların elinden kurtarmıştı. Bu bayramda kız çocukları erkek çocuklarının bileklerine, kötülüklerden korunsunlar diye muska bağlarlar. Bu bayram Brahmanlar’ın kutsal ipliklerini değiştirmeleri için kendilerine verilen fırsattır.²⁸⁹

Ganeşa Çaturthi: Bu bayram ağustos ve eylül aylarında kutlanır. Hindistan’da özellikle de Maharashtra bölgesinde kutlanır. Sekiz metreye kadar varan büyüklükteki topraktan heykeli olan Tanrı Ganeşa’nın heykeli eve getirilir. İki ile on gün arasında tapınırlar. Kalabalık halde, Tanrı ellerde taşınarak yürünür. Sonra da heykel denize veya göle bırakılır. Tanrı’ya Hindistan cevizi ve tatlı kek topları verilir. Bu esnada insanlar aya bakmaktan kaçınırlar. Bunun Ganeşaya karşı saygısız bir davranış olduğu düşünülür.²⁹⁰

Canmashtam: Bu bayram, ağustos – eylül aylarında tüm Hindistan’da kutlanır. Tanrı Krishna’nın doğumuna adanmış bir bayramdır. Bu günlerde, Tapınaklar süslenir, çanlar çalar, deniz kabuğu borular öttürülür ve Tanrı için Sanskrit dualar okunur. İnananlar yirmi dört saat oruç tutarlar. Gece yarısı yani Krishna’nın doğduğu anda oruçlarını açarlar. Tanrıya ait bir heykel sütle yıkanır ve Tanrı’nın adı 108 kez şarkıyla okunur. Mathura ve Vrindavan başta olmak üzere, birçok yere, onun yaşamıyla ilgili resimler asılır. Özel tatlılar hazırlanır.²⁹¹

Dussehra: Bu bayram eylül- ekim aylarında Hindistan’da kutlanır. Diğer adı, Durgabuça’dır. Bu bayram İyinin kötünün galip gelişini müjdelir. Ülkenin değişik yerlerinde, değişik biçimlerde kutlanır; ama amaç aynıdır. Tanrıçanın dişil enerjisinin

²⁸⁸Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.63.

²⁸⁹Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.63.

²⁹⁰Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.63.

²⁹¹Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.63.

büyükliğini göstermektedir ve Tanrıça'nın analık yönü vurgulanır. On gün süren bu bayramın her dokuz gecesi, Tanrıça Dürğa'nın farklı görüşlerine adanmıştır. Bu bayramda Dürğa'nın manda biçiminde düşünülen kötü ruh Mahişura'ya karşı kazandığı zafer anlatılır. Hindistan'ın bazı yerlerinde bunu vurgulamak için bir manda kurban edilir. Çittorgarh'taki Tana Devi tapınağı bu bayramın kutlandığı popüler bir yerdir. Kuzey Hindistan'daki bu bayram onuncu gününde Rama'nın Ravana'yı yenmesini sembolize eden bir kutlamaya dönüşür. Vica Daşami denilen bu günde Ram Lila, yani Rama'nın öyküsü ve zaferi oyunlarla temsil edilir.²⁹²

Divali: Bu bayram ekim- kasım aylarında denk gelen ve tüm Hindistan'da kutlanan bir törendir. "Işık" bayramıdır ve Tanrıça Laksami ile ilgilidir. Bu bayramda bütün evler küçük lambalarla aydınlatılır. Çünkü karanlık olan eve Tanrıça girmeyeceğini düşünürler. Dolayısıyla berekette giremez. Her şehir köy, kasaba kandillerle, ışıklarla, elektriklerle aydınlatılır. Ordaki evler süslenir, temizlenir, renkli renkli boyarlar. Çocuklar maytap yakıp fişek atarlar ve eğlenirler. Bu bayram, Hindu iş adamları için yeni iş yılının başlangıcıdır.²⁹³

Ramanavami: Bu bayram, mart- nisan aylarında kutlanır. Raman'ın doğum gününde kutlanır. Bu bayramda tapınaklar güzelce süslerler ve çiçekler ve lambalar asılır. Din adamları Ramayan'a'dan bölümler okurlar, Onun kişiliğini överler. Çünkü Rama'nın insan kalbini temizleyen bir özelliği olduğunu düşünürler. Hindistan'ın her yerinde beraber ortak kutlanan bayramların yanında bir de bölgesel olarak kutlanan bayramlar vardır.²⁹⁴

Yıllık dinsel bayramlar çok canlı geçer. Bayramların kimi belli Tanrı ve Tanrıçalar içindir. Sözelimi, Lakşmi (Zenginlik ve_güzellik Tanrıçası) , Sarasvati (Bilgi Tanrıçası) , Devi (Dünya-Ana) , Karttik (Cesaret Tanrısı) , Gancsa (Bilgelik ve başarı Tanrısı) , Manasa (Yılan Tanrıça) için düzenlenen bayramlarda bu Tanrılara tapılır. Kimi bayramlar ise mitosları, söz gelimi Krişna'nın Tanrısal cisimleşmesini, Rama'nın şeytanların kralı Rakşasas'ı yenmesini kutlamak için düzenlenir.²⁹⁵

Bölgesel Bayramlar.

Eylül ve ekim aylarında, Van Yatra bayramı kutlanır. Bu da Vrindavan ve Krishna parmağıyla Govardhana dağını kaldırıp çobanları fırtınadan koruduğuna inanırlar. Bu

²⁹²Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.64.

²⁹³Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.64.

²⁹⁴Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.65.

²⁹⁵İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, a.g.e, s. 654

bayramda ormanda Krishna'nın yaşadığı yerler gezilerek, Govardhana dağına da tapınılır. Krishna'nın yaşamını çeşitli gruplar canlandırırlar. Orissa'nın Puri kentinde “Cagannath Araba Bayramı” kutlanır. Erkek ve kız kardeşleriyle beraber Tanrı Cagannath, 2 metre çaplı ve 10-15 metre yükseklikte tekerlekleri olan dev arabalar konulur. Yedi gün boyunca binlerce inanan, tapınak görünüşlü arabayı ite çeke uzaktaki bir tapınağa götürürler. Böylece Krishna'nın Gokula'dan Mathura'ya göçünü canlandırmış olurlar. Gangaur bayramında Racasthan'da bahara ve bereket Tanrıçası Gauri'ye tapınılır. Kızlar koca bulmak için Tanrıçaya yakarırlar. Bu bayram özellikle Caipur ve Udaipur'da kutlanır.²⁹⁶

Tic bayramı, haziran ve temmuzda kutlanır. Devi'ye adanmıştır. Kalabalık insan grupları fiilleri, develeri ve atları süslerler. İnsanların kendileri de renkli, süslü gösterişli kıyafetler giyerler. Bu bayram aynı zamanda yaklaşan muson yağmurlarını da kutlamak için yapılır. Pushkar bayramı ise, ekim kasım ayında Pushkar kenarında kutlanır. Dünyanın her yerinden insanlar bu bayramda buraya gelirler. Mitolojiye göre, Tanrı Brahma Pushkar gölünü yapmıştır. Hindistan'da bulunan önemli Brahma tapınaklarından biri de buradadır. Andha Prades'te ve Tamil Nadu'da çeşitli bayramlar kutlarlar.

Ocak ayında ise, üç gün boyunca Pongal kutlanır. Bhongi ilk gün, Sürya ikinci gün, büyük baş hayvanlara tapınılan Matu'da üçüncü gün kutlanır.

Pongal, süt ve şekerle pişirilmiş pirinçtir. Çiçeklerle süslenmiş inekler ve öküzler bu bayramda bunlarla beslenirler. Sinirli olan öküzün boynuzuna para torbası bağlanır. Köylüler bu para torbasını almak için yarışır. Bu bölgede nisan ve mart aylarında Brahmotsava, şubat ve mart aylarında Teppam, nisan- ve mayıs aylarında Madurai Nehir Bayramı ve ateşte yürüme bayramları da kutlanır.

Karnatak'ta Ugadi, mart ve nisanda, Dussehra, Eylül ve Ekim'de kutlanır. Kerala'da ise, Vishu, mart- nisanda ve hasat bayramı olan Onam, ağustos-eylülde kutlanır.²⁹⁷

3.1.5. Haftalık/ Günlük İbadetler

Hinduistlerin, sabah ibadeti zamanı, gün doğumundan 20 dakika önce ve yirmi dakika sonradır. Bu zaman sınırının aşılması durumunda kefareti gerektirir. Sabah ibadeti nehir kenarında veya puja odasında yapılır. Dindar Hindu gün doğmadan önce kalkar ve Tanrı'nın adını söylerken kısa bir duş alır ve temiz giysilerini giyer. Önünde durduğu Tanrı heykelini yıkar ve güzel elbiseler giydirir. Heykeli, süsleyerek, yiyecekler, tutsüler

²⁹⁶Korhan Kaya, *Hinduizm*, s.65.

²⁹⁷Korhan Kaya, *Hinduizm*, s. 65-67.

sunarak ve dua ederek ibadetlerini yerine getirir. Önünde durduğu heykel Tanrın'ın bir temsilidir.²⁹⁸

Dinsel eylemin merkez noktası tapınma (puja) idi. Törende Tanrı seçkin bir konuk olarak kabul edilirdi. Tanrı'yı yıkamak, giydirmek, süslemek, koku sürmek, doyurmak, çevresine çiçekler koymak ve ona müzik ve şarkılarla birlikte meşalelerle tapınmak, törenin bazı gerekli özellikleriydi.²⁹⁹

Öğle ibadeti ise, öğleden önce, güneş doğduktan sonra herhangi bir zaman diliminde yapılır. Mümkün olduğunca ibadete başlamadan evvel Gurun'un ziyaret edilmesi gerekir ve Swami gibi uğurlu bir zata bırakılması gerekir. İbadet evdeki puja odasında yapılır. Heykeli, uygun mantralar eşliğinde yağlanır. Sonra ilah heykel üzerine derin tefekküre dalınır. Kendisi Tanrısı adına olmak üzere, törenin bir parçası olarak çiçek, tutsü, pişmiş ya da pişmemiş yiyecekler sunulur ve ibadet böylece sona erer.

Akşam ibadetinde, gün batımında yirmi dört dakika önce ve yirmi dört dakika sonrasına kadar devam eder. Akşam ibadeti öğlen ibadeti gibidir ancak ondan daha kısadır. Suyu yudumlar ve kendisini suyla yudumlar. Batıya ya da Kuzey doğuya yüzü dönük olarak oturur ve etrafına su serpeler. Gayatri matrasını okur. Sonra Tanrı'yı dinlensin diye bırakır. Bunun arkasından kısa bir su takdimi, Vedalar'ın ilk üç cümlesinin tilaveti, güneşe su takdimi ve ayrılık matrası okunur.³⁰⁰

3.1.6. Oruç ve Çeşitleri

Hinduizm kutsal metinlerinde oruç lafzını ifade eden *Upvaas* kelimesi kullanılır. "Upa" yakınlık "Vaas" durmak anlamına gelir. Yani oruç tutan kişinin yaratıcıya yakın olması anlamına gelir.³⁰¹

Hindu dini inançlara göre oruç, gönül rızasıyla, manevî bakımdan gelişmeye katkı sağlayacağı düşünülen ve yılın belirli günlerde yapılan bir ibadettir. Oruç, Hindulara göre belli süre zarfında yemeden uzak durmaktır. Zamanı ve eda edilişleri bakımından çeşitli oruçlar vardır.

Hint dinlerinden Hinduizm'de nefsi terbiye için yılın belirli aylarında ve günlerinde oruç tutulur. İbadet amacıyla duaların okunduğu günlerde oruç tutulması gerekir.

²⁹⁸Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 31.

²⁹⁹İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, *a.g.e*, s. 655.

³⁰⁰Fuat Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, s. 31.

³⁰¹Editörler; Berat Açıl, Fahrettin Altun Serhat Aslaner, Mustafa Demiray Halis Kaya, *Hinduizm, Budizm ve İslam'da Oruç: Mukayeseli Bir Çalışma*, İstanbul 2015, s. 64.

Hinduizm'de oruç genellikle belirli bazı besinleri yememe, yani bir çeşit perhiz şeklindedir.³⁰²

Oruç tutacak dindar Hindu yapacağı ilk iş olarak, oruç tutacağı günü ve zamanını belirler. Hindular, orucu mutlaka varlık veya nesne için tutarlar. Orucu, Tanrı ve melek benzeri varlıkların ismini sürekli tekrar ederek kalbinde/zihninde tutar. Böylelikle orucu tutarken kendini daha çok sağlam bir şekilde tutacağı varlık yahut nesneye adar. Hindulara göre oruç manevi kazanımlar adına fiziksel ihtiyaçlardan uzak durmaktır. Bu manevi kazanımlar orucun açılacağı akşam yemeği ile son bulur. Oruç sayesinde insan dünyevi arzulardan uzak durarak, manevi açıdan kendisini yükseltir. Hinduizm'de temeli itibariyle dört çeşit oruç olduğu zikredilir:³⁰³

- Hafta içi veya gezegensel etkinlikleri orucu.
- Festival oruçları.
- Kameri gün oruçları.
- Büyüyen ve küçülen ay oruçla.

Şiva için pazartesi veya Soma vara orucu	Candra, aya adanmıştır. Oruç akşama kadar tutulur.
Ganapati için salı veya Mangalavara orucu	Mars'a adanmıştır. Mutluluk elde etmek, saygı kazanmak ve erkek evlat talebi için tutulur. Sadece buğday ve bir çeşit şeker kamışından üretilen şeker ile pişirilen yemek tüm gün boyunca yalnızca bir kez yenilmelidir.
Krişna için çarşamba veya Budavara orucu	Merkür'e adanmıştır. Barış, huzur, eğitim ve işte başarı için tutulur. Tanrı Şanker'e ibadetedilir. Yeşil renk giyilen kıyafetler, yenilensebzeler vd. için belirgin renktir.

³⁰²http://tr.yenisehir.wikia.cOm/wiki/Hinduizmde_oruc Erişim Tarihi: (13.11.2017)

³⁰³Editörler; Berat Açıl, Fahrettin Altun vd.'leri, a.g.e s. 64.

Dattaguru için Perşembe veya Brhaspativara orucu	Eğitim Tanrısı Jüpiter'e adanmıştır. Tanrı Vişnu'ya ibadet edilir. Bengal nohudu (chanadal) içermesi gereken yemek bir kereliğine yenir. Tuz alınmaz. Sarı renk, giyilen kıyafetleri için belirgin renktir. Sarı çiçekler sunulur.
Lakşmi için cuma veya Sukravara orucu	Venüs'e adanmıştır. Refah, evlilik ve uyumlu bir aile hayatı için tutulur. Akşama kadardır ve yemek, sütlaç, süt gibi beyaz renkli gıdalar içermelidir.
Hanuman için cumartesi veya Şanivara orucu	Şani veya Satürn tarafından yönetilir. Tanrı Şani'ye ibadet edilir. Akşama kadar tutulur ve tuzsuz yemek yenilir. Tanrı Hanuman'ın taraftarları Şani tarafından hiçbir zaman etkilenmediklerinden dolayı cumartesi günleri Tanrı Hanuman'a da ibadet edilir.
Surya-Güneş için pazar veya Ravivara orucu	Tüm arzuların yerine getirilmesi, özellikle de zaferin elde edilmesi adına tutulur. Yağlı ve tuzlu yemekler yasaktır.

Festival oruçları

Oruç belirli festivallerde de bir yükümlülüktür. Bazı örnekler şunlardır;

Navaratri	Şakti'ye adanmış dokuz günlük festival.
Şivaratri	Şiva'ya adanmıştır.
Şasti	Tanrı Muruga veya Kartikeya'ya adanmıştır. Bir Hindu kamerî ayında, birisi Amavasya sonrasında, diğeri de Purnima sonrasında olmak üzere iki Şasti bulunmaktadır. Oruç, güneşin doğuşu ile başlar ve sonraki günün sabahı Güneş Tanrısı, Tanrı Surya'ya dua edildikten sonra açılır.

Kamerî gün oruçları

Senelik oruç günleri kamerî oruç günlerine tekabül etmektedir.

Magh, Ocak-Şubat'ın 14.	Bazı Hindular 24 saat boyunca yemezler, içmezler ve
-------------------------	---

Günü	uyumazlar.
Cheit, Mart-Nisan'ın 9. Günü	Bezelye yemeği, kek, muz ve Hindistan cevizi bugün yenilen yegâne yemektir.
Aşada, Temmuz-Ağustos'un 9. Günü	Bekâr kızlar iyi kocaya sahip olmak adına bu orucu tutarlar. Bu oruç Parvati'nin Şiva'yı kocası olarak kazanmak için tuttuğu oruçlar olduğundan Jaya-parvati Vrat olarak adlandırılır.

Büyüyen ve küçülen Ay orucu³⁰⁴

Sankaşta Chaturthi	Her iki haftanın da 4. günü tutulan oruç. Tanrı Ganeşa'ya adanmıştır.
Asthomi	Her iki haftanın 8. günü AsthOmi'dir. Oruç, Bhadrapada (ağustos-eylül) ayında JanmasthOmi veya Krişnaaştami olarak bilinen Krişnapakş AsthOmi, Krişna'nın doğum günü ve Aşwini Şuklapakş (kasım-aralık)'taki Navaratra Asthomi gibi özel günlerde tutulur. Devi Durga ve Kali'ye adanmıştır.
Naumi	Chaitra (mart-nisan)'ın 9. günü Tanrı Rama'nın doğum günü Naumi'dir. Ram-naumi dokuz gün süren çok özel bir oruçtur.
Ekadasi	Her iki haftanın 11. gününe işaret eden Ekadasi oruç için önemlidir. Hint astrolojisi yazıtları Ekadasi günü orucuntam olarak tutulmasını önemle tavsiye etmektedir. Günahları yok edeceğine ve zihni arındıracağına inanılır.

³⁰⁴Editörler; Berat Açıl, Fahrettin Altun, vd.'leri, *a.g.e.*, s. 65- 67

Poornima ve Amavasya	Poornima, dolunay ve Amavasya, aysız da oruç için muteberdir. Bu oruçlar özellikle bekâr gençler için önerilmektedir.
Maha Şivaratri	Şiva'nın zihnen Parvati ile evlenmesini gösteren mart ayındaki Amavasya enerji demektir.
Vaikuntha Caturdasi	Vişnu'ya adanan, büyüyen ve küçülen Ay'ın 14. Günü tutulan oruç
Vata Savitri	Evli kadınların, kocalarının ömürlerinin uzun olması için dua niyetine Jyestha (haziran-temmuz) ayında VataSavitri Purnima zamanı tuttıkları oruçtur. Savitri'nin ölüm Tanrısı Yama'nın elinden kocasını kurtarıp hayata geri getirdiği söylenir.

305

3.1.7. Yoga

Yoga kelimesi etimolojik olarak “boyunduruk vurmak, dizginlemek, sıkıca tutmak, frenlemek, birleştirmek, zabtetmek, sınırlamak, kontrol altında tutmak, kapamak, esir etmek, bağlamak, yasaklamak, katılmak, hazırlanmak, zihni sabitlemek, konsantreolmak ve derin meditasyona dalmak” gibi anlamlara sahip olan Sanskritçe ‘yuj’ kökünden türemiştir. Bu kelimenin, Latince iugum, jungere veya jugum, Yunanca/Grekçe zugos, İngilizce yoke, Almanca joch, İspanyolca yugo, Fransızca joug, Rusça igo, İsveççe ok, Anglo-Saxon dilindeki geoc, juc, ve ioc, kelimeleri ile yakından irtibatlı olduğu ifade edilir.³⁰⁶

İstılahta anlamı ise, “Yoga, bireysel ruh olan Atman'ın ve yüce ruh kabul edilen Brahman ile birliğinin yogi tarafından idrak edilme sürecidir.”³⁰⁷

Yoga, lütfüyle ParaŞiva'nın bilincine ulaşan bir satguru denilen manevi üstat, mürşit rehberliğinde düzenli bir şekilde tefekkür, bağlılıklardan sıyrılma ve züht uygulamasıdır. Bu bağlamda yoga, “Tanrı ile birliğe götüren derinleşmiş ibadettir”.

³⁰⁵ Editörler; Berat Açıl, Fahrettin Altun, vd.'leri, *a.g.e.*, s. 65- 67

³⁰⁶ Mircea Eliade, *Yoga Ölümsüzlük ve Özgürlük*, Kabalcı Yayınları, Çev (Ali Berktaş), İstanbul, s. 28

³⁰⁷ Nasuh Günay, *Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri*, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007/2, sayı:19, s. 54.

Hinduizm’de de yoga, “mistik birliğe ulaşmak amacıyla sistemleştirilen meditasyon” aracı olarak kabul görür. Yoga Tanrısalla bir olma durumunu veya amacını gerçekleştirmede yardımcı olan bilincin durumunu belirtir.³⁰⁸

Diğer yönden yoga, öz disipline hitap eden çeşitli gelenekleri vardır. Günümüzde Batı’da yaygın olarak kullanılan, uygulanan; denge, koordinasyon, esneklik ve meditasyonu geliştirmeyi amaçlayan fiziksel egzersiz formlarını da kapsar. Bu bağlamda yoga meditasyona hazırlayan başlangıç bir niteliğindedir.³⁰⁹

Hint dinlerinde ölümsüzlüğe, nihâî kurtuluş ve aydınlanmaya ulaşmanın yolu ise yoga tekniklerinden geçer. Hint düşüncesinde hakikat bizâtihi değil, insanı kurtuluşa ulaştırabildiği takdirde değerlidir. Dolayısıyla esas maksat, yalnızca hakikate ulaşmak değil, hakikat sayesinde kurtuluşa ulaşmaktır. Hintliler, ritüelleri uygularken, dünyevî zevkleri terkederken, mala-mülke meyletmezken hatta hayatını asketizme adarken sadece aydınlanma ve kurtuluşa ulaşmayı amaçlarlar.³¹⁰

Yoga’nın mucizevi güçlerini gösteren birçok hikaye anlatılır. Yoga uygulamaların insanı nihai ve mutlak özgürlüğe ulaştırması Hindular için kabul edilen bir durumdur.³¹¹

İşte bu aslî amaca erişmek için geliştirilen ve zamanla sistematik hale gelen uygulamaların hepsini, şemsiye bir kavram olan yoga ile ifade etmek mümkündür. Hinduizm’de Jnana (bilgi) ve yoga (beden ve akıl eğitimi) büyük değer taşıdığından gençler için disiplinli bir eğitim, dinsel görevlerin başında gelir.³¹²

3.1.7.1. Tarihsel Arka Plan

Yoga’nın ortaya ve çıktığı ülke Hindistan’dır. Onun Hindistan tarihinin derinliklerine kadar giden bir mazisi vardır. Geçmiş dönemlere ait olan sikkelerde meditasyon oturuşunda yogilere rastlanılmıştır. Kazılarda elde edilen sikkelerde yogilerin prensi ve hayvanların Tanrısı olan Şiva’nın prototipi ön plana çıkmaktadır.³¹³

İndus bölgesinde yapılan kazılarda ortaya çıkan yoga pozisyonundaki Tanrı heykeli yoganın eski zamandan beri olduğuna kanıttır. Yapılan açıklamalara göre, bu heykel, MÖ 2500 yıllarında İndus vadisinde oturan Aryalar öncesinde halkın yoga terimleri yaptıkları

³⁰⁸Nasuh Günay, a.g.m, s. 55.

³⁰⁹Ekrem Sarıkçıoğlu, “Hint Dinleri”, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2002, s. 23.

³¹⁰Mircea Eliade, *Yoga Ölümsüzlük ve Özgürlük*, s. 28

³¹¹S.n. Dasgupta, *Hindu Mysticism*, Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, Delhi 1992, s. 64

³¹²İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.’leri, *a.g.e*, s. 651

³¹³Nasuh Günay, a.g.m, s. 56.

görülmektedir. Vedalarda da Tanrıların ve hikmet sahibi kişilerin ruhsal yoğunlaşma sayesinde çeşitli gizemli hareketleri yapabilme gücünü kazandıkları bildirilmektedir. Daha sonraki dönemlere ait literatürde Yoga ile ilgili fikirler daha ha geliştiği görülmektedir.³¹⁴

Yoga'nın yer aldığı ilk yazılı belgeler ise, MÖ 1500 ve 1200 yılları arasında toplanan ve kutsal kabul edilen Hindu kültür ve felsefesinin temeli olan Rig-Veda'da yer alır. Bununla beraber SRaman adıyla tanınan gezici müzevilerin zihinsel ve ruhsal bazı psikolojik fenomenlerin yoganın meydana gelişinde kaynaklık ettiği şeklinde de kabul görür. Muhtemelen Budizm'in ortaya çıkmasından evvel MÖ 6. Yüzyıl civarlarında Hindistan'da sistemsiz bir şekilde yoga yapılıyordu. Budizm ve Cayinizm'in ortaya çıkmasından evvel yogayı aydınlanma sürecinde meditasyon aracı olarak görmesi bir sisteme kavuşturması Hinduizm'i bu doğrultuda etkilemiştir.³¹⁵

Hint dinlerinde yoga ve meditasyon tekniklerinin, bir takım arınma uygulamalarıyla başladığı ve aydınlanmayla sona erdiği ifade edilmektedir.

Yoga ile insan tüm enerjisini bir hedefe yöneltir. Böylelikle yoga sayesinde bir kişi vücudun ve ruhun fiziki egzersizler yoluyla bir disipline girmesidir. Yoga genellikle nefes tutma veya düşünceyi belirli bir noktaya odaklama yolu ile gerçekleşir.³¹⁶

Yoga, ustayı, doğuş ve yeniden doğuşun sonsuz döngüsünün bağlarından kurtarmayı amaçlayan eski bir Hindu uygulama ve inanç sistemidir. Yoga sözcüğü, "boyunduruğa" köklü yuj'dan türetilir, çünkü muhtemelen erken uygulama, duyuları kısıtlamak veya "boyunduruk altına almak" üzerine yoğunlaşmıştır. Daha sonra bu ad da Tanrı veya ilahi "bağlama" ya da "bağlama" için bir metafor olarak görülüyordu.³¹⁷

Yoga uygulamasında zihinsel ve bedensel esaretten kurtulmak ebedi kurtuluşa ulaşmak gerekir. Yoga aklın soluğun ve duyguların bir bütünlük oluşturarak yaşamdan geri durmaktır. Bu açıdan yoga zihnin faaliyetlerini kontrol altına alarak kişiliği Tanrı ile birleştirme çabasıdır. Yoga uygulaması yaparken kişi soluğunu tutmalı hareketlerini kontrol altına almalı ve azalttığı nefesi burun deliklerinden nefes almalı yani Yoga esnasında kişi tüm benliğini kontrol altına alması gerekir. Yoga esnasında yoga yapılan

³¹⁴Ekrem Sarıkçıoğlu, *a.g.e*, s.173.

³¹⁵Ali İhsan Yitik, *Yoga*, İslam Ansiklopedisi, cilt:43, s. 558-559.

³¹⁶Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 106

³¹⁷Nasuh Günay, *a.g.m*, s.54.

yerler tertemiz olmalı çakıl, kum, ateş, göze gelen pis nesnelerden arındırılmış ve su benzeri seslerden yalıtılmış bir ortam olması gerekir. Yoga uygulamasının amacına ulaştığını dair birtakım belirtileri vardır. Bunlar yoga esnasında önce duman, ateş, güneş, rüzgâr, ateş böceği ve ay gibi nesneler görülür toprak, su, ateş, hava ve boşluktan hareketli yoganın beş katlı niteliği ortaya çıkar. Bu hali yakalayabilen yogi, yoganın ateşiyle hastalığın, yaşlılığın ve ölümün olmadığı bir beden kazanarak doğum ve ölüm çarkından kurtulur.³¹⁸

Yoga'nın tam anlamıyla gerçekleşmesi için üç şartı yerine getirmek gerekir;

1-Sağlam bir zihinsel yapıya sahip olmak ve maddi tabiattaki unsurları bilerek bu unsurlar arasında ayırım yapmaktır. Zihinsel yetenekleri yerine getirirken bir usta tarafından öğrenilmelidir. Bunun içinde Darshana'de (Yoga yapılan yer) yapılması gerekir.

2-Yoga yapacak bir kişinin manevi yönden bir ustaya ihtiyacı vardır. Bu kişi ise Guru'dur. (Yoga ustası)

3-Yoga yaparken bir kişi öncelikle ana hedefi kurtulmak olmalıdır. Bu kurtulmak ahlaki ve kişisel disiplindir. Yoga yaparken kişi ruhi egzersizler yaparak ahlaki kurtuluşa erebilir.³¹⁹

3.1.7.2.Karma Yoga

Yoga çeşitlerinden birincisi karma yogadır. Karma, Sanskritçe 'de 'eylem, davranış 'demektir. Karma yasasına göre her hareketin bir sebebi ve sonucu vardır. Hint düşüncesi açısından karma, önemli bir determinizm prensibidir. Carvaka hariç bütün Hint felsefe sistemleri karma yasasının dinî ve sosyal yaşamı etkilediğinde hemfikirdir. Bu konuya kadar açısından bakıldığında, ister istemez insanın ne kadar özgür olduğu ve önceden belirlenmiş ilkelere ne ölçüde uyduğu sorusu akla gelir.³²⁰

Karma yoga yapan birisi iyiliğe ulaşmak ister. Yüce iyiliğe ulaşmak için dünya hayatındaki her şeyden uzaklaşmak gerekir. Kişi yapılan hareketin sonucunu düşünmeye bırakmalıdır. Çıkar bekleyen bir kişi bağımlılık getirir, bağımlılık getiren bir olayda tam

³¹⁸Nasuh Günay, a.g.m, s. 74-75.

³¹⁹Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 106.

³²⁰Nasuh Günay, a.g.m, s.73

anlamıyla zihnin ve bedenın yogaya odaklanmasını engeller. Ayrıca bağımlılık, sahip olma arzusu öfke, gaflet, kin, nefret, kendini kaybetmek gibi olumsuz davranışları neden olabilir. Bu yoga çeşidinde bir kişi yaptığı hiçbir işten çıkar beklememesi gerekir. Kişi yıpratıcı iş değil, sürekli bu işten sağlayacağı çıkar üzerinden düşünmesidir. Karma yoga yapan bir kişi zamanı maddi açıdan iyi değerlendirmesi gerekir.

3.1.7.3.Bhakti Yoga

Bu yoga çeşidinde en önemli amaç sevmek, kalbini kutsal olanı açmaktır. Bhakti kutsal olanı yani Tanrıya hizmet etmek demektir. Dindar bir Hindu Bhakti yogasıyla sevgi ve Tanrı'ya tam teslim oluşuyla Tanrı'yı bulmaya çalışmasıdır. Bhakti bağlılık ve Tanrı'ya ibadet anlamına gelir. Özellikle bu yoga uygulamasıyla Vişnu ve Şiva'ya kişisel bağlılık göstermektedir. Bhakti yogasını yapan dindar Hindu Tanrıya sevgisini gösterir.³²¹

Hinduizm'in üç yolundan, Jnana (bilgi) yolu, katı bir yoldur, Karma (iş, eylem) yolu ise belli bir sınıfın dışına yayılamamıştır. Buna karşılık Bhakti yolu salt sevgi ve bağlılığa dayandığı için, çok tutulmuş, sevilmiştir. Bu yol başlıca iki Tanrı çevresinde döner: Vişnu ve Şiva. Şiva Aryan kökenli değildir. Bhakti yolu, dinsel törenlere ve kast sistemine sırt çevirdiği için uzun süre Brahmin'lerce (rahipler sınıfı) tutulmamış, sonraları ortodokslaşmaya başlayınca, Brahminler de buna büyük ölçüde katılmışlardır.³²²

Bu yoga çeşidinde kişi dünyanın çekiciliği uzak durması gerekir. Çünkü kişi dünyanın çekiciliği üzerine çıkmadığı sürece tam anlamıyla Tanrı aşkına kavuşamaz. Ancak dünyasal aşk da boşuna değildir. Çünkü dünyasal aşk ruhun aşkıdır. Ruh, uzun ve birçok aşamadan geçtikten sonra en sonunda Tanrı aşkına ulaşabilir. Dünyasal aşk ile kazandığı deneyimlerin bu aşkın kalıcı olmadığını kalıcı olan aşkın Tanrı aşkı olduğunu anlar. Bu yoga disiplini, tüm ruhsal disiplinlerin en kolay olanıdır. Çünkü bu düşüncede normal dürtülerin bastırılması istenmemektedir. Sadece bu dürtülerin Tanrıya yönlendirilmesi gerektiğini söylemektedir. Tanrı aşkına gitmek isteyen bir kişi bazı davranışlara dikkat etmesi gerekir.³²³

1-Yediklerine dikkat etmesi gerekir. Yiyecekler katıksız olduğu sürece zihinde katıksız olur. Alınan yiyecekler insanın bedenini oluşturur. Beden ise düşüncüyü üretir.

³²¹Nasuh Günay, a.g.e, s. 74.

³²²İsmet Zeki Eyüboğlu, Tanju Gökçöl, vd.'leri, a.g.e, 651.

³²³Nasuh Günay, a.g.e, s. 74-75.

Ağır yemek yiyen bir kişi zihinsel sıkıntılar neden olur ve zihin kontrolü yapamaz, böylelikle bu yoga çeşidinin önerdiği nihai hedefe ulaşamaz.

2-Maddi nesnelere karışık aşırı bağımlılık göstermemesi gerekir.

3-Tanrı aşkına ulaşmak isteyen bir kişi bıkmadan usanmadan ibadet etmesi gerekir. Kişi ruhsal hayatın getirmiş olduğu olumsuz davranışlardan etkilenmemesi için sürekli ibadet etmelidir.

4-Kişinin, insanlara iyilik yapması gerekir. Yapmış olduğu iyilik insanı bencil olmamayı öğretir. Bencil bir insanda hiçbir zaman ilahi aşk gelişmez.

5-Kişi, her açıdan temiz ve namuslu olmalıdır. Bu doğrultuda doğruluk, dürüstlük, merhametli, hayırseverlik gibi olumlu davranışlar insana yüklenir. Tanrı gerçektir ve doğru olan insanları sever.

6-Tanrı aşkına ulaşmak isteyen bir kişi karamsarlıktan ve ümitsizlikten kaçması gerekir. Çünkü Tanrı her şeye gücü yetendir ve hiçbir zaman karamsarlığa, ümitsizliğe kapılmadan her zaman Tanrıdan yardım beklemek gerekir.

7-Kişi, mutlu bir haber aldığı zaman aşırı derecede sevinç göstermemesi gerekir. Aşırıya kaçan bir kişi zihni yorabilir. Zihni yorulan bir kişide Tanrı aşkına ulaşamaz.³²⁴

3.1.7.4.Janana Bilgi Yoga

Jnanana yoga düşünme tefekküre dalmak kendinden geçme gibi suretle uygulanır. Bilgi ve bilgelik yogasıdır. Jnana yogi bir düşünür ve bir dervişdir. Bu yogaya göre “ben” kavramı asla ölmez o doğmamış ve doğrulmamıştır. İlkel beden öldüğü zaman ölmez, ben kavramının üstün niteliği ile Brahmanla birleşmesiyle bu yorganın hedefine ulaşır.³²⁵

³²⁴Cenap Yakar, *İnançlar ve Tutumlar Üzerine*, Gazi Üniversitesi Yayınları No: 118, Ankara 1988, s. 152-153.

³²⁵Nasuh Günay, a.g.e, s. 74-75.

3.1.7.5.Hatha Yoga

Bu yoga çeşidi bedenın eğitilmesidir. Yoga yaparken iki ana hedef vardır: Bunlardan birincisi teneffüs, ikincisi ise bedenın çeşitli duruş ve şekilleridir. Her duruşun bir adı vardır. Bu yoga da yaklaşık 48 duruş şart koşulmaktadır.³²⁶

3.1.7.6.Raja Yoga

Kelime itibariyle’’muhteşem yol’’ anlamına gelmektedir. Bu yoga çeşidinde devamlı çalışma ve her şeyden vazgeçme kuralı vardır.³²⁷ Bu yoganın kaynağı Tanrı Şivadır. Yoga yaparken, her şeyden vazgeçerek Tanrı Şiva’ya tam anlamıyla ibadet yapmak amaçlanır.³²⁸

Karma ve Baktin’in aksine bu yoga türü herkesin uygulayabileceği bir yoga olmayıp bunu ancak yüksek kabiliyet ve anlayış sahibi kimselerin icra edilebileceği belirtilir. Raja yoga acı ve ıstırabın sebebi olan cehaletin ortadan kaldırılması süreciyle başlar.³²⁹

3.1.7.7.Mantra Yoga

Dini hece ya da şiir olarak kabul edilen ve dili Sanskritçe olan Mantra; kelimelerin oluşturduğu titreşimler yardımıyla kişinin daha üst bir bilince ulaşmasını amaçlayan kelimeler grubu olarak bilinir. İlk olarak Hindistan kültüründe ortaya çıkan, ardından Budistler, Sikhler ve Jainler tarafından da kullanılan bu kelimeler; kişinin aklını maddi istek ve arzulardan barındırarak, onun ruhunu serbest kılmayı hedefliyor. Nağmelerle tekrar edilen mantraların kökeni M.Ö 1000-500 yılları arasına dayanırken, Hinduizm’de bu mantralar; meditasyon sürecinde yardımcı olarak kullanılıyor.³³⁰

Özellikle Hinduizm’in farklı okullarında farklı amaçlara yönelik olarak şekillenen mantraların Tanrı ile ilişkili olanları, ibadet amacıyla benimseniyor ve yaygınlaşıyor. Üst boyutlara açılan kapıların yol göstericisi olan mantralar; kolektif bilinç tarafından kendilerine yüklenen anlamlara bağlı olarak her geçen yıl daha da güçlü etki ve anlama sahip oluyor. Kalbi sevinçle, inançla ve umutla dolduran bu şiir ve dini heceler; Hinduizm ve Budizm dini törenlerinde bolluk ve bereketin kapılarını aralamak, düşmanları yenmek

³²⁶Cenap Yakar, a.g.e, s. 167.

³²⁷Cenap Yakar, a.g.e, s. 160.

³²⁸Nasuh Günay, a.g.m, s. 74-75.

³²⁹<http://www.mistikalem.com/yenicag/yoga-nedir-yoga-cesitleri-nelerdir-haberi-4520> (2018.11.09).

³³⁰<http://yogaveyasam.cOm/yoga/mantra-nedir/> (2017.11.13).

ve tehlikeleri savuşturmak için de tekrar ediliyor. Yani mantraların hedefe ulaşmaya yardımcı olması için bu şiir ya da dini heceler düzenli bir şekilde tekrar edilmesi gerekiyor.³³¹

3.1.7.8.Kundalini Yoga

Uyuyan yılan anlamına da gelir. Omuriliğin en alt kısmında, sakrumda uyur konumunda bulunan enerjidir. Bu yoga türündeki amaç bu enerjiyi uyandırmaktır. Enerjiyi uyandırdıktan sonra meditasyon gerçekleşir. Bu amaçla bedensel pozisyonlardan ve mantralardan yararlanır. Böylelikle kişi enerjisi ile Tanrıya tam anlamıyla ibadet yapmış olur.³³²

3.1.7.9.Tantrik yoga

Bu yoga çeşidi derin düşünceye dalmak ve Tanrıça *Şahakti* olarak sembolize edilen dişil ilkeye tapmaktır. Bunun sebebi Hindulara göre dişil güç / kraliçe evrensel gücün ve yaratma gücünün toplandığı varlıktır. Böyle gücü kendisinde toplayan bir Tanrıça için derin düşüncelere dalmak önemli bir ritüeldir.³³³

³³¹<http://yogaveyasam.cOm/yoga/mantra-nedir/> (2017.11.13).

³³²Nasuh Günay, a.g.m, s. 76.

³³³ Cenap Yakar, age, s. 171.

SONUÇ

Günümüzde varlığını sürdüren dinler içinde mensubu açısından dördüncü sırada (dünya nüfusuna nispetle %15) olan –Batılı bir isimlendirme ile—Hinduizm’in hem Dinler Tarihi açısından hem de insanlık tarihi noktasından önemli bir yeri vardır. Teolojik olarak yer yer monoteist vurgular olsa da politeist karakterde olan bu din-felsefe-teoloji kombinasyonu yapı, bazen birbiriyle çelişen unsurları taşıyan kutsal metin anlayışına, metamorfozlu ve hiyerofanik kutsal tasavvuruna, teo-sosyal ve teo-politik uzanımları olan kast sistemi telakkisine sahiptir.

Yaklaşık olarak beş bin yıllık bir tarihi maceraya sahip olan Hinduizm, tarihsel olarak en kadîm dinlerin içinde yer alır. Kökeni çok eskilere giden birçok gelişmenin, farklı dini hareketlerin birleşmesinin, ayrılmasının, kaynaşmasının amalgam bir sonucu olduğu hususunda da herhangi bir şüphe yoktur. Bu yüzden bir din-felsefe-teolojik yapı olarak Hinduizm, birbirine zıt ve birbiriyle çelişik özellikler ortaya koyar. Bu zıtlık ve çelişkiler, onun tarihsel süreci boyunca geçirdiği aşamalardan içinde barındırdığı unsurlardan kaynaklanmaktadır. Bu dinin tarihi boyunca ortaya çıkan dini geleneklerini muhafaza etmesi, bir yandan ilk dönemlerin tanrılarını, diğer yandan da felsefî düşüncenin ürettiği tanrılar ve bunların arasında kalan “tek Tanrılı-ama-yardımcılı” / henoteist anlayışları kabul etmesi bu dinin teoloji konusundaki çoklu yaklaşımını göstermektedir.

Hindu inanç sisteminin alt kredosu olan **kutsal/lık tasavvuru** oldukça önemli bir yere sahiptir. Işık ve ateş gibi kozmik güçler; dağ, ırmak ve ağaç gibi tabii varlıklar kutsal sayılmış ve zaman zaman bunlara antropomorfik nitelikler yüklenmiştir. Bu varlıklar kutsallığını korumakla birlikte, tarihi süreç içerisinde onları gerisinde var olduğu düşünülen evrensel nitelikte Tanrı ya da Tanrılar fikrine ulaşılmıştır. Öte yandan; topografya ya kozmik güçler ya da hiyerofanik tabiat varlıkları dolayımında kutsallaşır. Kutsallaşan topografya ve mekân mabetle kutsanır. Nitekim Hindistan’ın birçok bölgesine inşa edilmiş olan mabetler bu kutsiyetin tezahür ve kayıt yerleri olarak kabul edilirler ve hac maksadıyla ziyaret edilirler.

Hinduizm’in inanç sisteminin diğer bir unsuru olan **teolojik tasavvur** hakkında şu hususları vurgulamak yerinde olacaktır: Dinî-felsefî-teolojik kombinasyonları taşıyan Hinduizm, tarihî süreç içerisinde birçok Tanrı anlayışını bünyesinde barındırdığı görülür. Bu anlayışlara göre şekillenen okullar vardır. Buna göre: Bircilik (monizm), ikicilik

(düalizm), her-şey-Tanrı'dır (panteizm), bilinemezlik (agnostisizm) yaklaşımları mevzubahistir. Bu dinde, animizm, natürizm, kratofanizm ve totemizmin dip dalga olarak varlığını sürdürdüğü çoklu teolojiden tekli teolojiye (henoteizm) doğru “helezonik” bir tekâmül söz konusudur. Helezonik tekâmülün ilk basamağını oluşturan Vedalar döneminde, politeist, panteist, kapalı bir monoteist anlayışı; hatta teslis yapısını bir arada görmek mümkündür. Bununla birlikte bu dönemde politeist unsurları daha yoğun olarak görüldüğü ifade edilebilir.

Teolojik çerçevede şu noktaları yeniden ifade etmek uygundur: Baskın olarak politeist bir yapıya sahip olan bu din, yorumlanırken geleneksel Hindu yorumcular tarafından monoteist karakterli olarak ortaya konulmaya çalışılır. Bazen Brahma'nın “her şeyde var olduğu” seklindeki panteist bir Tanrı anlayışı belirmiştir. Bazen de teslis formunda bir teoloji ortaya çıktığı görülür (*Brahma-Vişnu-Şiva*). Bu dinin tarihsel serüveninde tüm tanrı/ça/ları tek bir Tanrı altında toplama eğilimi de zaman zaman öne çıkar. Buna göre, diğer tanrı/ça/lar asıl Tanrı'nın / Brahma'nın sıfatları ya da tezahürleri seklinde açıklanmıştır.

Hint kredosunun alt unsurlarından olan **aracı varlık tasavvuru** şu şekilde özetlenebilir: Tanrı'nın yeryüzüne inmesi ve çeşitli varlık formlarına bürünmesi inancı, diğer bazı dinlerde olduğu gibi, Hinduizm'de de vardır. Hinduizm'de Brahma'nın “aşağı inerek” (*avatara*) bedene kavuşması inancı, Vişnu'nun dinî/ahlakî bozulmalar başladığı anda yeryüzüne inişini ve gerekli müdahaleleri yaparak evrendeki düzen-kanun-ilke (*dharma*)'yi yeniden tesis edişini ifade eder. Bu bağlamda Vişnu'nun “yeniden dönüş” inancı ortaya çıkar. Vişnu; kötülüğün ve adaletsizliğin arttığı, dini yozlaşmanın en üst düzeye ulaştığında “tekrar bedenlenecek”, âlemi ve insanlığı bu felaketten kurtarıp, Hindu inancını yeniden canlandıracaktır. Tanrı'nın yeryüzünde bedenlenerek gerçekleştirdiği/gerçekleştireceği bu tür icraatlar, Hindu dininin asırlardır ayakta kalmasını sağladığı gibi, *avatara* doktrininin Hindular nezdinde önemli bir inanç olarak yer edinmesine de imkân tanımıştır.

Vedalar döneminin akabinde gelen Upanişadlar / Brahmanizm döneminde ise, Vedalar'ın politeist anlayışı varlığını sürdürmekle birlikte, vurgu ve önem daha çok “bir Tanrı” anlayışına verildiği görülebilir. Bu inanç da daha çok henoteistik özellikli ve karakterdedir. Sonraları panteist yaklaşımlar ortaya çıkmaya başlar. Bu dönemlerden

sonraki safhalarda ise, teslis inancı belirir. Buna göre; Brahma yaratıcı, Vişnu koruyucu, Şiva yok edici / helak edici tanrı olarak Hint panteonuna girmeye başlar.

Hindu kredosunun alt birimlerinden olan **kozmojik tasavvur** olarak da şu hususlar öne çıkar: Tanrı/lar (eril / dişil) kozmosu “hiçten ve hiçlikte” yarattığı inancından, ezeli olan öze sadece şekil vererek “düzenli” bir âlem ortaya koymaya; kozmosun ve hayatın gelişimini *puruşalar* (“eril benlikler” / ruhlar [Brahma’nın eril yarısı]) ile *satraplar* (“dişil benlikler” / ruhlar [Brahma’nın dişil yarısı])’ın etkisindeki doğanın evriminden, âlemin sadece bir hayal (*mâyâ*), Brahma’nın görüntüsü olduğu; dolayısıyla yaratılış ve kurtuluşun söz konusu olmadığına kadar geniş bir kozmogonik ve kozmojik kabuller vardır.

Hindu inanç sisteminin alt başlıklarından olan **kutsal kitap anlayışı** da şu şekilde özetlenebilir: Kutsal kitapları iki başlık altında ele alınabilir: Şuriti ve Smṛiti.

1. *Şruti*; Sanskritçe “işitmek”, “işitilen şey” anlamına gelmektedir. Bu sınıfa dâhil olan metinlerin “vahiy” yoluyla bilge kişilere ulaştığına inanılmaktadır. Bu metinlerin başında Vedalar gelmektedir. Dört Veda vardır: Rîg Veda, Sâma Veda, Yacur Veda ve Atharva Veda. Bunlardan sonra Brahmânalar, Āraṇyakalar ve Upanishadlar gibi kutsal metinler gelmektedir. Hinduizm’in kutsal külliyatını oluşturan bu metinlerin vahiy yoluyla geldiğine inanıldığından sorgulanamaz ve doğruluğundan şüphe edilemez. Örnek, Vedalar’da konu edilen Kast Sistemi. Kast Sisteminin kutsal kitapta yer alması nedeniyle, sorgulama yapılmadan kabul edilmesi beklenir.

2. *Smṛiti*; Sanskritçe “ezberleme, gelenekleşme” anlamına gelir. Bu sınıfa giren kutsal metinler destan ve öykülerden oluşmaktadır. Bu metinlerin en önemli özelliği kast sisteminin getirdiği ayırımı dikkate almamasıdır. Vedalara göre daha kolay okunabilen, kolay anlaşılabilen ve akılda kalan metinlerdir. Bu nedenle de toplum tarafından kolaylıkla benimsenmiştir.

Hinduizm’deki ibadetleri de ana hatlarıyla şu şekilde özetlemek mümkündür: Hinduizm’deki ibadet (puja), ferdi bir tecrübe olduğu için daha çok bireysel bir faaliyet. Bu yüzden toplu ya da cemaat olarak ibadet yapılmaz. Hindu sabah şafakla birlikte kalkar. Evde veya Ganj Nehri kıyısında yapabileceği sabah ibadetlerine hazırlanır.

Hindular için kutsal yerleri ziyaret etmek büyük bir dini görevdir. Hac ziyaretini yapılan yerlere *Tirtha* denir. Hindular için bazı yerleri ziyaret etmek kutsaldır. Bu yerlerin başında Ganj nehri gelir. Ganj Nehri, Hindu inancına göre Tanrı Şivan'ın saçından almaktadır. Bu yüzden Hindular temizlenmek için Tanrı'dan bir parça olan bu nehirde banyo yaparlar. Dindar biri aynı zamanda hac yapmadan önce özellikle Ganj Nehri'nden banyo yapar daha sonra uzun yolculuğa çıkmak için hazırlıklarını tamamlar. Hac, nisan ve haziran ayları arasında yapılır.

Hindular günlük tapınmalarını evlerinde kendi kendilerine yaparlar. Bazı karışık törenlerde eğitimli Brahmanların yardımına gereksinim duyarlar. Bu tür törenlerin en önemlileri *Samskara* adı verilen uygulamalardır. Bu uygulamanın başında doğum ritüelleri *namakara*, ölüm ritüelleri olan *Antyeshi* gelir.

Hindularda bayramların önemi büyüktür. Bu sebeple Hint takvimi bayram yönünden oldukça zengindir. Bazıları birtakım kahramanlarının, başarıları ve doğum günü dolayısıyla kutlanır. Bazıları ise, yaygın dinsel inançların yoğun etkisi nedeniyle kutlanır. Bazı yarı efsanevi ya da tarihsel olaylar, halkın zihninde belli etkiler yaratmıştır. Bu bayramlarda özellikle Tanrılara ve Tanrıçalara tapınırlar yakarılırlar. Onlara hediyeler sunarak onlara bağlılıklarını ispatlamaya çalışırlar. Bu bayramların başında Holi gelir. Bu bayram, şubat- mart aylarında kutlanır. Baharın gelişi bu bayramla müjdedir.

Hinduizm inançlara göre oruç, gönül rızasıyla, manevî bakımdan gelişmeye katkı sağlayacağı düşünülen ve yılın belirli günlerde yapılan bir ibadettir. Oruç, Hindulara göre belli süre zarfında yemeden uzak durmaktır. Zamanı ve eda edilişleri bakımından çeşitli oruçlar vardır. Hinduizm'de nefsi terbiye için yılın belirli aylarında ve günlerinde oruç tutulur.

Hindular'da Yoga, ibadetin temelinde yer alır zihinsel ve bedensel arınmaktır. Yoga ile insan tüm enerjisini bir hedefe yöneltir. Böylelikle yoga sayesinde bir kişi vücudun ve ruhun fiziki egzersizler yoluyla bir disipline girmesidir. Yoga genellikle nefes tutma veya düşünceyi belirli bir noktaya odaklanma yolu ile gerçekleşir. Yoga ile insan Tanrı Brahman'la özdeş hale gelir.

Ülkemizde Hinduizm'le ilgili fazlaca yazılı eser bulunmamaktadır. Bu çalışma konuyla ilgilenen araştırmacılar için nitelikli bir kaynak olacak seviyede hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

Atasagun Galip, *Dinler Tarihi*, Sebat Ofset Yayınları, Konya 2013.

Aydın Fuat, *Yaşayan Dünya Dinleri*, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 2010.

Aydın Fuat *Hint Dini Düşüncesinde İnsanın Özgürlük Anlayışı*, Ataç Yayınları, İstanbul 2015.

Aydın Mehmet, *Dinler Tarihine Giriş*, Din Bilimleri Yayınları, Konya, 2002.

Aydın Mehmet *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Nüve Kültür Merkezi Yayınları, Konya 2005.

Aydın Mehmet *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2013.

Bayur Hikmet, *Hindistan Tarihi*, c. I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1987.

Budak Selçuk, *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2000.

Çağdaş Kemal, *Hint Eski Çağ Kültür Tarihine Giriş*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974.

Çağdaş Kemal. *Hindistan'da İnek Kültü ve Bu Kültün Menşei Üzerine Bir Araştırma*, Ankara.edu.tr/dergiler 41.

Demirci Kürşat *Hinduizm'in Kutsal Metinleri Vedalar*, İşaret Yayınları, İstanbul, 1991.

Demirci Kürşat *Dinlerin Dejenerasyonu*, 2. Basım, İnsan Yayınları, İstanbul 1996.

Demirel Şengül, *Hint İnanç Sisteminde Tanrı Kavramı, Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları (Hindoloji) Anabilim dalı 2013.

Doğrul Ömer Rıza, *Yeryüzündeki Dinler Tarihi*, İnkılap Kitabevi Yayınları, İstanbul 1947.

Eliot Sir Charles, *Hinduizm And Buddisnı*, New York, 1873,114.

- Eliade Mircea, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, Çev. Erbaş Ali, İnsan Yayınları, İstanbul, 1997.
- Eliade Mircea, *Dinler Tarihine Giriş*, Çev. Lale Arslan, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2003.
- Eliade Mircea, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi Gotama Budha'dan Hristiyanlığın Doğuşuna* (Çev. Ali Berktaş İstanbul, Kabalcı Yayınevi C. II, (2003).
- Erbaş Ali, *İslam Dışı Dinlerde Hac*, Sakarya Üniv. İlahiyat Fakültesi Dergisi” 2002.
- Erbaş Ali, *Yaşayan Dünya Dinleri*, Açık öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 2010.
- Eyüboğlu İsmet Zeki; Tanju Gökçöl; Osman Keskiöğlu; Metin Sözen; Bahriye Üçok, *Dinler Tarihi Ansiklopedisi İslamiyet, Hristiyanlık, Musevilik ve İlkel Dinler*, Çev (Zeynep Akbay; Yaşar Anday; İpek Erkeller; Sema Güzelsen; Pınar Kür) İstanbul: Gelişim Yayınları, C.3, (Tarih Yok)
- Felicien Challaye, *Dinler Tarihi*, (Çev. Semih Tiryakioğlu), Varlık Yayınları, İstanbul 1960.
- Günay Nasuh, *Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri* Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007/2,
- Gündüz Şinasi, *Yaşayan Dünya Dinleri*, Açık öğretim Fakültesi Yayınları, 2010, Eskişehir.
- Güngören, İlhan, *Budda ve Öğretisi*, Yol Yayınları, İstanbul, 1981.Karataş İbrahim Ethem, *Hinduizm'in Vedalar Döneminde Güneş Tanrıları*, 9 Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 3012.
- Kaya Korhan *Hint Mitolojisi Sözlüğü*, İmge Kitabevi Yayınları, I. Baskı, Ankara, 1997.
- Kaya Korhan, *Hintlilerde Tanrı*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1998

Kaya Korhan, *Hinduizm*, Dost Yayınları, Ankara, 2011.

Kayıklık Hasan, *Din Psikolojisi Bireysel Dindarlık Üzerine*, Karahan Kitabevi, Adana 2011.

Klostermaier Klaus K, *Hinduism a Short History*, OneWord Publications Oxford, England 2000.

Klostermaier Klaus K, *Concise Encyclopedia Of Hinduism*, Oneworld Publications, Oxford, 2003.

Klostermaier Klaus K, *Survey of Hinduism*, State University of New York Press, New York, 2007.

Köse Ali, Ali Ayten, *Din psikolojisi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2012, s. 108.

Kulke Hermann, *Hindistan Tarihi*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2001.

Kutlutürk Cemil, *Hinduizm’de Avatara İnancı*, (Basılmamış Doktora Tezi) Ankara: 2014

Kutlutürk Cemil, *Hinduizm’e Göre Tanrı Vişnu’nun Yeryüzünde Bedenlenmesinin (Avatara/Hulûl) Temel Nedenleri*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 55, 1 (2015).

Küçük Abdurrahman “Sihizm” A.Ü.İ.F.D, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara- 1986.

Küçük Abdurrahman, Günay Tümer, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, II. Baskı, Ankara, 1993

Küçük Abdurrahman; Günay Tümer, Mehmet; Arslan Küçük, *Dinler Tarihi*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2009.

M. Winternitz, *Hint Destanları Ramayana Mahabharata Haviramsa*, İmge Kitabevi Yayınları, 2. Baskı, Ankara

- Mevdûdî, *Kur'ân-ı Kerim'de Dört Terim*, (Çev. Cahit Koytak), Yedi Gece Kitapları, İstanbul 1992
- Prime Ranchor, *Hinduizm ve Ekoloji*, Nadir Kitap, (Çev. Mehveş Kayani) İstanbul, 1997.
- Sambur Bilal, *İslam'ın Aktüel Değeri*, Katkı Yayınları, 2. Basım, Ankara 2007,
- Sarıkcıoğlu Ekrem, *Hint Dinleri, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2002.
- Sena Cemil, *Tanrı Anlayışı*, Remzi Kitabevi Yayınları, Birinci Basım, İstanbul 1978.
- Şeriati Ali, *Dinler Tarihi*, Çev. Erdoğan Vatansever, Seçkin Kitaplar Yayıncılık,
- Taplamacıoğlu, Mehmet, *Karşılaştırmalı Dinler Tarihi*, Güneş Yayınları, Ankara, 1966.
- Taşpınar İsmail, *Doğu Dinlerde Hac İbadeti Hinduizm*, Bilge Yayıncılık, İstanbul, 2014.
- Toshihiko Izutsu, *Kur'ân'da Allah ve İnsan*, (Çev. Süleyman Ateş), Kevser Yayınları, Ankara
- Uğurlu İlknur, *Batıdan Gelen Doğu Kökenli Akımlar ve Türkiye'deki Faaliyetleri*, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Dinler Tarihi Anabilim Dalı 2011.
- Weightman Simon "Hinduism", A Handbook of Living Religions, Ed. by John R. Hinnels, England 1985.
- Wendy Doniger Flaherty, *Hindu Mitolojisi*, çev. Kudret Emiroğlu, İmge Kitabevi, Ankara, 1996.
- Werner Karel. *Yoga And Indian Philosophy*, Motilal Banarsidass, Delhi, 1998.

Yapıcı Asım, *Ruh Sağlığı ve Din Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık*, Karahan Kitapevi, Adana 2013.

Yazır Elmalılı M. Hamdi *Hak Dini Kur'ân Dili*, c. 1, Eser Neşriyat, ty.,Yakar Cenap, *İnançlar ve Tutumlar Üzerine*, Gazi Üniversitesi Yayınları No: 118, Ankara 1988.

Yılmaz Faruk, *Dinlerin Kökenleri*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011.

Yitik, Ali İhsan, *Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi*, Bilyay Vakfı Yayınları, İstanbul, Ekim 1996

Yitik, Ali İhsan “*Hinduizm’in Diğer Dinlere Bakışı*”, Dinler Tarihi Araştırmaları I, (Sempozyum: 08-09 Kasım), Ankara, 1998

Yitik, Ali İhsan Yoga, İslam Ansiklopedisi, cilt:43

Yitik, Ali İhsan *Yaşayan Dünya Dinleri*, 3. Bs, DİB Yayınları, Ankara 2010.

Yitik, Ali İhsan, Arslan Hammet, *Vedalar Kaynağı Üzerine, Milel Ve Nihal inanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, C. 8, S.1, Ocak – Nisan 2011.

Yitik, Ali İhsan, *Bîrûnî'nin Kaleminden Hinduizm, Milel ve Nihal İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, C. 10, S. 3, Eylül – Aralık 2013.

Yurdaydın, Hüseyin G. Mehmet Dağ, *Dinler Tarihi*, Gündüz Yayıncılık, Ankara 1978.

Zeren, Zehra. *Hint Kökenli Dinlerde Tanrı Tasavvuru*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi, Yüksek Lisans Tezi, 2010

İnternet Siteleri

<http://yogaveyasam.cOm/yoga/mantra-nedir/>:13.11.2017.

[http://tr.yenisehir.wikia.cOm/wiki/Hinduizm'de _oruç](http://tr.yenisehir.wikia.cOm/wiki/Hinduizm'de_oru%C3%A7) (13.11.2017).

<https://www.inploid.cOm/t/Hinduizm'de-inek-neden-kutsal-sayilir/45769/>

(13.11.2017).

<http://www.pewforum.org/2015/04/02/religious-projections-2010-2050/>

(2018.12.09).

<http://www.ilimdunyasi.com/dinler-tarihi-984/hinduizm'in-diger-dinlere-bakisi/>

(2018.11.09).

<http://www.ilimdunyasi.com/dinler-tarihi-984/hinduizm'in-diger-dinlere-bakisi/>

(2018.11.09).

<https://hindistanadair.blogspot.com/2018/03/hindistanda-torenler.html>

(2018.11.09).

[http://www.mistikalem.com/yenicag/yog:a-nedir-yoga-cesitleri-nelerdir-haberi-](http://www.mistikalem.com/yenicag/yog:a-nedir-yoga-cesitleri-nelerdir-haberi-4520)

4520 (2018.11.09)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad, Soyad : Ali GÜDENDEDE

Doğum Yeri ve Tarihi : 10.11.1988

Uyruğu : TC

Gsm : 05412322954

E mail : Matemci42@hotmail.com

Yazışma Adresi

: Hasanpaşa Mah Necip Fazıl Caddesi Baharat Sok No 9 Daire 1 İstanbul/ Sultanbeyli

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Çomü Felsefe ve Din Bilimleri	2018
Lisans	Çomü İlahiyat Fakültesi	2014
Lise	Konya Karatay Mevlâna İmam Hatipleri	2006

ÇALIŞTIĞI KURUM: Sultanbeyli Ahmet Yener Ortaokulu'nda 2015 Şubat ayında göreve başladım. Halen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak görev yapmaktayım.